

259

POESÍES

F

S

Tip

PERE D' ALCÁNTARA PENYA Y NICOLAU

Poesíes

EN MALLORQUÍ POPULAR

AB UN PROLECH Ó JUDICI CRITICH

DEL

SR. D. JOSEPH MARÍA QUADRADO

y

un retrato fotogravat del author

PALMA

Tipografia de Viuda y Fíys d' en Pere J. Gelabert

1892

✓
Rom 26 / K. 5. 30

MARYARD COLLEGE LIBRARY
GIFT OF
ARCHIBALD CARY COOLIDGE ^{III}
APR 28 1925

CARTA-PRÓLOGO

de D. José María Quadrado

SE *juicio critico*, que por lo poco que vale no me he atrevido á regatear, á nadie ménos que á mí debía V. pedirlo, á no ser para honrarme: recogido lo lleva V., y bien sincero y satisfactorio por cierto, en los hogares campesinos y en los salones de la ciudad, en funciones públicas y en reuniones de confianza, en certámenes poéticos y en círculos

de amigos, que han resonado tantas veces con aplausos entusiastas tributados á la mayor parte si no á todas las composiciones encerradas en este volúmen. ¿Qué he de decirle yo al pueblo de todas clases que les ha dado con razón y derecho el refrendo de *populares*, qué he de decirle, presumiendo apoyar su genuino fallo en considerandos comicamente graves, en castellano por supuesto, porque la crítica, no *renacida* sino *nacida* en nuestros tiempos, no habla todavía mallorquín? Solamente, dado el deseo, muy natural en el autor y más en el editor, de que el libro pase el charco y en vez de estacionarse aquí vea tierras y librerías y lectores de fuera, podrán estas líneas servir de como sobrescrito, por no decir reclamo, para indicar qué libro sea este á los aficionados peninsulares, y recomendarlo para útil ejercicio á la vez que sabroso premio en el estudio de nuestro lenguaje.

Por inconcuso pasa, aunque no á mis ojos por incontrovertible, que hay dos fuentes de poesía que se ha convenido en llamar *pòpular* y *literaria*, á las cuáles corresponden sus dos respectivas *razas* ó quizá más bien *gremios* de poetas, según se considere que nacen predestinados á una ú otra clase, ó que el escogerla depende de vocación ó mudanza ó voluntad in-

dividual. Excusado será preguntarle á V. en cuál de ellas se halla inscrito, pues estoy seguro contestará que en ninguna de propósito, sino á merced del asunto ó de la inspiración que le ha dictado las formas, y que propiamente en ninguna de las dos *ejerce*, todo quizá por no tener que cargar con dos patentes, sobre las muchas que ya le impone su enciclopédica industria. Ello es menester confesarlo, que si hay vate *in utroque* ese es V., y que no costaría gran trabajo clasificar en dos columnas las siguientes producciones, á excepción de unas pocas de dudoso ó promiscuo carácter. En todas entra más ó ménos dosis de naturaleza y arte, elementos constitutivos de cualquier poesía, bien familiares para V., tan fino observador de la una como aventajado conocedor del otro; pero en la mayoría de ellas, lo mismo que en las facultades del autor, se ven preponderar de tal suerte la aptitud del suelo y la espontánea facilidad de la vena sobre el esmero del cultivo, que me arriesgaré á afirmar que, cualesquiera cuna y educación hubiesen á V. cabido, de escritor podría V. haber escapado, pero no de poeta aunque fuera *glosador*, cosa que no aseguraría de otros muy famosos ingenios. Ya al juzgar sus *Recorts* y *Esperansas* un crítico, á quién, por más que

jóven y modesto y paisano y amigo, no hay que negar en justicia el título de *eminente*, echó de ver en V. *esa ausencia de todo artificio*, de que estoy seguro no se agraviaría V., y ménos de que le calificase de *mallorquín hasta la médula de los huesos*. (*)

Mallorquín es con efecto V. en tipos y costumbres, en escenas y diálogos, en máximas y refranes; mallorquín en los abusos públicos y vicios privados que reprende, en los sitios que describe, en los estilos y fiestas y tradiciones que conmemora; y no precisamente por el asunto, sino por la castiza manera de tratarlo, lenguaje, modismos, colorido, sabor, fisonomía, todo concretamente local é inconfundible con las maneras de ver y de hablar, de pensar y de sentir en otros países. Nuestra sociedad en general, y cada clase, cada profesión, cada oficio en particular, el payés como el ciudadano, el menestral como el marino, encuentran aquí su fotografía, entre las cuáles descuella como acabado modelo la *del Patró*. No hay gremio al cuál no se dirija V. en sus agudos *consejos de ignorante*, mostrándose profundo conocedor de

---

(*) *Museo Balear* de 1887, artículo de D. Juan Alcover pag. 221 y 272.

los usos, miras, resabios y procedimientos de cada uno. ¿Cómo no ha de reconocer el pueblo por suya la imagen tan solícitamente vaciada en su molde? Parece verme agitarse en el fondo de la escena y tomar parte en el argumento, á manera del coro en las tragedias griegas, con aquellos estrivillos intercalados al fin de cada estrofa que dan acción y movimiento al relato, puestos en boca ya de los viejos mareantes que sacan á tierra el jabeque, ya de los chiquillos pendientes del labio de la abuelita que les explica lo que era *la colcada*, ya de los gañanes atónitos de oír al *sen Perins* las excelencias de Miramar. Recurso dramático, empleado ya con excelente efecto en alguno de sus *Cuentos mallorquins*, que realzan no poco los tizones del hogar y las interrupciones del rústico auditorio!

Pudiera suceder que á fuerza de buscar la naturalidad y la exactitud incurrieran sus cuadros en insulso naturalismo, y sus figuras en autómatas sin expresión ni vida; pero animado V. de acendrado espíritu moral, y rebosando en sentimientos de honradéz y parsimonia, no cabe ceñirse á pasivo observador sin trocarse casi inadvertidamente en predicador benévolo ó en intencionado caricaturista, que no trata de ofender sino de mejorar. Nada de dogmatismo, de

amargura, de invectiva declamatoria contra el engaño, la vanidad, la farándula, el despilfarro y demás viciosos hábitos; diríase que escrupuliza V. emplear más cantidad de ridículo que el indispensable para darlos á conocer y sonrojarlos con objeto de enmienda. Gloria la más estimable para un libro popular, y alabanza para su autor la más encarecida, esa que refluje en bien y provecho de sus lectores! Nada tampoco de sistema ni de criterio apasionado en pró del pasado ni del presente, menospreciando las interesantes tradiciones de lo uno ó los legítimos adelantos de lo otro: ni á éstos ni á aquellas cabalmente se hacen á V. extraño sus aficiones y sus estudios; sus tendencias personales le llevan á la región de los recuerdos, y á la primera ocasión nos habla V. del antiguo puerto y de las antiguas carestías. Casi sospecho, al notar la multitud de días señalados, de fiestas, de aniversarios á que dedica V. mención, si alguna vez le habrá pasado á V. por las mientes hacer un calendario popular; y asegúrole que si todas estas composiciones, estimables por lo general, le salieran como *la Colcada*, que vivirá tanto como la memoria á que se consagra si es que no logra comunicarle inmortalidad, ningún pueblo del mundo poseería un libro tan precioso.

Añaden á estas producciones originalidad y gracia la fluidez de la versificación, la sonoridad del ritmo, la variada combinación de las estrofas singularmente adaptadas al asunto, con su ritornelo á veces de sonidos imitativos ú onomatopeya monosilábica, más rebuscada á menudo que feliz, como sucede en los *Tamborers de la Sala*; pero si es verdad que el molde de la estrofa en algunos casos precisa y constriñe el concepto, también en otros rebosando de ella dá lugar á una más, y de esta manera crecen y crecen, hasta desleir sobrado el argumento. Defecto es este de que á fuer de poeta popular apenas le era dable á V. eximirse, como que la difusión es una de sus notables desventajas respecto de los poetas artísticos, y si en el romancero ó cancionero popular tropezamos con admirables ejemplos de concisión y fuerza, casi juraría que al pueblo no deben sino el medio de transmisión, más no la procedencia, que acaso bien averiguada remontaría á algún génio anónimo no inferior á los renombrados de época más reciente. De vena copiosa y fácil propio es deslizarse y esparcirse mientras no se tropiezan obstáculos: lo que poco cuesta, naturalmente se prodiga; y si el tiempo, según el proverbio francés, respeta las cosas á medida que en la for-

mación de ellas interviene, el trabajo las avalora, depura sus quilates y consolida su duración. Tal suele ser la compensación de esa espontaneidad excesiva que nos arrastra con su sencillez encantadora. Hé aquí uno de los distintivos (valga á la vez por elogio y por censura!) del género de poesía que V. por índole y por preferencia cultiva.

Si alguna vez por excepción ha cuidado V. de irse á la mano para redondear un pensamiento epigramático, risueño, delicado, si ha tratado de poner grifón al chorro, ¡qué bien lo ha conseguido V! En el primer género se me ofrece dentro de este tomo un *Pi*: ¡qué ática y finísima sal aplicada á dos plagas tan endémicas en nuestro país como son la *incuria* y la *razón de estado* ó por otro nombre *acepción de personas*! En los otros dos serán siempre la envidia de sus émulos (dado que V. los tenga) y la delicia de sus admiradores *el Cel del amor* y *Duas copinyas*, que del anterior volúmen extrajo Alcover. Léjos de mí el hacerle un cargo por no haber ido más amenudo contra la corriente de su semi-improvisación, sin someterla demasiado á trabas artísticas: ganarían una por una muchas piezas, perdería empero como especialidad el conjunto; no sería ya un libro para el pueblo,

un muestrario de tantas telas, un organillo de tantos registros. Asuntos hay que necesitan andarse y no cruzar volando, y la misma prolijidad tiene en algunos su razón de ser y hasta su gracia. Larga es, como requieren el objeto y los detalles, la historia lastimera del cólera en 1865, que agradecerán las venideras generaciones; ¡y qué poco basta para engarzarla por decirlo así y seguir sus fases, dándole unidad y poesía! un lindo estrivillo de las aves que se alejan de la mefítica atmósfera, y desaparecen, y se aproximan, y regresan. ¿Habrá quién tilde de prolija aquella incomparable descripción de la vida campestre en Mallorca, que titula V. *mon desitj*, en sus diversas comarcas y estaciones y faenas y pasatiempos, á cuyo encanto no iguala el más sutil idealismo?

Algo más que su *miajita de letra* suponen en el *glosador*, como en la introducción se titula V., las poesías *literarias* que forman aunque en minoría una porción muy importante del tomo, aderezadas *secundum artem*, decentemente presentables ante cualquier jurado, porque no cabía en lo posible que V., ejercitado desde la adolescencia en certámenes y saturado de atmósfera lírica, pudiera sustraerse al contagioso entusiasmo de toda su pléyada de amigos y de su

propia familia, y no echarse á la liza del *gay saber* á disputar la codiciada joya. Ahí están cuatro composiciones de tema caballeresco de nuestro heroico cielo, ricas de colorido y de estudio de la época, como que la del *Palau encantat* está en lenguaje *arcaico*, para atestiguar cuán gallardamente cada vez, y casi siempre con galardón, ha salido V. del paso, y que con algo ménos de apego quizá al habla mallorquina y á sus resabios de *glosador* y algún sacrificio á ciertas exigencias unitarias pudiera haber aspirado á la categoría de *maestro*. Como trovador sagrado cantó V. á la Madre de la Misericordia en Reus, á nuestra Señora de los Desamparados en Lérida, á Raimundo Lull en Miramar, á la Virgen de Lluch en su santuario: todos estos homenajes, que no suelen pecar de cortos, en silva, en romance, en aconsonantados endecasílabos, bien que producto de académica poesía, participan tanto en su ingenuidad como en su difusión de la manera popular, revelan ser hijas de un mismo padre. Dos exceptuamos, meditadas, concisas, artísticamente trabajadas, aunque de íntima inspiración: descriptiva la una y enérgica y poderosa como el soplo del *mestral* que es objeto de ella; la otra impregnada de melancólica dulzura, tributada más de un cuarto de

siglo hace á la pérdida de un amigo, série de tiernos apóstrofes á la oveja y al jilguero, al perro y á la abeja, á la escopeta y al laud, á los objetos que compartían las aficiones del difunto y quedan en triste abandono por su muerte.

En esta sentida cuerda suenan muchas publicadas en el otro tomo, y son la mayor parte de las dedicadas por V. á ejemplo de Petrarca y de Ausias March, y no como amante sino como marido, lo que es todavía más ejemplar, al amor y al luto de su malograda compañera, de las cuáles, para que no se crea olvidada, ha querido V. despertar un eco en la colección presente. Aun teniéndolas en los *Recorts* y *Esperansas*, las hay que se echan aquí de ménos por lo que duele verlas separadas; y esto deben tenerlo en cuenta los lectores que aspiren á formar idea cabal del autor, imposible de completar sino en vista del ya citado volúmen y de los referidos *Cuentos mallorquins* y de cualquier otro que en verso ó prosa nos reserve V. en adelante, pues presentando bajo distinto aspecto una misma imágen, concurren todos por partes á trazarla entera y á realizar su empresa cristiana y patriótica de reunir cabe el hogar mallorquin una entretenida y sana biblioteca.

QUATRE PARAULES D' INTRODUCCIÓ

DENSAVA no escriure Pròlech, perque aquesta part de l'obra casi may se lletgeix; pero com son pochels els llibres que no 'n tengan, m'he resolt á la fi á escriure'n un.

Per sortir del pás podria consignar aqui quatre fets biográfichs, y dirvos que vaitx naxer l'any tal, que 'm vaitx casar l'any qual, que ja som vell y un homo com els altres, ab

lo nas al mitx de la cara, desenganyat del mon, que té ja els peus á la fossa, y que per lo mateix dins breus anys ja no s'en cantarà d'él gall ni gallina.

Podria també parlar de les composicions en vers que conté aquest tomet; de si ó no han estades premiades, y fins y tot contarvos una sensible historia de cadascuna; pero no'm convé moure cassos que dormen, ni m'agrada sonar el bombo; lo qual no fóra per altra part desacertat, sabent que aquestes composicions, com á filles que son d'un que may ha fet un estudi formal y fondo de les lletres, ni ha lletgit tan sols les obres mestres de moltes notabilidats literaries, no poden tenir ni paraules escullides, ni condicions clássiques de cap casta, per poder esser presentades com á mostres de la bona literatura de la terra.

Donchs ¿per que les publicas? (dirán molts). No ho fas per desitx de fama, perque la fama d'aquest mon es fum de formatjada, y val més cercar la del altre; ademés que jo may m'he tengut per poeta; estranyant molt qu'els méus compatricis m'hajan aficat dins el Parnás mallorquí, sense jo ferne comptes, ni mereixer tal

distinció. Tan mateix per bé que fassan may seré res més qu' un glosador que ha estodiat una mica de lletra.

Tampoch ho fas per talent de tresetes, per que la publicació d' un tom de poesies, ó cançons, ó gloses, (digauli lo que voldreu), dins Mallorca no es estat may cap negoci; y axò ho sap tothom de cor y de repetir.

Les publich solament per satisfer els desitjos de molts de companys y amichs, que me aconsellan fa temps que ho fassa; y com fa temps també que los vaitx passant amb paraules, no vull que se cregan que jo no tench ganes de complaurels.

Ara entra lo bò. Deman jo també. ¿Y per qué serà que mos companys desitjan aquesta publicació, quant tan poch es el valiment que tenen unes gloses compostes per vía d' entreteniment, per un que ho ha fet per distreure certes idees que fa molts anys que li donan matadura, y per descansar d' altres feynes que res tenen de poètiques? ¿Será tal volta per que el poch mèrit que tengan el degan al assunto ó motiu que descriuen? Segurament que sí; per que casi totes elles fan referencia á fets ó cos-

tums del país que van olvidantse y desapareixent de dia en dia; y baix d'aquest punt de vista comprench que la séua reunió dins un sol llibre puga esser agradable als méus amichs; majorment quant havent moltes de elles vist abans la llum pública, en diverses époques, dins almanachs y periòdichs, son ja males de arregar aqueixes fulles volants de curta vida.

Aquestes consideracions derrereres son les que més m'han mogut á fer la edició que present, la qual crech que mereixerá la benevolencia del públich que sempre s'es mostrat molt indulgent envés de la méua persona.

L' AUTOR.

EL PASTOR DE SON MANENTA

El Pastor de Son Manenta

Si un día, á posta de sol,
dins la muntanya t'en vas,
un pastoret trobarás
que canta, y sona un flaviol;
y á dalt la font de la Menta,
un éco de veu sonora
que li diu:
—Pastoret de Son Manenta,
si no vols morir de lenta;
canta y riu.

Ta mare ab doló 't parí;
plorant, plorant tú naixqueres;
canta, y deixa 't de quimeres,
si jove no vols morir.
Canta, que tothom te senta;
de prop, d'enfora, l'hivern
y l'estiu.
Pastoret de Son Manenta;
per no morirte de lenta,
canta y riu.

Dins la Terra metsinada
plorarás sense remey,
si no prens el bon consej
de cantá á la regalada.
L'ingrata Terra es dolenta
p'el cor que sense malicia,
pobre hi viu.
Pastoret de Son Manenta,
no vulgas morir de lenta;
canta y riu.

Pren llissó de la cigala
que en la branca d'un pí-vè
tot lo dia d'en plé en plé

cantant, cantant no perd cala.
Tant canta que se rebenta
de alegría, ab la calrada
del estiu.

Pastoret de Son Manenta,
per no morirte de lenta,
canta y riu.

Amb les ovelles que guardes
tresca alegre plans y altures.
Donalós bones pastures
per son bé. No t'acobardes
si el temporal t'atormenta;
prega á Deu y no t'arrufes:
fé el cap viu,
Pastoret de Son Manenta;
y per no aplegar cap lenta
canta y riu.

Trobarás amichs de boca
que dirán que 't volen bé,
y si á son gaudir convé
de tú en farán una coca.
Si algun d'ells lligarte intenta,
canta, y fuitx abans que 't fassa

son catiu.

Pastoret de Son Manenta,
si no vols morir de lenta,
canta y riu.

Traballa de sol á sol
p' els germans que t' aconsolan,
p' els amichs que bé te volen,
y may cantarás totsol.
Y si ton cor se lllamenta
perque troba el séu viatge
massa espriu,
Pastoret de Son Manenta,
per no congriar cap lenta,
canta y riu.

Mostra á tothom bona cara;
fé tot el bé que podrás,
y venturós cantarás;
mes recorda 't desiara
que qui 'l cap á l' ase renta,
segons diuen, perd la feyna
y el llexiu.
Pastoret de Son Manenta,
per no morirte de lenta,
canta y riu.

Si t'etcisa qualche nina,
vés cantant, no t'escarrufes;
corretgeix les magarrufes
que té d'ensá qu'es fadrina.
Alerta, que si es llaventa
no t'arm, quant manco t'ho cregas,
dols xibiu.

Pastoret de Son Manenta,
si no vols morir de lenta,
canta y riu.

Canta; y cantant fé la guerra
á tot mal, tota llatséria,
tot vici, tota miseria
que vulga reyná en la Terra.
Sols la Veritat valenta
ha de tenir á tes gloses
sant empriu.

Pastoret de Son Manenta,
per no morirte de lenta,
canta y riu.

Jo aquesta veu vatx sentir
quant era jove, y totduna
per lograr bona fortuna

sos bons conseys vatz seguir.
Prenia la *Revalenta*
tan magre y malalt estava;
y ara estich
més fort qu' una ferramenta;
y per no aplegar cap lenta,
cant y rich.

iGOM NO PLOU!

¡COM NO PLOU!

'hont vens, Pere Antoni?

—De veure La Sanch.

¿Y tú, Pere Nofre?

—Jo vench d'*els Tancats*.

—¡Tens la dona, guapa;
y ab ella may vas!

—¿La dona?... La dona
que cuyd' els infants.

En vení el diumenge
dins casa s'está.
Diu que no té saya
estreta d'abaix.

—¡El punt de les dones
qu'avuy dia hi ha!
Ja passa de mida...
No ho 'vía vist may.

—Jo li dich: Francina,
no n'has de fer cas.
Si els veynats critican,
riute d'els veynats.

Y ella que voldria
dèu vestits cad'any
me fa, per resposta,
uns morros d'un pam.

—¡Pobre Pere Nofre!
Deixa fer. Veurás
qu'ab una bona aygo
tot se compondrá.

—Vé dius. Els pagesos
l'anyada han ventat,
y lo poch que ténen
guardan per sembrar.

No plou ja fa estona;
y per altra part
temps fa que á Mallorca
ningú té corbám.

Tot va car, la fruyta,
el blat y la carn,
les rendes de casa;...
y feyna... no n'hi ha.

Els amichs que'n troban
no sé com ho fan;
lo que es jo... fa estona
que no'n puch trobar.

¡En devés dos mesos
he fet tres jornals!
Bò estich jo per randes
y vestits de fay...

Si no fos p' els dies
que 'm distrèch, anant
á n' el *Reñidero*
ó á n' el *Molinar*.

O á veure els diumenges
les bregues de cans,
de malincolia
ja hauria fet á.

—Parlas com un àngel.
Tot es veritat.
A tú 't manquen brusques
per poder granar.

¡Paciencia per ara!
Deixa fé y veurás
com una bona aygo
tot ho compondrá.

NEGOCI

—

NEGOCI

ARRIBATS á un temps ja som
qu' un no's pot girar per lloch,
y es mesté aná á poch á poch
caminant ab peus de plom.

Qui sap fé un pané, fa un covó;
qui ha fet un plat, sol fé un cossi;
y n'hi ha molts que fent el bovo
procuran fé el séu negoci.

Ab catxassa
hem de donar cada passa:

que si en terres de Castella
 solen demanar ¿*Qui es ella?*
 en veure un enderivell;
 dins la daurada *roqueta*
 hem de preguntar ¿*Qui es éll?*

- - -

Qui es éll, s'entén, voler sebre
 el negoci que governa
 aquell foch que mos enlluerna,
 ó aquell plat que sap á pebre.

Averiguar quina bossa,
 es la qu' un vol esfondrar,
 quant veus que 't cerca amoixar,
 ó tirarte qualque cossa.

Dins Mallorca,
 terra d' *homos* bastant xorca,
 ahont tothom troba més maca
 una unsa dins la butxaca
 qu' un partit com un ramell;
 en veure fressa, totduna
 hem de demanar ¿*Qui es éll?*

- - -

Si un desconegut te cerca
 ab capa de bon amich,
 y s'alaba de que es rich,

y no't diu el què ni el perque:

No'l te cregues. Fé el cap viu
y estalí del tot alerta.

No deixes cap porta uberta
del téu cor, qu'hey vol fé el niu.

Pensa que érra
la persona que molt xerra...
Y solen corre unes maules
plenes de bones paraules
que't buydarán el cervell.
Convé qu'orelles de cònsul
fasses per sobre *Qui es éll.*

En veurás qualeun, cap-baix,
que gasta bona levita,
y sovintet te visita.
¿Saps que cerca? El téu calaix.

Tu fesli bona xacota;
donali estretes de mans,
y treulo't de casa, abans
que afin si guardas marrota.

De la sala
l'acompanyas á l'escala
ab la boca de mel plena,
y copets demunt l'esquena,
perque no's destremp l'aucell;

y devall, devall procura
arribá á sobre *Qui es ell.*

Si un mercadé 't promet sort
ab una empresa que té,
pensa «Porch y mercadé,
tres dies després de mort.»

Ja pots creure, ben segú,
que si fos aquella cosa
tan sortada com suposa
no cercaria á ningú.

Ell voldria
treure de la Loteria
el premi gros; y un elét
que li pagás el billet.
¡No pensa mal l'estornell!
per lo mateix averigua
abans d'amollar... *Qui es ell.*

Qualcuns en veurás també
que ab capa de religió
tenen arpes de falcó
y arrambatges d'esparvé.

Aquests son els més de tema
perque, amagant-te els dos caps

del fil, distingir no saps
el Carnal de la Corema.

Un perdut

sempre es creu trobar salut
dins el cor d'un homo bó.
¿Y si coneix que aquell cor
es com el cor d'un capdell,
ahont acudirà el pobre homo?
Que abans s'entér de... *Qui es éll.*

Qualque atlota jove hi ha,
vestida de prometensa,
que pren com á grossa ofensa
que li parlen de casá.
«No'm converseu de tal cosa.
¡Jo deixar d'esser fadrina,
quant tench d'entrar caputxina
per esser de Deu esposa!...»

Parlém clás:

Es devegades el cas
que, per amor ó capritxo,
s'ha enamorada d'un bitxo
que no arriba á ca nanell,
y á ca-séua no l'admeten;
y sin ó, cerca... *Qui es éll.*

Qualcun en veurás qu' es alt
 y á devant tú fa el petit,
 el beneyt, l' empagahit,
 el sord, el cégo, el malalt;
 Y sap plorar quant ell vol,
 maldement tenga rialles;
 y ab les fingides ploralles
 demana un poch de consol;
 ó qu' escrigues,
 ó que parles, ó que digues,
 ó que empenyes á qualcú.
 Res de doblés; sols que tú
 prengues el bastó y capell
 per recomaná un assunto...
 Abans indaga... *Qui es éll.*

Un amich que jo tenia
 homo sabut y simpátich
 que feya de catedrátich
 d' Historia y Geografia;
 quant notava lo que son
 les Illes dins la cartera,
 me deya que Mallorca era
 la sisena part del mon.
 Ben mirat
 axò es bona veritat;

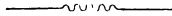
---

perque si per dins Castella
demanan sempre *¿Qui es ella?*
en sentir soná un siurell;
dins aquesta Part sisena
hem de preguntar *¿Qui es ell?*

UNA GRIADA PER QUI NO 'N TÈ

Una Criada per qui no 'n té

To estich apurada!
¡No sé qu' hé de fer!
¡Tot cau y tot penja!
¡La feyna no 'm rét!
Per anar derrera
sèt infants que tench
no trob cap criada
que valga un dobler.
¿No 'm diria un ángel qu' hé de fer?

—Deu la guard, senyora;

¿no sap perque vench?

—Si tú no t'esplicas...

—M' han dit qu' ha mesté
una bona criada.

—La cerch ja fa temps.

—Si jo li agradava...

—¿D' hont ests?—De Sineu.

—Parlarèm, á veure que sabs fer.

—

—Jo sé fer, senyora,

tot quant se present;

rentar, fer bugada,

planxar... També sé

aparrusar roba,

sersir qualque esqueix,

cosir rebosillos

y fer punt de ret.

—¿Y en quant á la cuyna, que sabs fer?

—

—Cuynar lo ordinari,

vosté ja m' entén.

Bollit, un principi,

sopa; y ademés

si importa, pilotes,

reöles, *bistech*,
ous en castanyola,
crema, sopa en llet...

—Diguesmè: ¿Y que guanyes cada més?

—

—Me darà tres duros.

—¡Que dius!—Lo que sent.

—Saps tú que t' enfilas,
d' amunt.—Jo 'n guany més.

—Si jo 't don dos duros
trob qu' estirás bé.

—Ja ho crech. ¿Dèu pessetes?

Jo les gast de botes cada més.

—

Per dotze pessetes
puch estar molt bé
com á rebostera
d' aquells forasters
que tenen ses cases
al plá del Castell:
Pero viure á fora
no m' agrada gens.

—Si tú 't portas bé les te daré.

—

Digués. ¿Que festeljas?

—Ja ho crech. Y si vés
qui'n jove més curro:
pareix cavaller.

Vull que cada día
á ca'l conco'm deix
anar el capvespre
per conversá ab éll.

—Hi anirás una hora. ¿Vols res més?

—Diumenges y festes,
ploga ó fassa neu,
vull sortí á les dues
á passetjar.—Bé;
mentres l' horabaixa
tornes sempre á temps
de tancar persianes
y encendre els quinqués,
pots aná 'hont vulgues. ¿Vols res més?

—D' hivern les vetllades
vull tenir braser,
y llum perque feynes
moltíssimes tench
per cosir la roba

del méu casament,
 qu' ha d' essé el Setembre
 d' aquest any qui vé.

—Te cosirás roba. ¿Vols res més?

—Tench d' aná á matansas
 desde Sant Andreu
 fins á la Puríssima,
 y en vení el Janer
 vull aná als cassinos.
 Per Sant Bartomeu
 vull essé á la vila;
 per fira també....

—Tot el temps que vulgues. ¿Vols res més?

—M' ha de dar p' el conco
 lo que el vespre qued',
 y á mí les despulles
 d' els vestits dolents,
 el vidre, les connes,
 tot el ferro vell,
 pedassos, porgueres,
 cloveyes y tests.

—Tot per tú. Demana encara més.

—Vull per mi un bon cuarto
y un catret decent,
miray, cantarano,
jarreta y ribell.
No he de fer de teta.
No he de tocar fems.
Vull tenir monyera.
—T' esplicas molt bé.

Pots quedar desd' ara.—Ydò, me qued'.

—¡Ay! Jo que no 't deya
lo que he mester més!...
¿Saps tocar piano?
—Sényora: no gens.
—¡Ay, filleta méua!
¡Que me sap de greu!
si no saps de piano
ja no 't tench mesté,...
—¡Vaja una sortida!... ¡Justament!...

ΕΙ ΜΕΪ ΧΑΒΕΓΗ

EL MÈU XABÈCH

BORRASCA desfeta!
¡Mitxjorn! ¡No hi ha vèl!
Dins el port de Palma
s'hi arma un bon Bethém...
Tench por que el méu barco
no fassa els eléms,
si abans de més bulla
de l'aygua no 'l trèch...
Issaulo depressa
jayets de Sant Tèlm...

¿No vénen els altres?

—No som més que déu.

—¡Quin socós
més ronyós!

Abans erau trenta sèt...

Cosi'n Pere: Cantau vós;

qu'anit seré venturós

si'l veitx trèt...

—*Ho-hip... Ho-hip... Ho-hiit...*

Titori, titori, titorii...

Hi-boe...

Ho-hop... Hoo-hop... Hurr-ooo...

—Cosi Antoni; alerta:

que llaura el timó.

Salta á bordo, Toméu, vés si'l salvas

y alenau mentres tant... ¡Oh, Senyó!

qui l'ha vist y qui'l veu! Altra cosa

era el port d'aquell temps.—¿Quin, patró?

—

—Un port que teniam

en temps d'els Romans,

d'un tros de la Rambla,

el Born y el Mercat;

ab la boca estreta,

fóns ben nets y grans,

y bones Dressanes

á un portet veynat.
 Mes la magre Riera,
 miqueta cada any,
 estibanthi bòtils
 tot el vá cegar.

—¡Mala sort
 d'aquell port!

—Plé de cases ara está...
 Così 'n Pere: cantau fort
 qu'aquest xabech puja tort.

—Issa allá.

—*Ho-hip... Ho-hip... Ho-hiii...*
Titori, titori, titorii...

Hi-boe...

Ho-hop... Hoo-hop... Hurr-ooo..

—Aygordent de canya
 Mos dará el patró.

—Vultros treys tots els dits y la manya
 y beureu qualque cosa milló.

—Pero, bono. Acabau lo que deyau
 que fá estona que 'n duch un panxó.

—Vengueren els moros;
 y un trosset petit
 de port que quedava
 s'acabá d'omplir.

¿Qu' hem de fer, digueren
 el vius sarrahins?
 Durèm les galeres
 á dins Portopi,
 qu' aquells sigles era
 un port molt tranquil.
 Les barques á lloure
 deixavan dedins.

—¡Altre port
 de dissort!

—Ja no hi cap ni un bergantí...
 Cosi 'n Pere: cridau fort.
 Pareix qu' anau á la mort...

—Issa aquí.

—*Ho-hip... Ho-hip... Ho-hiü...
 Titori, titori, titoriü...*

Hi-boe...

Ho-hop... Hoo-hop... Hurr-ooo...

—¿Que feys, cosi 'n Cinto?

No cieü de estribó.

—Tira tú. Volta aquí aquesta corda.
 Passala per darrera el piló,
 y alenau una estona.—¿Y els moros
 no saberen senyar port millor?

—

—Vengueren més sitgles:

s'acabá el moll vell.
 A són cap hi feren
 un fortí ben fet
 que la Santa Barbara
 hagué nom després.
 Mentres tant la Riera,
 seguint estils vells,
 cada any regalava
 al port un present
 de bòtils y terres,
 terrossos y tests.

—¡Vaja un port
 anar tort

per los pobres mariners!

—Cosi'n Pere, teniu sort
 que el temps mos arriba mort
 de través.

--*Ho-hip... Ho-hip... Ho-hiii...*

Titori, titori, titorii...

Hi-boe...

Ho-hop... Hoo-hop... Hurr-ooo...

Posa oli á la llántia

Tendrem més claror.

—Cosi'n Tofol. Alerta la gúmera
 que vos pren per devall un corró.

—¿Y que feren després, patró Antoni?

—Ara manca contar lo millor.

—Vengué la gran ciencia
 del sigle denou,
 y es tractá totduna
 de mostrarla al port.
 Armaren puntones,
 feren el moll nou.
 Després varen veurer
 naixer un quantre-moll:
 quant jo'l me mirava
 ab altres atlots;
 «Ja tenim, los deya,
 La Seu plena d'ous.»

—¿Dus confits
 dins els pits,
 tú que arrufes tant el coll?
 ¡Hala á veurer qui té dits
 que ja arriban els esquits
 dins el moll!

—*Ho-hip... Ho-hip... Ho-hiii...*

Titori, titori, titoriii...

Hi-boe...

Ho-hop... Hoo-hop... Hurr-ooo...

—Aquest temps ja bufa
 més fort qu'un fibló.

—Vina tú, ajudarás devall l'aygua.
 ¿Que tens por que no't menj' un tauró?
 —Hala, atlots, que la barca ja es nostra.
 —Vaja envant. Y que diga el patró.

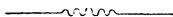
- Quatrecentes canes
el moll nou tindrà,
ab dochs y astilleros
y magatsems grans.
Fins á la Pursiana
la riba farán,
ab una matxina
per descarregar...
—Digau; ¿y la Riera...
per hont la durán?
—P'el Jonquet, fan contes.
—¿Que hi deys, cosi'n March,
vos qu'espert
sou per cert?
—Jo dich que no hi voldrà anar.
—Cosi'n March: axò es lo ofert.
—Se veurá.
—*Ho-hip .. Ho-hip... Ho-hiii...*
Titori, titori, titorii...
Hi-boe...
Ho-hop... Hurr-ooo... Ja está.
—Amarra y en banda,
y el vespre á cobrar.
—Els jays de Mallorca
son lo que no hi ha.
—Son uns homos de pès y mesura
en materies ó fets de la mar.

Si fos jo vot y veu los daría
dins la junta per més acertar.

LA FONT DE LA VILA

La Font de la Vila

A la vila hi ha una síquia,
que vé d'una font preciosa,
plena d'una aygua verdosa,
que mereix está en relliquia;

Y per repartirla hi ha
persones de molt d'arraygo;
qu'enténen axò de l'aygo
y el còm l'han d'aprofitá.

¡Si, Pepet!

¿Que tens sèt?

'Vina, jo't duré à abeurá.

Jo't duré al ull de la font,
y quant beurás l'aygua rica
sentirás una *musica*
de granots, devall un pont.

Res allá t'hi faltarà
per beure l'aygua ben fresca;
sucre-esponjat de verdesça
hi podrás y tot mullá.

¡Sí, Pepet!

Si tens sét,
podrás beure y refrescá.

—

Veurás una obra que admira.
Devall terra foradaren,
y en qu'es diu si l'esgarraren
es ben cert que l'aygua hi tira.

Es d'homos l'equivocar;
y l'adagi ja mos diu
que èrros de facultatiu
la terra los sol tapar.

¡Sí, Pepet!

Acalé't;
si t'en vols desenganyar.

—

Veurás com l'aygua redola

dins els cubs de dèu molins;
y quant cau allà dedins
fa rodar més d'una mola.

Veurás allà prop volar
una polseta molt fina
de la flor de la farina
que á dins la síquia s'en vá.

¡Sí, Pepet!

Si tens sèt,
tasta aquesta aygua de pá.

Veurás quant la molinera
renta l'aygua, y hi fa bugada;
y li trèu la verinada,
freganthi la graxonera.

Sempre has sentit alabar
per cosa nêta el sabó;
y que era tan bò el carbó
per l'aygua desinfectá.

¡Sí, Pepet!

Si tens sèt,
aquest xarumbo es ben sá.

Veurás un poch més avall
llauradors que terra hi tiran;

y calápots que es retjiran
si hi abeuran cap cavall.

Veurás que dedins hi creixan
algues, com si fós la mar,
veurás també lo que hi deixan
els qui hi van á passetjar.

¡Sí, Pepet!

Si tens sèt

beu aquest licor tan clar.

Que si n' umpls un botilet,
y el col-locas quantre el sòl;
hi veurás nadá ab estòl
tota casta de peixet.

Sangonera qui es belluga,
gamba, anguila, cranch, serrá,
sorell, jarret y llampuga,
agostench y calamá.

¡Sí, Pepet!

Si tens sèt,

podrás un bon brou tastá.

Y si arriban sense obstácle,
quant farà caló á les totes,
dins la font coranta gotes,

tenhó per patent miracle.

Si prens els banys qualque día,
per peresa d'aná á má,
nadarás en companyia
de peixos, licors y pá.

¡Sí, Pepet!

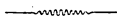
Si tens sèt,
beu,... y fét estramonciá.

EL BANDO NOU

EL BANDO NOU

SENYOR!... ¿Que li cau bé
pagarme la setmana que me deu?
—Digués... ¿Que l'has mesté?
—¡Si l'he mesté! Ja ho crech. Y si no'm creu
qu' ho pregunt á n' En Toni el moliné. .

No'm bastan cada dia
dos aumuts per la dona y p' els infants.

No sé com ho faria
si no pastás á espéra tots els pans,
y no tengué En Toni que me fia.

—Tú cobras á vuyt sous;
pero com ara hem de contar per reals,
segons els Bandos nous,
voldria que quedassem ben cabals
sense tenir quinientos ni renous.

—Vostè mateix, senyó;
que cont per reals, per sous ó per tresetes,
el compte es ben redó.
Sis jornals á vuyt sous son vuyt pessetes;
axò ho sab treurer l' homo més xambó.

—Cinch reals y tres centèssims
fan els vuyt sous que guanyas de jornal;
y si ho vols sebre en dècims
serán cinquanta tres, que es cosa igual;
que son també cinchcents trenta milèssims.

Multiplicats per sis,
componen tres escuts ab cent vuytanta...

—Senyor; que 'm pach que fris,
per 'mor de Deu. No fassa mal bé tanta
de tinta y ploma per un compte llís.

—Aquí tens un duret,
dues pessetes y deu pessetes noves
que fan el téu contet...

—Pe **ro** senyor... jo trob.—Digués; ¿que trobas?
 —Que trob? que trob! Que'l compte no's ben net.

A mi'm faltan dinés;
 que **ho** torn sumar, no fos que's fos erral.

—Bé está. No'm canses més.

—Ydò, bé está, senyor. Que no s'enfat
 per **materia** de dos ó tres doblés.

¿Toni, que vols cobrá,
 ara que duch doblers que son calents?

—Mes prest 'vuy que demá,
 mentres pessés me dons de les corrents:
 tú deus sebrer que els sous no passan ja.

—La méua pena'm costa
 el sebrerhó, perque el senyor Canals,
 pareix qu'ho feya aposta,
 cinch doblers m'ha llevat de sis jornals
 y no ha permés que li tornás resposta.

Digués que't dech y 't pach.
 —Son quinze aumuts de gra mòlt y cernut,
 y m'has de torná'l sach,
 que á vint y dos centéssims cada aumut
 fan vuyt pessetes y un real.—Un mach

p' el cap te tir si puch.

¿A vint y dos has dit? Sempre á denou
la farina m' en duch.

—Mes ara, contantho p' el Bando nou,
denou son vint y dos. No sías ruch.

—¿Denou fan vint y dos?

—Vint dècims fan tres sous sense voreres,
y p' el doblé hi pos dos
dècims perque no es just que qui té espères
se perjudich essent qui 't fa els favós.

—¿Y es estat gent de rey
qu'ha dit que vint y dos eran denou?

—El saitx.—Vaja una lley;
que cobrant valga més el ferro nou,
y pagant valga més el ferro vey.

Els doblers que jo tench
bastavan per pagar lo que te dech;
y ara á lo que hi entench
m' en faltarán, y molts. Uns dotze crech;
y cinch que n'he perdut d'allá hont vench.

Jas, tenlos tots qu' es cert
que l'aygua sempre vá á n'el lloch més baix.
¡Vaja un bon desconcert

perque n'adob qualcú lo séu calaix!
el pobre jornalero sempre es qui hi perd.

Tonina. Ja he cobrat
els jornals y també he pagat En Toni;
pero vench enfadat
perque no puch entendre el cabermoni
en que aquest Bando nou mos ha posat.

Jo deya, el compte fet,
vuyt pessetes me puja lo guanyat,
encara tot me ret,
set y pico no més ne val el blat,
me quedan sis doblers, tot satisfet.

Pero ab aquests *santissims*
ó *sentencis* ó *lèssims* qu' ara s' usan
d' *escups* y de *malissims*,
de la méua ignorancia tots n'abusan
y els comptes méus me surtan dolentissims.

¿Digués hi ha res més clar,
per contar la setmana ó els sis jornals,
que el nostro antich contar?
Els sous se fan pessetes, preus iguals
resultan sempre sense calcular.

Si va l'aumut de blat
á *vint* doblers, *vint* sous val la barcella,
y una cortera aviat
sabèm que *vint* pessetes mos val ella.
¿Hi pot havè un contá ab més claredat?

Y ara ab los moneots nous
cortillos y *moneys*, tot son apuros.

Pareix que tens mil sous,
y ab un quintá de pès, no hi ha dos duros.
Tots els doblers se fonen en renous.

—Si vols un consell méu
per diumenge qui vé tenir que 't bast,
saps que has de fer, Tomeu,
menjar més poch y dotze aumuts de gast
mos bastarán. Tengam confiansa en Deu.

Y en llogarte demana
el téu jornal en reals, y fora sous.

Engana al qui t'engana,
que encara mos farèm dos vestits nous
si 'm dus trenta sis reals cada setmana.

EL TAGONER

EL TACONER

ASSEGUT devall la volta,
ab la vista ben resolta
per guipar tothom qui vé;
ab lo cabás á devora
y les pessetes enfora,
canta ó siula el taconer.

Du calsons ab jonolleres,
jach ab colsos y muscleres,
y en el pit un devantal;

y una mampara de tela,
bossí de sach ó de vela,
el defensa del gargal.

Té les comes arronsades,
les ullerés enganxades
demunt la punta del nas;
y les mans que van y vénen
per demunt un fil que tenen;
com si el fil encerolás.

Y mentrestant qu'encerola
dins perfums de pega y sola,
alsa el cap, mira y sonriu;
y ab la mànega s'amoca,
y fent un gesto ab la boca,
gesto polissardo, diu:

—¡Benhaja la vida bona
que té sens infants ni dona
el venturós taconer.

Ell es un rey que governa
ab consellers de taverna
de cap á cap de carrer.

Jo sé En Toni de que dina,
y En Gaspá per 'hont camina,
y En Bartomeu ahont jeu.

Baix del sol y de la lluna,
que no ho sápigam totduna,
cap veynat pot moure un peu.

D' hont sortiren les alhaques
de moltes que van ben maques;
jo, de bona tinta ho sé.

Y els séus homos de que viuen;
tot m' ho contan, tot m' ho diuen
les criadetes del carré.

Devora aquesta tauleta
la policia secreta
que jo man, hey té sessió;
y cafeters y monyeres
y carrilers y cambreres
de tot me'n donan rahó.

De la sogra y de Na Blaya
me conta En Pep la baraya,
quant li frech els borceguins;

y el cuyné, ab pedres petites,
m' en dona netes les fites,
quant li componch els botins.

De les atlotes pageses,
qu' en festejar van enceses,
som el secret escrivent;
los escrich les cartes totes
ab tinta de fregar botes,
ben fusa dins aygordent.

Jo som segura atalaya
que mira, veu y escandaya
la maror de dins Ciutat,
y lo que el vaxell arrastra,
si es corsari, ó si du lastra,
tot ho conserv ben notat.

Tant si passa empavessada
la fragata acorassada
com la llanxa que va al rem;
li mir bé les banderoles,
y remunta ó mitjes soles
jo li plant, y no s' en tem.

Maldement les passe tristes
moltes histories ha vistes
• el taconer quant es vey.

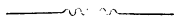
Feysli sempre bona cara
que derrera la mampara
més poder té que no el Rey.

CONSEILS D'UN IGNORANT

Consells d'un Ignorant

Si tú, aquí, vols esser rich,
sebre molt y viure bé,
tracta á tothom com amich,
parla fort y en forasté.

Segueix de Paris les modes,
de lo que no tens bravetja,
vés de cassinos, passetja
qualque dia en quatre rodes;
y prest veurás
la fortuna que farás.

Si ets Arrendador, fé fems,
dona rotes, etsacaya,
aprofita els brins de paya,
no malgastes may el temps.

Bestreuj sempre á n'el senyó
els doblés qu'haja mester,
y no perdes l'ocasió
d'enviarli qualque paner:
y si enguany
no ho treus, ja ho treurás l'altre any.

Si ets Fusté en sebre un encant
que hi vagen bones levites,
hi anirás á posar dites
á lo que van pregonant.

Y si hi ha qualcú que't gòs
contradir, pujas y rius;
y es figurará que hi dius
per qualque cavaller gros;
y els qui ho veurán
gran manestral te creurán.

Si ets un Sabater, procuras,
en veure mossons d'entrada,
ferlos grossa capellada,

y á darlos la má t' aturas.

Y t' has de fé ab capitans
de bergantins y fragates,
que te vèngan les sabates
dins Cuba, ó dins Nova-Orleans.

Si axí ho fás
gran parroquia lograrás.

Si ets Ferrer pobre y manyá,
fet amich d' un bon fusté
y l' obra que 't surta bé
la hi farás examiná.

Diguentli que més de quatre
creurán qu' allò es feyna morta;
y per fer veure que es forta
en terra l' has de rebatre:

y en poch's anys
veurás ploure claus y panys.

Si ets Botiguer que ven floch,
seda, vellut, cotó ó llana,
cobra á tant cada setmana,
maldement que sía poch.

Si 't pagan, besa les mans;
si no 't pagan, félos pò:

no los cites, que llavó
perdrías els parroquians;
y qu' el trabay
de mostrar no te cans may.

Si vols esser mitx Senyó,
una oficina 't convé,
en que una O no sápies fé
més que ab lo cul d'un tassó.

Y si els téus borrons no entens,
ni tú, ni el mateix Dimoni,
conta que el Capitá Antoni
no sabia escriure gens;
y á poch á poch
d' escrivent trobarás lloch.

Si ets Teixidor, t' aprofites
d' els anys que hi ha exposició,
per omplir tot el saló
de pésses grans y petites.

Y llistes, y ginys, y rams,
de tots colors hi durás,
y el téu nom hi posarás
ab lletres de quatre pams:
y els qui hi anirán
dos y dos te comprarán.

Si ets Sellater, ja te basta
l'ofici per viure bé,
si' t fas amich d' un cotxé
de casa que tenga clasta.

Y si el senyó es animal
que tir cosses, ten paciència;
no li dugues per prudencia
els comptes fins á Nòdal,
ó més aviat
si les terses ja ha cobrat.

Si ets Venedor, Taverner,
ó Carnicer de dins Plassa,
de criades has d' aná á cassa
y enamorat t' has de fer.

«¿De quina vila ets, fadrina?
»¿Ahont estás? ¡Saps que t' estim!
»¡Quin cossat que tens tan prim!»
Donalí qualche propina,
y es ben segú
que vendrá á comprarte á tú.

Si ets Escultor, quant estiga
una feyna ben daurada,
la tendrás tota escampada

just al mitx de la botiga.

Y els vespres la posarás
demunt vellut, si pot sé.

Farás que li pech de plè
la llum d'un ventay de gas,
y cent badochs
t'ensalsarán per tots llochs.

Si ets Argenté ab quatre alhaques
antigues de les millors
tendrás sempre mil senyors
que t'omplirán les butxaques.

Y ab un bon *Vocè-mercè*
que digues á tota dama,
cobrarás totduna fama
d'artista entès, y sensé;
y temps vendrá
que or fi el téu llautó será.

Si ets Picapedrer, fé plans,
maldement no tengas títol,
y cita qualque capítol
d'En Juan d'Arfe y N'Ardemans.

Empra el paper del milló,
y escriu per tot: «Axò es sala,

axò, cambra; y axò, escala;
cuyna, rebòst, menjadó.»

Y á l' escusat
pensa á senyarhi el forat.

Si ets Jarré, fé molt de fum,
y en veure obra comensada
hey farás qualche passada,
prendrás dos doblés de llum:

Y si el mestre que fa l' obra
té nines, dulos juguetes
del Ram, dili qu'ets un pobre;
presenta mostres ben netes,
y t' assegur
feyna llarga y que te dur.

Si ets Ceré, totduna 't fas
amich de tots els Vicaris,
y has de concorre als Rosaris
de mort, y rapá els altás.

Parla sempre de justicia
y vés vestit á l' any ú;
y tothom pensarà amb tú
per la cera de l' ofici;
y es ben provat
que prosperarás aviat.

Si ets Sucre fé golosines
y licors de quant hi ha,
pólos un nom italiá
y adorneu ab paperines.

Per Nadal vendrás torrons
de metles, d'ous y d'escumes;
qu'á n'el mon llépols y bumes
n'hi corren á forfollons:
y no ha de faltá
qui els nous plats vulga tastá.

—

Si ets Xocolater, aviat
pots tenir fortuna feta,
si endevinas la receta
y fas feyna ab netedat.

Més vaynilla que cacau,
patata y farina un poch;
y un mostradó ab fondo blau
que tenga cosa que xoch;
y els parroquians
vendrán á passes contants.

—

Si ets Pintor, per tenir nom
pinta un Sant de devoció,
per la Parroquia, y el Rectó

el farà mostrá á tothom.

No t' olvides del *Me fecit*,
y en fer concurs l' Academi
empenyas p' el primer premi,
p' el segon, ó per l' *accessit*;
ó quant nó,
honorífica menció.

Si ets Sastre, du els comptes bé;
no 't descuyds de l' assentar,
no frisses may de cobrar,
y bestreu drap si es mesté.

A n' els nous porroquians
no 'ls afichs la ginaveta,
escriu barato les mans
y posa en doble la veta;
que temps després
podrás prendre pams de més.

Si ets Forner, procura fé
que 't tengan per homo rich;
pren el pastador ben nyich
y forsut; y un bon palé.

Y el qui donará á pastá,
tant si es bergantell com nó,

que tenga veu de tenó,
comes tortes y el cap plá;
y per Nadal
posa á n'els rostits senyal.

Si ets Metge, posa 't á corre
sense tení ahont anar;
y per poderte alabar
qualque pobre has de socorre.

Totduna que tengues sòrt
de que t'avís un maniós,
pintau gros, féu espantós,
y l'haurás trèt de la mort;
y contarán
que tens esperiència en gran.

Si ets Potecari, tendrás
les drògues de bona casta,
y axí ab més poqueta pasta
més xarumbo compondrás.

Tendrás font y pou ben grans,
y pòts ab rima daurada;
y els vespres tertulia armada
de metges y cirujians;
y fé contents
als que tengan més clients.

Si ets Mercader, de passada
 farás rotlet devés Cort,
 y has d'aprendre de fé el sort
 y el cégo qualque vegada.

Passetja't p' el Moll, y cuyda
 de no anar may ala baixa,
 y ten escritori y caixa,
 maldement qu'estiga buyda;
     y si vius sá
 el téu crèdit creixerá.

Si ets Corredor d'els que van
 cada día á les Copiñes,
 no importa que compres viñes,
 ni terra ó possessió gran.

Que allá ab un poch de papé
 tindrás tèrzes, y no es broma;
 y en caure animal de ploma
 agafa 'l y ploma 'l bé;
     y dins un any
 ja serás capcerigany.

Si ets Notari has de tenir
 gran tinté, molta d'oblea;
 has d'obrá ab prosopopeya

y gran bata has de vestir.
Tendrás un bufet ben gros
á n'el cuarto de defora,
testimonis á tota hora
y cadires de repòs,
y papes véys
y quatre llibrots de lleys.

-20-

Si ets Missè tendrás tabach
p' els Procuradors que vengan;
cuyda que no s' entretengan,
y fé que tothom los pach.
Que'n mirarte de grat ells
pladetjadors cercarán,
y pagesos te durán
d' els més alts, grassos y bells;
y tendrás xòts
per féstes; y galls, y endiòts.

-21-

Si ets Flassader, comprarás
en gros la llana p' el Juny,
y á ran de mar, no molt lluny,
el Juriol l' escaldarás.
Si el teixit te sortís brut,
axò no t' ha d' enfadar,

per padassos de fregar
aviat el tindrás venut;
y ten per cert
qu' ab tal enginy ningú hi pert.

Si ets Calatravi, procura
aná á vendre cada día
á un trast de la Butzeria
vedellets sense lletjura.

Y en vení el Dissapte Sant
envía un homo, si pòts,
á comprar les pells d' els xòts
que p' els carrers van matant;
qu' ab tal comprar
un sou hi ha que gonyar.

Si ets Cirujiá, has de tení
una barberia armada;
y en torná barba-jelada
de negre l' has de teñí.

Camina ab lo cap ben alt
y procura tenir fetge
per esser *l' amèn* del Metge
y el graciós del séu malalt;
qu' es un papé
que no es tothom qui 'l sap fé.

Si fas de Mestre d' escola,
á tots els pares, abans
que tengan els infants grans,
los has de fer la torniòla.

¿Que ja es séu aquest ninet?
¡Ay! ¡Quin front més *despejat!*
Ja ho pareix espavilat.
Li dich qu' aquest nin promet.
Mes es precis
que d' aná á escola no 'n frís.

Si ets Municipal, fé el sord,
en senti bregues, y el cégo;
allunyate 'n una llégo,
y pintala al mitx de Cort.

Mes si veus que son atlots
que dugan vestit decent;
encalsalos, fé el valent,
y vénta el sabre si pots.

Si fossen nins,
dulós á n' els Capotxins.

Si ets Sereno, canta fort
en essé á cada cantó,
y més tart, cerca un recó

per posá el téu buch á port.

Devés la una ó les dues,
que el Cabo s' en va á dormí,
afica't á un cafeti,
y á n' el clotell fethi rues,
y á les tres
retira't. ¿Qu' ha estat? No-res.

Si ets Glosadó, á n' els Poetes
de fama félos *acròstichs*,
escriu á tots els pronòstichs,
parla de estels y planetes.

Y si á forsa de llimá
te surt cap péssa d' exámen
envíala á n' el *certámen*
primer qu' es presentarà:
y ben prest
passarás per homo llest.

Si ets un Forasté, ó Empleat,
alaba sempre á Mallorca,
y res més, qu' ella no es xòrca
per qui enfora d' ella es nat.

Corre pots tots sos carrers
sense traballs ni perills;

qu' es madrastra d' els séus fills
y mare de forasters;
y assegurat
que 't dich una veritat.

Si á més de tot lo qu' he dit,
els diumenges vas de galls,
de cusses, bòus y cavalls,
y jugas y prens partit.

Y contas bones cassades,
y tallas claus, y flastomas,
fent el bòvo devegades
per seguir totes les bromes,
jo te promet
qu' arribarás á essé elet.

Com á prova de que es cert
quant he dit, tú 'm tens á mí
que perque ho he fet axí
pas per sávi y homo espèrt.

Pas per bon Missé de pobres,
per Enginyer, Matemátich,
Poeta, Músich, Gramátich,
Pintor, Químich, Mestre d' obres;
pero de tot
no 'n sé palada ni brot.

EL PATRÓ

EL PATRÓ

A TLOTS, la barca está llesta;
ben neta, ab lo sèu d'ahi.
Qui ab ella vulga vení
tendrá navegar de festa.

Jo vaitx á arriar totduna.
Qui n' es, en sortir la lluna
que s' en vénga á bordo á jèure
que bon negoci hem de treure.

Un cent per ú
hem de guanyar de segú...

Atlots, á la part anám;
feyna igual tots hi posám...
Fora som, quant tornarém
partirém lo que treurém.

Jo en prenc tres y voltros dues,
que Patró som y tench rues
que encara no teniu voltros.
Ben partit sia entre noltros.

Trop que just es
dos per voltros, per mí tres.

Atlots; atesèm la escota
y durém millor derrota.
Orsa Pere, issa Simó,
que el temps no pot ser millor.

La mar com oli y bon vent
que toca un poch de ponent.
Si mos aguanta y no deixa
á carregá anám de xexa.

Y es ben segú
el guanyar trenta per ú.

Jaume, ¡hala! puja dalt l' abre,
tú qu' has mamat llet de cabra;
y vetla si veus tortugues

ó qualque estòl de llampugues.

Com per l'olla no tenim
ni carn, ni porch, ni sahim,
y som pobres com Sant Pere
dinarèm d'una caldera.

Jo no vuy res
pero menjau voltros tres.

Atlots, la posta del Sol
mos senyala levantol.
Anèm á Alger y en tornar
tocarèm á Gibraltar.

Y entre quincalles franceses,
teixits y robes ingleses,
gastarèm tota la mòta,
per guanyar millor marrota.

Un déu per ú
podrèm treure cadascú.

La barca duym estibada
de contrabando y civada.
Si trobám l'escampavía
darli en popa y á fer vía.

Promét tres parts de Rosari
si no topám cap corsari,

ni vaxell, ni guarda-costes,
 ni casta de semblants hostes.
 Perillós es
 si en veym un no guanyar res.

-oo-

Mal temps, atlots, mos ho deya
 'vuy dematí aquella seya.
 Vaja, feys l'obligació
 que teniu un bon Patró.

Totduna que la mar manch
 dirèm un Credo á La Sanch.
 Vent de proa, y bufa massa.
 Cassa, Pere, cassa, cassa.

Y alerta tú
 no fassèm tots capirú.

-oo-

Atlots, remau que á ponent
 fressa hi veitx y no hi ha vent.
 Via fora, que en fer fosca
 mos tirám dins Cala-Mosca...

¡Viva!... Treguèm la guiterra
 que els fardos ja son en terra.
 El viatge ja está llest
 Convé passèm contes prest.

Y voltros tres
 sebreu lo guanyat quant es...

Tant per compra, tant per gastos;
 tant per eynes, tant per trastos;
 tant per menjúa y galleta;
 tant per papers y bolleta.

Tant per séu, pèga, sulléca,
 y apadassar la pulleca.
 Tots els gastos del sorti
 vull que caygan demunt mí.

Cero y duch ú
 tres per mí y res per tú.

• Tant á Alger per la matxina,
 p' el nou ròl y per propina.
 Tant á ca 'l consignatari
 per tapá els ulls del corsari.

Suma tant... Tench molta d' ànsia
 que mos súrtinga ganancia.
 ¿Que es lo tret? ¿Tants de reals?
 Vé just. Cabals y cabals.

Cero y duch tres,
 per mí tres y per tú res.

—Tú que saps de comptes, Jaume, un pòch;
 ¿has entés el compte del Patró?

—¿Jo?... No.

—¿Y tú?...—Tampoch.—Ni jo tampoch.

UN SERMÓ DE GOREMA

Un Sermó de Corema

Cors els divendres de Mars
á la Seu fan bon sermó.
Molts hi van á sentir-ló;
mes ¿quants de sermó están farts?
Cridau fort predicadó.
Els més qu'á sentirvos venen
ni 'us escoltan, ni 'us entenen.
El predicar ja 's demés;
que els sermons qu'avuy s'atenen
son *Lliurcs, sous y diners.*

Vós bé deys: «La gran moral
qu' avuy l' evangeli esplica;
l' única que santifica,
es ab bé pagar tot mal.»
Predica, fraret, predica.
Qui de fer bé dú curolla
es tractat de cuca-molla.
Tothom obra á l' enrevés.
La moral que més descolla
es *Lliures, sbus y diners.*

-o-

També deys: «Devoçs germans,
si veure els infants voleu
fills lligitims de la creu,
donaulos estils cristians.»
¡Ay, fraret! No vos canseu,
que vos darán capitèrro
y creurán que deys un erro.
L' educació que fa més
dins aquest sigle de ferro,
es *Lliures, sous y diners.*

-o-

Deys també que'ls hem de dar
un art, carrera ó ofici
de treball y d' exercici,

perque el Cel pügan guanyar.
Debades, fraret, al vici
condemnav ab grans manades.
No fassau forces debades;
tothom cerca fer doblés;
les carreres més cercades
son *Lliures, sous y diners.*

També deys: «Per casarsè
procurau que hi haja amó,
si voleu veure la unió
dins ca-vostra, y viure á plè.»
Tot axò, predicador,
en temps que Marta filava,
era cosa que s'usava;
mes ara els partits que més
el jovent cerca y alaba
son *Lliures, sous y diners.*

Deys que el mon está perdut;
que el comers, camina tort;
que el bon tractar ja s'es mort;
que el còdich es un embut.
Fraret, no crideu tan fort
que tendreu escanyadura.

Teniu per cosa segura
que en materia d'interés,
la bona fè que més sura
es *Lliures, sous y diners*.

Predicau que hem d'observar
la lley com un *si senyor*,
perque es un fort politxó
que no mos deixa escapar.
Pero avuy, predicador,
la lley més santa y eterna,
la trampa l'engalaverna:
ja els còdichs van de través,
donchs la lley que més governa
es *Lliures, sous y diners*.

Deys que visquèm com á pobres;
que cuydèm de ben obrar;
que Deu recompensará
les nostres virtuoses obres.
Fraret, bé podeu clamar.
La almoyna es té per ofensa:
ja no hi val la prometensa
del Cel; els modèrns obrers
no volen més recompensa
que *Lliures, sous y diners*.

Aquella amistat tan rara
que s' usava antigament,
ja no's troba facilment
ni per un ull de la cara.
Avuy s' usa un altre gent
que du molta d' esponera;
y l' amistat verdadera
la té á la llengo, y no més.
L' amistat que avuy prospera
es *Lliures, sous y diners*.

Aquella antiga noblesa
que's fundava en lo valor
d' un fet d' armes, ó en lo honor,
ja es cosa de la vellesa.
'Vuy per 'vuy, predicador,
la noblesa está en los mobles,
perque atravessan els pobles
altres camins carreters:
y son els escuts més nobles
les *Lliures, sous y diners*.

Ja es moneda avuy en dia
que passa com á corrent,
l' esser un viciós decent,

l'enganyar ab cortesia.
Molts ne coneix, y no ment,
calòps á la quinta essencia,
que brevetjan de consciencia,
y es confessan cada més;
adorant ab reverencia
les *Lliures, sous y diners*.

- - -

¿Quant el bon temps tornarà
que la doctrina cristiana
pa y companatge serà
de tota persona humana?
¿Quant del vostro'n predicar
serán las veus escoltades?
¡Quant tornen les gents honrades,
y escampades p' els carrers
sían com á fems mirades
les *Lliures, sous y diners!*

LES SABATES NOVES

LES SABATES NOVES

SORTINT un diumenge
de missa, á les nou,
vaitx veure en la plassa
de gent gran redol.

Amos y madones,
fadrines y allots,
allá s'aficavan
cercant qu'era alló;
y fent alulèya,
truyet y bojiot,

xarravan, cridavan
sense tò ni sò.

—¿Que 'n voleu d'aquestes?

—Vint y quatre sous.

—¡Vos voleu fer prendre!

No'n valen denou.

Treysne de més maques,
color d'albercoch,
que fassen punteta,
que tengan més flochs.—

Creguent qu'eran pomes
d'un hort d'allà prop,
que les fa molt grosses
y m'agradan prou,
m'hi afich ben depressa,
donant á tothom
sempentes, colsades,
premudes y tochs.

Quant al mitx del rotlo
vaitx haver fet lloch,
escampant la vista
per entre els badochs,
veitx qu'era la taula
de Mestre Melcion,
plena de sabates
de pell y xarol.

Diuen qu'en Banyeta
may té gens de son
per lograr qu'els homos
fassen pecatots.

De segú qu'estava,
com aquell que dorm,
devall de la taula
vellant el poriol;

y ab la séua manya
procurá que jo
prengué la quimera
de dur calçat fort.

Me mostrá unes botes
de vadellet clos,
ab un palm de sola
y claus barcarols:
els tacons ben amples,
els cordons ben grochs,
y una pell gruxada
de cuyro de bou.

¡Que serán de bones,
pensava llavors,
per demá fer véga
y aná á pescar molls!

Botaré los singles
sense tenir por
de qu'aquelles penyes

no m'en deixen tros.

N'eran més garrides
per mí que les flors:
donat jo, per elles,
hauria un tresor;
pero la consciencia
de Mestre Melcion
més no'n volgué rebre
que vint y dos sous.

Corr' depressa á casa;
arrib; les me prov';
camin quatre passes;
péch en terra fort;
ni fetes aposta
per un mestre hò.
M'en vaitx per la vila;
les mostr' á tothom;
tots els que 'm trobavan
fent tant de renou,
¡Jesus! ¡Quina enveja
sentían pe'l cos!
Tan content estava
com qui mata un porch,
ó á la Loteria
treu el premi gros.

¡Ay! A la mitj' hora
de durles me trop
cansat com un ase
que en el moli mol.

Teni 'm parexia
els peus dins dos corns,
closques de tortuga,
seps ó bigalots.

Jo mateix me deya,
per dar-me consol:
Tench de passar pena
fins qu' el peu s' hi esmolt.

Trobaré per ara
que el calsat es fort,
qu' es faxuch, qu' es aspre:
¡Ja se vé, si es nou!

Y además la ciencia
de Mestre Melcion
es romasa enclosa
entre sola y sol.

M' en vaitx aná á jeure
de la *Queda* al toch,
els peus plens de rampa
y el cos plé de son;
el cap plé de ideyes

y alegre lo cor,
pensant que tenia
la véga tan prop.

Aferr ben depressa
el méu primer só;
vellant qualque mica
com aquell que dorm
amb recel y espera
que mitja nit toch,
per veure si el dia
que vé será bò.

A la matinada
me despert y obr'
una finestreta
que mira al xaloch.

L'estrella de l' auba
veitx tot plé de goitx
que deya: ¡Quin dia
qu' has topat tan bò!

Axeca 't depressa,
pren la canya al coll,
el capell de palla,
mariotlo y capot.

Dins la cenayeta
posahi un bon mos
de pa y sobrassada,
d' aquella que cou;

..

bolentins y gambes,
y per prendre el trot
posa 't les sabates
de Mestre Melcion.

Ja era fora-vila
quant sortia el sol,
cap á mar fent via
sense res de nou.

Pe'l camí cantava
com un rossinyol,
perque els peus me veyá
ben guarnits de fort.

Quant som dins la pleta
de Son Estanyol,
no puch donar passa...
¡Ay! ¡Que será axó!

Aquesta pell forta
m'incomoda un poch,
y tal doló 'm dona
que no tench repòs...

¡Ay! Veitx les estrelles
si pos el peu tort.
Fas les passes curtes:
camin á poch poch;
pos la petja plana;

cerch el camí bò,
y si hi ha machs en terra
caminar no gos.

Mes, tot es debades
totduna que 'm moch
aquexes malahides
me mossegan fort...

¿Y ara que pretenen,
preguntava jo,
les sabates noves
de vadellet clos?

Y era que les formes
de Mestre Melcion
que tengués no creyan
galindó tan gros.

Els grans mals reclaman
un remey heroich:
per axò totduna
trèch un trinxet bò,
y allà ahont me feya
la pell més sodroch
unes creus ben grosses
vaitx obrir devot.

Com ab tal arbitri
quedá el mal compost

cap á la ribera
vaitx prendre el galop.

Mes, ¡ay! quant passava
les roques del port
sent una ponyida
que 'm fé rompre en plors.

¿Que será axò qu' ara
el taló me vol
foradar depressa?
¡Jo no tench conhort!

Si don una passa
caich en mal de cor.
M' assèch á una penya
més manso qu' un xot,
me trèch la sabata
plena de serol;
vaitx sanch, més vermella
qu' el moch d' un indiot,
la calsa pintada
de color de foch,
y devés la empena
un forat m' hi trop...

¿Y qu' era? Una tatxa
de Mestre Melcion
que sebre volia
si el peu tenia os.

Quant va estar la tatxa
fora del séu lloch
les tristes sabates
altra volta 'm pos.

Camin per les roques
carregat de por...

¡Ay! ¡Desditxa nova!
Devora l' Illot,

á una pedra viva
trossant pech toch.

¿Que es lo que m' agafa?
¡Quin torment més fort!

Dolor de la garra
fins á n' el dit gros.
Els nirvis s' estiran.
Tot el peu me cou.

Vaitx caure de pena,
me vaitx posar groch
me vengueren vòmits,
estretes de coll,
picors y bellumes,
mal de ventre fort,
rampa á tots els muscles,
fret p' el carcabòs.

Ulls de poll piulavan;
cantavan carnots;
calls pronosticavan

tempestats y trons;
els turmells tenian
colps y blaverols,
y els dits s'estiravan
més drets que garrots.

¿Y qu'era? L'enforro
de Mestre Melcion
que menjar volia
l'ungla del dit gros.

-100-

Dos amichs passavan'
ab un cavallot,
y á casa 'm tornaren
demunt éll á dós.

Dins una llitera,
tapat de llensols,
el vespre 'm deixaren
més encés qu'un bou.

La méua madona
me doná xarop,
me fé prendre purga,
me fé beure brou,
y un poch d'escudella
de col y fasols,
y després vi ranci,
llet y serigot.

Al cap de tres dies
ja 'm vaitx sentir bó;
y aquella vetlada
vaitx fer veni atlots
per dirlos: Totduna
un doblé perhom
vos daré si á plassa
duys els sabatots.

Just devant la Sala
clavau un clau nou;
les deixau penjades
allá, y que tothom
que pas, sempre puga
veurerles de prop.
Quant se fassa vespre
posauhi farol,
y un escrit que diga...
que Mestre Melcion
per forjar sabates
se pinta tot sol.

UN NOVENARI DE BATTLEŞ

Un Novenari de Batles

(LLAMENTOS D'UN EMPRESSARI D'ESTADÍSTICA)

CANSÓ QUE FARÍA RIURE SI NO FÉS PLORAR: MILLOR DIRÉ,
QUE FARÍA PLORAR SI NO FÉS RIURE

QUANT la societat me veu
viciat ab estils estranys,
que he mudat totduna creu
mon procehir d'altres anys;
y es certa en part ma mudansa
puis veitx morir ma esperansa
sens alcansar son bon fi...
Altres ne tenen la culpa.
¿Quí son ells? Ho vaitx á dir.

Si 'm veys que vaitx ranca-séga
ben diferent d'altres temps,
y fas esforços suprems
com un mariner que 's néga;
y quant troba un banch d'arena
descansa un poquet, y alena.
¡Ay! no 'n tench la culpa jo.
¿Sabeu qui es que en té la culpa?
El Batle de Manacor.

Si no 'm cuyd de vestir bé,
ni d'afeytarme en son día,
ni me mud ja la camia
tan sovintet com primer.
Si no 'm pos noves corbates,
ni may me frech les sabates,
no som jo, no, el descuydat.
¿Sabeu qui es el que 's descuyda?
L' Ajuntament de Ciutat.

Si ab tanta tresca-la-mena
com jo duch, no puch surar;
ni me sé desllepissar
per bé que fas la serena.
Si de la vida el torrent

pas tropessant y cayguent
de grapes per la vorera.
¿Sabeu qui 'n té bona culpa?
El Batle de Capdepera.

Si l' hivern vaitx á la fresca,
y l' estiu per dins la pols,
y no tench cap moment dols,
ni trop res que 'm devertesca
dins Teatros, Circos y Festes,
ó altres diversions honestes;
es que l' alegría 'm manca
y en podeu donar la culpa
al Batle de Villafranca.

Si deix tots-sols mos infants
ab la dona tota sola
y no fas aná á l' escola
els que tench garruts y grans.
Y pujan uns perdularis
que buydant sempre els armaris
no 'm deixan la feyna retra,
donaune una grossa culpa
á l' Ajuntament de Petra.

Si perd l' ase y les magranes
derrera el Governador,
Consell y Diputació,
no ho fas porque 'n tenga ganes.
Axò es feyna que no ret
y es amarga més qu' un plet.
D' aquest perjudici gran
qui 'n té la culpa més grossa
es el Batle de Sant Juan.

- - -

Si de l' alba al horabaixa
fas feyna de mort á mort,
y es tanta ma mala sort
que may tENCH un doblé en caixa;
y ara caych, ara m' axech,
ara plor, ara jamech,
me qued cent llegos enrera,
en té molta part de culpa
el Batle de Son Servera.

- - -

Si m' he tornat vell y raro
de treballar com un ase
y la gent de fora-casa
me té per sull, per avaro,
per un homo poch tractable,

poch expansiu, poch afable,
que viu á la babel·lá;
quí d'axò 'n té molta culpa
es l' Ajuntament d' Artá.

Si de tant de afanyarmé
tench croxida la galera,
pateisch ránula y falera,
y á la nit no dorm á plè.
Si sent nirvis y singlots
migranya, flatos y rots;
de tanta pena y martiri
en té bona part de culpa
l' Ajuntament de Montuiri.

Nou Batles son, y no més;
nou Batles que 'm fan la guerra,
que cercan tirarme en terra
y em fan anar de través;
y sense gens de vergonya
m' arramban la séua ronya
ó ab llengualge solapat
carregan les séues culpes
á certs senyors de Ciutat.

Jo veitx que vaitx á finir,
tan cansat estich y fus.
Ja no puch aguantar pus
un pés tan gros demunt mí.
Jo conech que si axò dura
me durá á la sepultura....
En veure 'm tombat d'espatles
digau qu' he mort per les culpes
d' un Novenari de Batles.

Any 1872.

UN Pi

UN PÍ

DIGAUME, caminer: ¿qu' es aquest pi
qu' han deixat caure al mitx del bon camí?
Donau part á n' el Batle. Els llenyatés
podian haver fet de que caygués
dins la veynada terra.

—Es que el pi es del Marquès de la Mamerra...

—¡Ah!!... Si'l pi es del Marquès de la Mamerra!...

Y maldement que sia de Sant Pere.

¿Perque no 'l llevan prest? ¿Perque aquí espera
el senyor que se sech? Feys que el s'en duga
un carro que aquí estorba, perque puga
passarne cap persona.

—Es que 'l vol per fer bigues de tafona.

—¡Ah!!... ¡Si 'l vol per fer bigues de tafona!...

Si al manco li tallás totes les rames
y li escapsás un poch aquestes comes,
el perjuy que causás fora més poch;
donchs sempre quedaria un poch de lloch
p' el pas de carro, encara.

—Es que diuen que es mal tallarles ara.

—¡Ah!!... ¡Si diuen que es mal tallarles ara!...

Pero primé es el públich que ningú,
y ara pateix tothom per amor d' ú;
y no es just que el pecat del llenyater,
d' aquí que arrib la lluna de Janer,
el pach qui res no n' es.

—Es que axí li convé al senyor Marqués.

—¡Ah!!... ¡Si axí li convé al senyor Marqués,
fe 't comptes, caminer, que no he dit res!

MIRAMAR

MIRAMAR

SEN Perins? ¿Quants d'anys teniu?
—¿Quants d'anys tench? En veni'l batre
ne faré noranta y quatre
si Deu ho vol y som viu.
—Mirau qu' es moll, germanets,
ab aquests oratges frets
veure'l sempre trahullar
tan etxarovit, tan fort,
tan generós y tan sá.
A n'el pareixer la Mort

no 'us ha sabut afinar.

—*¡Caspi, caspi!*

L'amo'n Lluch no tengueu por:
molts de jovens veitx qu'encara
finirán primer que jo.

—Teniu rahó. ¡Quina gloria
poder veure edat tan rara
per un jay com vos!... ¿Y encara
no 'us ha afluxat la memoria?

—¡Que jo sápig! Cap mica.

—Per axó el Rector publica
que sabeu molt. Ja que 'ns lleu
aquesta llarga vetlada,
al temps que 'us escalfareu,
contau qualca codolada
de les moltes que sabeu.

—*¡Caspi, caspi!*

Si me feys lloch dins la llar,
vos diré una bona nova
que crech que 'us ha d'alegrar.

—¡Miquelet! Du l'estormía
y á demunt posahi là pell
per seure bé el pobre vell.

que es del terme la alegria.
¡Sen Perins! Aquí teniu
pipa, tabach y caliu
per pegar qualca xuclada.
Contau; que tots estarem
entretenguent la flamada
y ab tanta boca badada
al temps que'us escoltarém.

—*¡Caspi, caspi!*

Bé anirá si ho feys axí,
que més se mereix lo que ara
plé de goitx vos vaitx á dir.

Aquella montanya blanca
com la méua cabellera
que está p'el dret de la tanca
se diu «El Teix» y á darrera
un rafal antich hi ha
que té el nom de *Miramar*.
¡Si vesseu voltros que hermós
es aquell lloch! ¡Que tranquil!
¡Que rich, qu'agré, que pompós!
De més treta n'hi haurá mil
mes de tan bells no'n sé dos.

—*¡Caspi, caspi!*

¡Sen Perins! Deys veritat.

Ab mon pare una vegada
essent nin hi som estat.

—¿Essent nin, quant ja lletjiu
el llibre de l'esperiencia?
N'hi ha molta de diferencia;
més que d'un mort á un viu,
de lo que era á lo que ara és.
L'altre dia de pagés
era una bastida vella
ab una clastra esfondrada
que no podia alsar xella,
al costat d'una capella
casi del tot esbuchada.

—¡*Caspi, caspi!*
El Sen Perins té rahó.
Tothom que'n pasava deya
aqueix lloch no té senyor.

—Ara 'n té. L'altra setmana
dins Miramar vaitx esser,
y allá hi viuria jo apler
tot un any de bona gana.
¡Deu bò! No 'm deixeu morir
que no n'haja vist la fi

de les millores que hi fa
ab tant d'acert, ab fè tanta
el nou senyor que ara hi ha.
Feys que aquella terra santa
puga jo torná á besar.

—*¡Caspi, caspi!*

¡Sen Perins! No estigueu trist.
Deu vos darà llarga vida
fins qu'ho tengueu tot per vist.

—¡Ay! Aquesta orba ventura
que té Miramar, tan gran,
un present es que li fan
una Santa verge y pura
que anarhi á resar solía
y un Sant mártir que hi vivía.
Tots dos han feta memoria
d'aquest colegi eminent
honra de la nostra historia,
y reviuere fan sa gloria
ab un miracle patent.

—*¡Caspi, caspi!*

Sen Perins; contaumos quant
y com s' es fet el miracle.
¡Miracle!... No será tant.

—¡No será tant! ¡Quin jovent
corre, Senyor, 'vuy en dia!
Res vol que miracle sia.

Ja no sou Omnipotent.

Si haguesseu com jo parlat
un vespre dins Trinidad
ab En Juan de Deu, pot ser
que no hi fesseu tant d'obstacle.

¡Quin prodigi més sensé
de Sor Tomás! ¡Quin miracle!
Jo ho he vist. Ben cert y vé.

—*¡Caspi, caspi!*

Si no 'us ha de sebre greu
contaumos axò que véreu,
Sen Perins, den Juan de Deu.

—Jo 'l vaitx tractar que vivía
dins la contrada mateixa
de Miramar, y va neixe
que els peus ben redons tenia.
Quant els tres anys va cumplir
dins Son Termens li sorti
plena de gloria y en *lá*
la Beata Sor Catalina,
els dos peus li va tocá,
li digué: «Juanet, camina,»

y En Juan condret caminá.

—*¡Caspi, caspi!*

¡Sen Perins? ¿Y ho vereu vos?

¿Y els peus de prop li mirareu?

Vos podeu clamar ditxós.

—Molts son que venen d'enfora
per admirar la riquesa
la hermosura y la bellesa
que Miramar atresora.
L' altar de la Trinidad
está del tot renovat
ab bons retaulos, y á fè
que allá 's veu un tabernacle
tan bell que més no ho pot ser.
Quant jo dich que es un miracle
d'aquells dos Sants vos dich vè.

—*¡Caspi, caspi!*

Sen Perins. Vos desxondiú
les ganes que ja tenia
de tornarhi aquest estiu.

—Anauhi... Ca' Na Matgina
pertany ara á Miramar
y un bon hostalatge hi ha

per aquell qui hi peregrina.
 Oli y sal y foch en gran
 sense paga 'us donarán,
 y bons llits hi trobareu.
 Com á ca-vostra estareu,
 ben tractats y ab bona amor.
 Llavors comprendre podreu
 lo bò que es el séu senyor.

—*¡Caspi, caspi!*

Sen Perins. Jo hi vull anar.
 ¿Si l'amo 'm dona llicencia,
 m'hi voldreu acompanyar?

—

—De bona gana. Hi veureu
 un jardí plè de murtreres,
 floretes y alfabagueres
 y fruytes per tot arreu.
 Y una miranda á su-llá;
 y un camí que baixa á mar.
 Aqueix lloch ja no té fites,
 fins á la serra es de gran.
 S'ha fet séu Son Galcerán
 ab lo bosch y les ermites.
 ¡Y encara l'engrandirán!

—*¡Caspi, caspi!*

Sen Perins: Tan gros y al uf

ho pintau que juraria
que feys el primer caduf.

—

—La coveta ahont oració
feya En Ramon Llull, objecta
sempre ha estat de gran respecta
y santa veneració.
May á entrarhi s' ha atrevit
el bestiar gros ni petit,
per mal temps ó temporal
qu' haja mogut el Mestral;
y axò que dos anys enrera
no hi havia la barrera
que ara tanca son portal.

—*¡Caspi, caspi!*

Si es cert axò, Sen Perins,
jo hi faria una capella
ab una llántia dedins.

—

—Si á l' hora d' ara no está
la capella y llántia llestes,
crech que quant hi fassen festes
llántia y capella hi haurá.
Per de prompte una gran creu
demunt la cova se veu

que diu á tot caminant
que aquell lloch de penitencia
es el lloch ahont nostro 'n Sant
estava á Deu contemplant
ab quietut y reverencia.

—*¡Caspi, caspi!*

Sen Perins. Si va á dir vé
el nou senyor, del Bëato
molt devot ne deu esser.

—Tan devot, que perque fa
sis sigles día per día
que el Sant Mestre ab alegría
dins Miramar va fundá
de mártirs un seminari,
vol celebrá aniversari
del centenar, y ha de fer
grans festes dins l'any que vé,
ab ball, ofici y revetla.
Molts de manestrals jo sé
qu'es posarán dins la metla.

—*¡Caspi, caspi!*

Sen Perins. Si es any de xexa
hi aniré ab la méua atlota
á ballar qualque *mateixa*.

—Y una de les moltes coses
que m'han dit, qu'ha convidat
els glosadors de Ciutat
perque hi vajan á fer gloses.
Sé cert que les que hi farán
de pinyol vermell serán.
Ja n'hi haurá de gernació
el día de la funció:
Bisbe y Capítol, Audiencia,
General, Governador,
y altra noble concurrencia.

—*¡Caspi, caspi!*

Sen Perins. A lo que veitx
Miramar de Valldemossa
s'es fet el millor passeitx.

—Un temps les parets ploravan,
cayen podrides les bigues,
els camps tornavan garrigues,
y els margens s'esbaldragavan.
Mes ara no hi ha cap tros
que no estiga com les flors.
Les terres totes marjades,
com una rambla els camins,
les càses ben sotilades,
ab les parets mostretjades

y ab richs mobles per dedins.

—*¡ Caspi, caspi!*

Sen Perins. Vos ponderau.
Per obres que hi hajan fetes,
no serà tant com contau.

—Quant tota Mallorca 'n bull
no digueu no serà tant.
Prou s'ho té guanyat un Sant
tan gros com En Ramon Llull.
Si el M rtir ressucit as
y  a Miramar s'en torn as,
son cor tot s'alegraria.
 Ay! Sé cert que quant veuria
all a tants d'objectes richs
 a son senyor donaria
una besada ab passichs.

—*¡ Caspi, caspi!*

Sen Perins.  Qu i es el senyor
que pot fer tantes millores
sense pans i 'l s eu serr o?

— Qu i es el senyor? Tothom sap
que es un homo tot de Deu.
Que parlen d'ell li sap greu.

No vol que ningú l'alab.
 Es un senyor tan modest,
 tan sabi en l'escriure y llest,
 com alts son los séus llinatges.
 Molt tractable, molt formal,
 honrat á carta cabal,
 y de tan bons arrambatges
 que ni á les pedres fa mal.

—*¡Caspi, caspi!*

Sen Perins. Si ho sap tothom,
 noltros de aquesta persona
 també volém sobre 'l nom.

—

—¡Son nom!... No 'l dich. Ell no vol
 que sápig la esquerra má
 el bé que la dreta fá.

—Digaulo 'm á mi tot-sol
 á l'orella; y vos promét
 guardarvos un bon secret.

—Perdonau. Dirlo no puch.

—¿Y á mi me direu que no?

—Vos m'apurau l'amo 'n Lluch.

—Feyshe per Deu...—L' Arxiduch
 d' Austria, Don Lluís Salvador.

—*¡Caspi, caspi!*

.....

Senyamnos... Per lo senyal...
Y oferirèm la Corona
perque Deu el guard de mal.

Decembre de 1876.

UN GALLISTA

Ú N GALLISTA

ULL reformar mon galliner
perque ara reynan estils nous.
¡Muyran les polles que fan ous!
¡Viscan els galls que cantan bé!

Veritat es que les gallines
fan un menjar molt delicat
que no té pels, ni ossos, ni espines,
ni es gens couent, fat, ni salat.

Pero ja 'n tench per mon mester
d' arrendaments, censals y alous.
¡Muyran les polles que fan ous!
¡Viscan els galls que cantan bé!

—

Si avuy en dia els ous son fruyta
que agrada molt; tant si son frits,
manats, bollits, ó fets en truyta,
com si de salsa están farcits;
perque te surtan un poch bé
has mester sobre el com los cous.
¡Muyran les polles que fan ous!
¡Viscan els galls que cantan bé!

—

Si al cas me dius que les gallines
son un tresor p' els confiters
perque en el dols de golosines
ja may els ous hi son demés;
contestaré que es cert també
que en lo ventrey mouen renous.
¡Muyran les polles que fan ous!
¡Viscan els galls que cantan bé!

—

Si qualche nyich rahons enfloca

per la que pon un ou per día,
y vint polls mena si está lloca,
que el bou de l'olla li estalvia;
li respondré: Que gast qui té.
Dins el serró hi fan nosa els sous.
¡Muyran les polles que fan ous!
¡Viscan els galls que cantan bé!

Un gall, dos galls ben cantadors,
un altre gall barayadís,
quatre d'inglesos, cinch ó sis;
y que se pegan. ¡Oh! ¡qu'es de hermós!
Donan més goig que veure fé
uns bons tancats per valents bous.
¡Muyran les polles que fan ous!
¡Viscan els galls que cantan bé!

Donaume galls de cresta alsada,
pit estufat, llarchs esperons,
coua redona enrevisclada,
ales de corp y bons barbons;
qu'amos se fan del galliner
quant dalt la parra hi ha renous.
¡Muyran les polles que fan ous!
¡Viscan els galls; si cantan bé!

UN GARRILER

UN CARRILER

Q'en vull aná á la caseta:
fa temps que no hi som estat.
Veuré si lé espiga el blat
y si va verde la pleta.

Al cap d'avall del carrer
d'els Olms, devora el passeitx,
catorce *carrils* hi veitx
qu'esperan un passatjer.

M'en hi vaitx. Ja *encarrilat*
me trob; pero el *carrilé*

per la grossa set que té
dins la taverna es entrat...

Passa un quart, passa mitj' hora;
y jo posat en berlina...

Un que va á peu y m'afina,
tant me compateix que plora.

—¿Que no pujas?—No. Jo fris.
—Més aviat arribarás.

—¡Ay! ¡Qu'equivocat estás!—
Y passa, passa de llis...

Ara surt el carreté
de la taverna.—¿Que fas?
¿que te quedas ó t'en vas?
—M'en vaitx depressa... Ara vé
madò Murta ab sa cenaya...

¿La veu devant ca'n Miret?
També vé la qui ven llet,
y més lluny veitx Doña Blaya.

En arribá aquestes tres
ningú 'm priva de que surta.—
Mes, ja arriba madò Murta
y passa, y no li diu res.

Dona Blaya va á La Sanch,
la lletera diu que no.

—Deixme veure aquell senyó
que está assegut á un banch.

¡Senyor! ¿Que vé cap amunt?

—Si surts prest pot ser que sí.

—Venga, ydò.—Jo esper aquí.
Ja ho dirás en está á punt.

—Si t'en has d'aná, fé vía.

—No més son dos. Fossen sis.

—Pero jo d'arribar fris:
si anás á peu ja hi sería.

—Ara s'entrega Na Bet;
y Na Lluca, y Na Pintada,
y sos fills, y sa cunyada.
Mos n'anirém. Serám set.

Fé vía Bet. Som partit.
Puja aquí, Lluca, totduna.

—¿A cinch centims cadascuna?

—¡A cinch centims! ¿Qu'es, qu'has dit?

¿No saps tú que la tarifa
diu á vuyt? Baixa depressa.

—T'en don sis.—¡Vaja una pessa
bona per un pern de rifa!

¡Sis centims! ¡Y durte á tú,
dos covos, una cenaya,
un paner, un sach de paya
y el nin que mama! Es segú
que te creus que'm muyr de fam.

—Serán set. ¿Tens res que dí?

Pero has d'esperá En Matgi...

—¡Carreter! ¿quant mos n'anám?...

—¿Y En Matgí, que es torbará?

—L' he enviat á la Calatrava...

La pell del xot la deixava
y jo anit la tench d'emprá.

—Ara vé En Matgí... Si ho es;
si no ho es... Pareix que sí.

—Jo dich que no es En Matgí;
ell va vestit de pagès.

—No crech que se torbi massa.

—Si no t'en vas, jo devall.

—Senyor. S'esper y que call:
tenga un poquet de catxassa.—

Ja van pujant les plasseres,
y un ca-mè, y un infantó;
deixant sentir bona oló
de pèsols y de faveres.

Ja tenim sis arengades
compostes dins el *carril*;
les esquenes de perfil
y les cames arronsades.

Ja arriba En Matgí ab la pell,
dins la galera la tira;
una vella se retjira
y m'esclafa el méu capell.

Daxo, daxo, á pas de bou
ja parteix el *carrilè*
mirant encara si vé

un altre passatjer nou.

Cap vidre té la berlina

y la pols entra dedins,

y de dalt la closca fins

els dits del peu m' emblanquina.

El camí du molt de rost

y la bistia no es condreta...

Quant arrib á la caseta

repar que el sol ja s' es post.

LES FARINÈRES

LES FARINERES

I

Un temps á Mallorca
reynava la Fam.
Dins les terres seques
no hi plovia may.
El blat no naxia.
Sempre era mal any.
Ploravan els pobres,
y feyan badays;
y els richs no donavan
á fer cap jornal.

Quant tothom sofría
tal calamitat,
de la Patria els pares,
que 's deyan Jurats,
per racció passavan
sis unses de pa.
Quant venía un barco
carregat de blat
era la alegría
més grossa del any.
A La Sala treyan
Sant Sebastiá;
penjavan domassos
y cuadros daurats.
N' Aloy repicava
sonavan timbals,
els fortins tiravan;
y el goig era tant
que fochs y alimares
omplian Ciutat
y bulles y festes
revelles y balls.
A n' els quatre dies
s' acabava el pa;
y á sentir tornava
Mallorca la fam;
y altra pich passavan

raccions els Jurats,
y tothom clamava:
—Que dugan més blat.
Volém fer farina
per poder pastar.
¡Farina! ¡¡Farina!!
¡¡¡Farina!!!—No n' hi ha.

II

Axò durá sitgles;
y aquell desitx gran
de tenir farina
sempre concentrat
dins el cor del homo
va modificar
costums y caràcter
d' els séus habitants.
D' els sous y les lliures
ningú 'n feya cas,
quant plens de farina
mirava els séus sachs.
Els presents més aptes
per podè alcansar
favor ó justícia,
eran sachs de blat.

Els forners lograven
honra y dignitats;
y els moliners eran
senyors menestrals.
La més dolsa música
era el *tiquitach*
que feyan les dones
moguent un cedás.
Y era com á Compte
tengut y mirat
aquell que possehia
prop de La Real,
devora la Cíquia,
molí que rodás;
ó pescava empleo
dins el Sindicat.
Els richs no cercavan
les accions d' els Banchs,
ni per fer negoci
paper del Estat;
sino que compravan
quarteres de grá,
per moldre farina
y fer molts de pans.
Era la paraula
més sèria y formal
y més á la moda

d' un bon comerciant;
Farina, farina,
per vendre y comprar.
¡Farina! ¡Farina!
Farina fa al cas.

III

L' industria seguía
una marxa igual.
Tothom s' ocupava
en farina ó blat.
Qui feya ensaymades,
crespells, massapans,
corbates, panades,
cocarroys bultats;
qui casques, rosquilles,
cuartos enllustrats,
concrets y suspiros,
galletes ó pans.
D' amidó s' alsaren
molts de fabricants,
de farrutx, de sémola,
macarrons gruxats,
burbayó, burbayes,
fideus de malalt....

Fé tants de progressos
de pastisser l'art
que inventá les coques
ab esclatassanchs,
albercochs, cireres,
y ab pebres torrats.
Inventá els rosaris
de mort, per Tots Sants,
els pans de corriola
que es fan per Nadal,
els cóchs y les dolces,
els coxins reyals,
rollets y madritxos,
robiols de brossat,
cóncos, formatjades,
bunyols ab forat,
panets, oreyanes,
tortades y flams
de fulls y ab tallades
de carabassat.

D'aquí vé á Mallorca
la fama tan gran
que té de fer pastes,
les millors que hi ha.
Per axò les dones
sempre están clamant:
¡Farina! ¡Farina!
per posar llevat.

IV

Trenta torres altes
voltan la Ciutat,
ab entenes grosses
y embuts capgirats.
Grans manades donan
quant entra l' embat,
sense cap *Quijote*
que les gos matar.
Molins per les cièquies,
molins dins Ciutat,
molins dalt les penyes,
molins prop del mar,
molins per les viles,
molins á n' el Prat,
y per dins les cases
molinets de sanch.
Y ara, farineres
á n' el Molinar,
y més farineres
prop del Arraval,
y altres dins les viles
més grosses del plá;
y una altra disforja

n' están acabant
que té la figura
de gros conventual,
al mitx de vuyt atxes
ó farols de gas.
El día qu' encengan
les séues fornals
y roden les máquines,
crech que farà maitx.
De segú á Mallorca
no patirém fam,
mentres tanta mola
tenga que menjar.
¡Que 'n vengan de barques
de xéxa ó mastay!
Ja tenim per moldre
tot el que durán.
Fass m t ls farina
de cap á cap d' any,
que qui té pasteta
té el pa assegurat.
Viva la farina
que mata la fam.
¡Farina! ¡Farina!
per aná endevant.

V

Mes: ¿tanta farina
qui la menjará?
Per fora Mallorca
també couen pans.
En durém á l' Africa,
al Asia que es gràn,
á Europa, y á America,
ponent y llevant.
Y aquí, dins Mallorca,
n'hem mesté un bon ratx.
¿A ne qui no agrada
la filla del blat,
tan dolça; tan fina,
d' un color tan blanch,
tan tova, tan blana,
tan plena d' encants?
¿Quí no fa pastetes
per empererar?
¿Quí hi ha que no estiga
enferrinat?
¿Quí no menja sojes,
ó pancuyt al ays,
ó una panfonteta,

de colgarse abans?
¿Qui es que s'aflixa
d' un bon quemuyar,
quant el xocolate
pren per berenar?
Misses noves diuen
tots els capellans,
y els amichs los donan
pastalons brodats.
Sempre hi ha parteres,
novies, infants,
y tothom fa festa
un día cada any.
Golosos y llépols
no 'n faltarán may.
Les atlotes joves
s' en posan un palm
p' el coll y les galtes,
per milló agradar.
Y quant tantes coses
no sían bastants;
porcellins Mallorca
cría á milenars
que han mester farina
per podé engreixar.
Fassèm donchs farina;
farina tot l' any;

que qui té farina
res li pot mancar.
¡Farina! ¡Farina!
Farina farán;
Farina, els que vulgan
menjar molt de pa.

G A N S Ó

—

CANSÓ

UE la Terra sia un Cel,
y la vida, un rich tresor;
y els homos, germans de cor,
y les dones, sucre y mel;
que en aquest mon una oveya
visca en pau ab un lléó,
cantaume 'n una cansó
devés l' oreya.

Qu' un homo sápia tant
qu' en cent asuntos que dú
tenga sempre per segú
treure 'l caragol bufant,
si no empénya, ó s' aconseya
ab qualque amich ó doctó,
cantaume 'n una cansó
devés l' oreya.

Qu' una allota visca grassa
quant ha fet els vint y dos
si no té cap jove hermós
qu' un poquet de cort li fassa;
qu' un festerét sense teya
mos don bona resplandó,
cantaume 'n una cansó
devés l' oreya.

Qu' una tanca fassa faves .
sense que 'ls hi fassen neixe,
y mos don forment y xéxa,
cols, lletugues, naps ó raves,
sense darli qualque reya
mesclada ab fems y conró,
cantaume 'n una cansó
devés l' oreya.

Qu'un homo s'haja afixat,
minvant els séus interessos,
dins eleccions y processos
de govern, fentho de grat;
y després diga que ho feya
sense esperá 'l séu torró;
cantaume 'n una cansó
devés l'oreya.

Qu'un jove qu'es hereter
d'un onclo que may va veure
mos vulga després fer creure
que, mort éll, consol no té;
y mos diga que no reya
quant tocava el séu moxó,
cantaume 'n una cansó
devés l'oreya.

Qu'un empleat mos supòs
qu'ab petit sou viu content;
y quant ha estat diligent
per alcansar sou més gros,
mos cont á tots que no feya
els medis per lograrhó,
cantaume 'n una cansó
devés l'oreya.

Qu' un pobre se fassa rich
y honrat sense treballar;
y que 's puga acaudalar
sense esser barrugo y nyich;
que sense monyir l'oveya
tenga formatje el pastó,
cantaume 'n una cansó
devés l'oreya.

Que hi haja homo tan cabal
que dins el mon sápia viure
sense may deixar de riure
ni fer cap pecat venial,
y trega com una beya
del volar, mel y dolsó,
cantaume 'n una cansó
devés l'oreya.

Qu' un pobre no vulga prendre
les riqueses que li donen,
y que els venedors perdonen
el preu de lo qu' han de vendre;
qu' olivar sense pareya
fassa rich l'arrendadó,
cantaume 'n una cansó
devés l'oreya.

Que hi haja homo tan valent
que de la vida s'en riga
y ab la sanch freda s'estiga
sense fer cap moviment,
si veu qu'entre ceya y ceya
li apuntan dret un canó,
cantaume'n una cansó
devés l'oreya.

Que es crega qu'el qui fa gloses
de picat, está per riure
y qu'aquell que sap escriure
respira perfums de roses,
y troba sempre vermeya
la mussa del séu amor,
cantaume'n una cansó
prop de l'oreya.

L' AMO 'N GLIMENT

L' AMO 'N GLIMENT

L' AMO 'N CLIMENT

'amo'n Climent es un homo
que va sempre recte ab Deu,
y no'n brevetja cap mica
perque es molt homo de bé.

S'axéca, es posa á la feyna;
s'en va á dinar quant n'es temps,
y agafar torna la tasca
fins qu'es fosch, que no hi veu gens.

Es d'aquells que fan y callan;
envant sempre; y maldement
pareix que fa poca via
tota la feyna li ret.

May perd cap passa, camina
sense repará en mal temps,
sense corre ni cansarse,
y arriba sempre el primer.

El senyor Nofre el Notari,
que per cert es veynat séu,
ja es un homo d'altra casta
que ho fa just á l'enrevés.

Sempre crida que ja es hora,
renyant á joves y vells,
afuantse á sos missatjes,
y may adelanta gens.

Tot el temps perd en manades,
xarramentes, atropells
y crits porque fassen via,
y sempre arriba el derrer.

L'amo'n Climent que es un paupa,
segons el dir de la gent,

---

may perd cala, ram ni ratxa
y á punt agafa son peix.

Pareix un oliba freda
magre, sech, pelat y lleitx,
y de proa ó de bolina
sempre navega ab tot vent.

Y caminant daixo daixo
sense perdre cap moment
li dona tres colps y volta
al Notari veynat séu.

Y el senyor Nofre ab la panxa
que va tres palms devant éll,
y que es creu ser el *factotum*
de la vila per lo llest,

per més haverla s' atura
si li topa un quantre-temps
y fa sempre els ous en terra
ab totes les séues lleys.

El Notari devegades
s' empra de l' amo 'n Climent
el día que fa escriptura,
si un testimoni ha mester.

Sap qu' es homo de confiansa,
de bon secret y prudent,
capás de posar sa firma,
y pér axò se val d' ell.

Aquests dos veynats, fent broma,
están en continuo plet
y se tiran indirectes,
axò si, riguent, riguent.

—¿Com vos va, l' amo'n Catxassa?

—Ja ho pot veure, Don Rebent.

—Digau: ¿quants d' anys festetjáreu?

¡ Vos degueru casar vell!

—Si senyor. Ja havia tretes
les dues primeres dents;
y vaitx festejar la dona
tot el temps qu' ella volgué.

¿Y vostè que sempre frissa
es degué casar nanell?

¿Perque no cerca dos genres
si vol coneixe els séus nets?

—¡ No ho dich jo! Sou una espira
de foch.—Com vostè mateix,

que es capás de fé en dèu dies
més de quatre testaments.

—Si voleu que vos ne fassa
més de setze y més de cent.

—¿Y el pagan?—Axò es la peste.
Son mal de treure els doblés.—

Sempre la tenen armada,
sempre se tocan la pell,
y un corre sense fer via
y l'altre no's mou, corrent.

L'altre diumenge, que n'era
la festa del Candeler,
molt abans de trencar l'auga
vetlava l'amo'n Climent.

No sé quin cuch ó borino
jugant ab sos pensaments
dins la séua vella closca
movia un tiramuxell.

Quant varen esser les quatre
va sentir l'amo'n Climent
que la parroquia ja alsava,
y s'axecá tot xalest.

Feya brusqueta y un oratge
propi del mes de Febrer,
s'abossá bé ab la xamarra
y endins s'aficá el capell.

S' en aná á missa primera,
se confessá poch després,
combregá, passá el rosari;
y á ca-séua manca gent.

Arribá; empenqué la porta,
se posá á los séus quefers,
quant encara el senyor Nofre
roncava com un porcell.

Esperant sentir campanes
estava en lo llit calent,
sense que la negre fosca
quina hora era li digués.

A devés les sis y mitja
el sacristá del convent
va tocar missa primera
y Don Nofre s' en temé.

Destapá la panxa grossa,
botá de son llit rebent,

---

se posá la capa bona,
y surt defora al carrer.

Comensava á esser de dia;
ja no plovia, y quant vé
tancada la vella porta
de la casa den Climent,

alsá la baula y deixantla
caure ab gran forsa, digué:
—¡Vamos, homo! Que ja es hora.
Sempre has d'esser d'els derrers.

—Té molta rahó, Don Nofre,
(l'amo 'n Climent respongué).
Mes si 'm toca per la missa,
una hora fa que ja 'n tench.

LA VEREMA

LA VEREMA

ACABAT el mes d'Agost,
ja es hora d'aná á vermá:
llavò el rahim se podrirá
y no faré gens de most.
Som anat com un llagost
á veure la vinya nova,
y els ceps de devés la cova
trop qu'han fet molta de via:
si no verm prest, cada día
minvarán més d'una arrova.

Ara hi ha doscents quintás
de verema. Mes tost passen.
Si á vermarla prest no anassen,
no crech que á cent arribás.
—Pero es verde.—Si p'el cás
surt fort el ví, ¿que'm fa á mí?
¡Llorensó! Si puch tení
cent cortins de ví xerech,
més pessetes d'ells ne trech
que de trenta de bon ví.

—¿Y quina planta hi teniu?
—Planta nova. *Sabaters*,
Fogonèus d'els més faners;
ceps que van de lo més viu.
Tots ells en vení l'estiu
carregan qu'es un content;
els penjoys en la serment
están qu'un ab l'altre es toca:
la *vinya véya* fa poca
verema, y diu malament.

—No vos poseu á vermar
fins que sia Sant Mateu,
y no á la Mare de Deu;

y axí el ví podreu guardá.
—¡Guardá el ví! ¡Jamay! Demá
puch tenirlo ben venut
p'el preu de tothom sabut;
tant si 'l ví me surt garrit,
com si té gust de florit,
d'aspre, de fort ó de brut.

Jo ja'n tench esperiència
ab trenta anys de vermador;
si he tengut el ví millor,
no m'han fet cap diferencia.
Aquell que té la paciència
de llevar rápes, fa un such
molt més bo. Jo, ferho puch;
mes veitx que no me convé.
Ningú á la vila heu vol fé:
jo no vull passar per ruch.

—Seguint per aquest camí,
el crèdit tornarà magre.
—¡Que 'm fa á mí! Farèm vinagre
quant ja no puguèm fer ví.
Si axó arriba á succehí,
será quant rich ja seré.

Si vuy vi bo, el compraré,
que quant la vila tendrà
perdut el crèdit, serà
quant devall terra estaré.

Aném á vermar depressa
abans que's sech la llecó.
—¿Vermau arreu?—Llorensó,
durne molta es qu' interessa.
La portadora no vessa:
els rahims que hi posarás
ab pedres los pitjarás;
y si no hi caben, trapitja;
farás portadora y mitja
que pesarà tres quintás.

Aquest rahim ja trapitjat
que dus dins la portadora
es el qui més m' enamora
perque es treball avansat.
Dins el cub ja 'l tench buydat;
amb *llis* li daré color;
amb *sal* li daré sabor;
y ab cloveyes de taronja
y allò que'm va di 'l canonja
faré un ví de lo millor.

De trescolar ja n' es l' hora.
Amolla el grifó del cub,
qu' es tan gran com un aujub,
y el vi sortirà defora.
Ab aquesta cantimplòra,
umpl' les botes del sellé.
Posa ara la molla bé
dins la prensa, y fé prensat.
¡Llorensó! ¿Que l' has tastat?
—Si, l' amo. Y mal gust que té.

—¡Qu' has dit! Meém. Axò va tort.
—'Par que tenga gust de brut.
—Pero el vi es bastant aixut;
y aquest brut prest serà mort.
—Si 'l sabor no fos tan fort,
ja 'l vos hauria comprat.
—Compralmè com à *prensat*,
per cremá.—¿A catorze?—¡Morta!
Llorensó: que lo que importa
es tocar doblés aviat.

DUES POTENCIJS

DUES POTENCIES

To conech un matrimoni
que's campa de lo més bé,
puis tant l' homo com la dona
son dos bons sirvents de Deu.

Tot l'univers es ca-séua,
may han anat á lloguer,
y sense tenir cap finca
tot lo mon ja'l s'han fet séu.

Son amichs de la pobrèa;
la pobrèa se riu d'ells;
mes los tenen gran respecte
les dames y els cavallers.

Els malalts, els rics y els nobles,
certes hores y cert temps,
no los volen per ca-séua;
mes ells dos axí mateix

hi entran sempre que volen,
y á l'hora que bé los vé,
y s'afican ahontsevulla,
fins dins la cambra del Rey.

L'homo sol passar ses glories
dalt els penyals més farests
ó en les montanyes més altes,
fugint sempre d'arracers.

Mes la dona cerca els baixos
y allá s'hi ajeu y s'estén,
mentres que compon floretes
ó fa de fruytes ramells.

Qualque pich l'homo li ajurda,
y á espanyarleshi també,

perque sap altres oficis
que son del séu gust molt més.

Un colp trafega ab les barques,
l'altre fa de moliner,
toca l'orga devegades
ó en l'era compon pallers.

Els pilots el cercan veure
quant saben qu'está content,
pero en notar que s'enfada,
depressa tots fujan d'ell.

Tots dos passen bona vida
y se riuen de les gents
la dona fent blat y xéxa
y ell ajudantli en son temps.

Tenen un fill de gran fama
per sos elevats intents
que es fabricant, maquinista,
carriler, metge y cuyner.

S'alsa al ayre sense globo
més qu'En *Budoy* ó En *Mayet*,
y s'en du llevors, y ajuda
á sa mare á fer planters.

Y d'un cap de mon al altre
tragina molta de gent
sense emprar cavalls ni égos
més que cames de bon çer.

Tenen una filla hermosa
més blanca qu'un glop de llet
bella dona pero freda;
besarla á tothom sap greu.

Aquesta filla á sos pares
ja los ha donat un net
que fa trossos les montanyes
per la gran forsa que té.

Males llengos de la Terra
contan que son amichs séus
aquells senyors que mos duen
cada any els confits d'els Reys.

¿Sabeu ja de qui parl ara?
d'aquell llarch qu'ha nom Jané,
y d'aquell curt que derrera
li fa de Pere Mateu.

Cada any quant aquests dos venen,
la filla sol vení ab ells

y porta son fill en brassos
den Jané ó den Febrer.

Una altra filla que tenen
solapada, ja fa temps
que no vol veure son pare
y fuitx en sebre que vé.

També té aquesta familia
nebots, cosins y parents;
y entre ells n'hi ha un de molt guapo
que pinta archs de lo més bé.

Marit y muller á voltes
arman escándols y plets;
quant l' homo rabiós se posa
sa dona fuitx d' ell correns.

¡Ay! llavors fa de les séues
tomant cases y castells,
y fent trenca d'oliveres
de figueres y ametlers.

Quant el veuen fora corda
sos fills acudeixen prest
en defensa de sa mare
y li tiran trons á cents.

Sa dona que es compassiva
quant veu tant de desgavell
s'hi arramba y plora que plora
fins que torna á estar content.

Vat' aquí la gran familia
que séu tot lo mon s' ha fet.
Jo ja veitx que voldreu sebre
qui son ells. Vos ho diré.

A ella li diuen *Dona Aygo*.
Ell ha nom el *senyor Vent*.
Sos fills el *Baf* y els *Niguls*
y la filla es *Dona Neu*.

L'altra filla es *Dona Boyra*;
es *Don Gel* son valent net,
y *Don Calabruix*, *Don Iris*,
y *Don Fibló* sos parents.

ELS MONUMENTS DEL MERCAT

Els Monuments del Mercat

DLÈ de rues el betcoll
entra á Palma un forasté;
per veure lo bò que té
péga estirades de coll:
passa la Porta del Moll,
travessa el Born admirat;
y quant arriba al Mercat
que veu certa arquitectura,
plé de sorpresa s'atura
y esclama tot estorat:

—¿Que es axò que estich mirant
 al mitx del Mercat fent nosa?
 ¿Será tomba? No té llosa.
 ¿Capelleta? No té sant.
 ¿Caseta? No hi ha habitant.
 ¿Pixador? No sent perfum.
 ¿Xemeneya? No fa fum.
 ¿Font ó pou? No hi ha homitat.
 ¿Garita? No hi veitx soldat.
 ¿Farola? No té cap llum.—

Un pagès qu' es de passada
 el mira y totduna riu,
 s' hi arramba.—Senyor, (li diu),
 que té la boca badada.
 ¿D' una obra tan acabada
 lo objecte no pot trobar?
 ¡Com no sap endevinar
 la fi d' aquesta obra bella!
 ¿No veu que axò es la famella
 d' aquell mascle que está allá?

ELS TAMBORERS DE LA SALA

REDOBLE Y' MARXA
d'els Tamborers de La Sala

DONANT EL BON ANY ALS RETGIDORS NOUS

(UN)

LATZE, Tofol, Nofre, Bruno,
Tano, Gori. Vamos, ¡hala!
Batle es ara, dalt La Sala
Don Geroni Sansaloni.
Toca Toni, toca Toni.
Dali Pere, toca, sona,
sona, sona enhorabona.
Trota, apreta la masseta,
la masseta y pesselleta,
pesselleta te darán.

(TOTS)

—¿D'hont son?—;D'hont!
De la Sala.—Bons sons son.
—Tambors
que fan honors als senyors Retgidors.

Soldats fats
dins l'entrada están formats,
pintats
y desfressats de rats-pennats.

Manteu blau.
Vius de grana en trena y trau
mostrant,
y mentrestant pregonant van clamant.

Elet net
per decret de dret estret,
que'm mat
si per Ciutat no ha estat nombrat.

Cada any guany
sense dany ni afany estrany
el floch
color de foch retxat de groch.

La gent sent
que es valent, y el gran talent,
ja ho sap,
y no l'alab, que 'l treu del drap.

Ja el blat nat
veu ventat, porgat, pastat;
y el pa
per noltros va prou ca, si n'hi ha.

Tenim prim
el sahim, patim de llim;
beguèm
y si porèm tornarèm, tocarèm.

Son frach pach.
Dins un sach, tabach; y un mach
valent
mos don rebent d'aygordent ben ardent.

Tot groch roch
per Sant Roch un poch de lloch
al foch
perque tampoch el xaloch no me toch.

Passam fam
y aquí entram, tocam y estam...

Gros mós
vos gos que pos á un tros sense os.

Don Huch Lluch
ja no puch poruch, fer truch;
som ruch
y el buch retruch y l'esbuch sense such.

Gran clam dam
son corbam goytam cercam.
Bum bum,
aquest perfum, que l'ensum que no 's fum.

Tocau, dau
lo que en pau gordant estau.
Tirau
part d'aquell mau que ab clau tancau.

Renou nou
s'ou d'un sou que plou. No es prou.
Es poch;
que mos tir groch, que no'm moch que no't toch.

¡Bon só! D'ò.
Vaja un cor més bo. ¡Ay, ydó!
Meem com
mos ho partim. Tant perhom per tothom.

EL PORGH DE SANT ANTONI

El Porch de Sant Antoni

---

ooooo... hiiii...
Tiruririrena, tiruriii...
—El porch se rifa
¿qui vol durhí?

—¡Hala! ¡Qui hi posa
á n' el porch gras
de Sant Antoni!
—Prenne un, Geroni,

demá el treurás.

—Vaja una joya
que t' en durás,
un porch que pesa
uns deü quintás.

—*Hooooo... hiiii...*
Tiruririrena, tiruriii...

—Qui 'l vulga treure
que venga á mí.

—¡Hala! ¡Qui'm compra
el venturós!

—¡Hala qui hi posa!

—Mestressa Rosa,
posauhi vos.

—Dins aquest carro
jau tot gojós.

Dos m' en romanan
no més que dos.

—*Hooooo... hiiii...*
Tiruririrena, tiruriii...

—Cent duros costa.
¡Vaja un gorri!

—Jo bé voldria

sebre quin és
el qu' ha de treure.
—Sempre deu jeure
ab tant de pès.

—Coranta arroves.
¿Que ho has entès?
—¡Huey, xeremiero,
donaume 'n tres!

—*Hooooo... hiiii...*

Tiruririrena, tiruriii...

—¿Tres papeletes?
Vatles-t' aquí.

—¡Quina ventura
si jo 'l tregués!
—No sies pura,
santa criatura.
Venga els doblés.
La rifa grossa,
si jo pogués,
te donaria;
y encara més.

—*Hooooo... hiiii...*

Tiruririrena, tiruriii...

—El que ha de treure,
jo el tench aquí.

—Cap m' en agrada
 d' els que tú tens.
 Tria 'n Magdalena
 mitja dotsena,
 tu que ho entens.
 —Filleta dolsa,
 ¿y ahont me vens?
 De triar rifes
 jo no 'n sé gens.

—*Hooooo... hiiiiii...*
Tiruririrena, tiruriii...
 —Demá se rifa
 tan bon bossí.

—¡Hala! ¡Qui hi posa!
 Demá el rifam.
 —¡Vaja una muya!
 La séua xuya
 té més d' un pam.
 —Qui vol la joya,
 trega el corbam;
 y enguany al manco
 no tindrà fam.

—*Hooooo... hiiiiii...*
Tiruririrena, tiruriii...
 —Qui treure 'l vulga
 que venga á mí.

—Ja n'hi ha de pressa.

¡Mirau quin truy!

—Si 'n vols, fé via

que 'l derrer dia

de vendre es 'vuy.

—Donaume 'n quatre.

De vos los vuy.

Jo sé que sempre

teniu bon uy.

—*Hooooo... hiiiiii...*

Tiruririrena, tiruriii...

—¡Hala, qui hi posa!

que ja es la fi.

—Vos que duys l'orga

daume un billet.

No trieu massa.

¡Quina catxassa

duys, homonet!

—Les mans tench baubes

de tant de fret.

Prenlo tú y mira

si es tot solet.

—*Hooooo... hiiiiii...*

Tiruririrena, tiruriii...

—Qui billets vulga

vatne-t' aquí.

—¡Hala! ¿Qui hi posa
á n'el porch gras
de Sant Antoni?
Dins Vallcoloni
tengué el séu jas.
Li daren faves
de tres favás,
ordi y civada
perque engreixás.

—*Hooooo... hiiii...*
Tiruririrena, tiruriii...
—Demá se rifa
ben demati.

LA REVETLA DE SANT SEBASTIÀ

COSTUMS ANTIGUES DE PALMA

La Revella de Sant Sebastiá

RLAMADES, flamades,
per Sant Sebastiá,
advocat de peste,
Patró de Ciutat.

La llenya aparellan
del barri els veynats
y á devant ca-séua
la van treginant.

Un castell componen
de més de deu palms,
ab fustes diverses
de pí, teya, fatx,
alsina y olivera;
nugué y tot hi ha.
Allá van les taules
del any tirirany,
arquilles antigues,
llits entorsillats,
y mobles de mèrit
ja vells allá van.
Allá també paran
els cuadros passats
maldement que tengan
pintat un gros Sant,
y cadires velles
plenes de daurats;
y perque aviat prenga
hi posan devall
paneres sens' ansa
y estores d' espart.
Tota quanta *peste*
dins la casa hi ha
dalt sostres ó porxos,
de rates rohuegat,
plè d' aranyes y arnes

que s' está corcant,
vaja á la flamada
que si res trobau
que ho tocaren ètichs,
ronyosos ó orats,
el foch ben depressa
tot ho cremará.

Un lluquet encenen
la hi posan su baix;
ja prenen les boves
els verduchs y els rams;
ja esclafeix la teya,
gran flama veitx ja
tan alta que arriba
als terrats més alts.
Els veynats s' assèuen
per lo séu voltant,
y els joves fent rotlos
comensan els balls.

Flamades, flamades,
de Sant Sebastiá,
que el foch purifica
els ayres mal sans.

Ja vé la comparsa
de Mestre Tomás.

Ell y sos manobres
solen fer cada any
uns bons derrers dies
ab concordia y pau.
Aquesta vellada
van ben desfressats.
Sabaters figuran
de botiga gran,
y tirapeu duen
cadira y cabás,
ab totes les eynes;
y un bon devantal.
En veure flamada
tot dret s'en hi van
y allà s'enrevoltan
com si fos el trast
de dins la botiga.
Ja asseguts están.
Ja atupan la sola
cantant y cridant.
Ja el fil encerolan
y ab l'elena ja
dins la pell el passen
y estirantlo van.
Les atletes féren
quant obrin el bras,
y elles son tan blayes

que fan un esclat
de rialles grosses
quant veuen el pas.
Allò es un desveri.
El Mestre entretant
ab un punté monstruo
els peus vol midar
de la concurrencia
que s'hi ha arreplegat.
Un, vestit de dona,
de Mestressa fa,
y d' un cap á l' altre
passetja un infant
ab gorreta y faixa
y bolquim de draps.
Y els fadrins segueixen
cantant y pegant
colps demunt les formes
aficanthi claus.

Flamades, flamades,
de Sant Sebastià,
que ab les séues flames
encenen les sanchs.

Ja els sabaters deixan
en terra el cabàs

y les joves guapes
treuen á ballar.
Un que du guitarra
rapantla ja está,
y una pessa toca
que no es d'en Mosart.
Ja rodan, ja giran
saltant, al compás
d'els martells que pican
demunt l'empedrat.
Les faldetes tenen
molts de parfalans,
y vetes y randes
y flochs de punt clar;
que s'alsan y volan
mentres van rodant
prop de la flamada
que caliu ja fa.
;Alerta, atlotetes,
no cus hi arrambeu tant
que els tihons encesos
solen sacorrar
d'els vestits els baixos!
;Alerta! Mirau
que si qualque espira
vos toca la carn
plorareu de veres.

Flamada ja fan
el punt y les randes
de la més malcap.
Per llevá la flama
ja hi cauen cent mians,
ja hi pegan grapades,
qualcú en terra cau.
La gent s'alborota
cridant:—¿Que es estat?
—No res, no res, (diuen)
quatre fochs cremats.—
Tot es bulla y rialles,
y Mestre Tomas
que veu que la cosa
comensa á anar mal,
fa senya ab un siulo,
y aquells menestrals
aplegan y fujan.
A cercar s'en van
noves fogateres
per altres costats.

Flamades, flamades,
de Sant Sebastià,
que els ayres neteljan
y encenen les sanchs.

A millons d'espíres
capamunt pujant
pareixen estrelles
del cel estirat.
Una espira es queda
demunt un llenyam
de la gran volada
del casat veynat.
Allá cóva y troba
esca per cremar,
mentres que les joves
seguéixen ballant.
Les velles ja becan,
els nins fan badays,
y un d'ells quant al ayre
axeca el séu cap
veu que la teulada
flamada ja fa.
Les cases se creman;
crida aquell infant,
y totes les rialles
ja s'han acabat.
Els homos s'enflan
á aturá aquell maitx,
les dones porugues
cauen en desmay.
Qui fa calaguala.

Qui va á fer tocar
foch á n' en Figuera.
Qui cerca destrals.
Qui aparella jarres.
Qui estira els pouals.
Qui crida:—Duys aygo,
duys aygo aquí dalt.—
Qui de la flamada
el foch va escampant
perque més no prenga.
Ningú que's fa sap.
Compareixen bombes,
s'apaga el llenyam,
y la fosca torna
per tot á reynar,
deixant dins les cases
vestits esquinsats,
molts de tests de jarra,
basses y homitat,
moltes teules trossos,
y molts de forats;
y al carré una taca
de carbó y de fanch.
Flamades, flamades,
de Sant Sebastiá,
que encenen les cases
y encenen les sanchs.

¡Quin se à aquell dia
que per dins Ciutat
no sereu d'usatge!
¡Ditxós qui ho veurá!

EL DIJOUŒ LLARDBR

EL DIJOUS LLARDER

Avuy n' es bon dia
per berenar bé.
*¡Viva l'alegria
del Dijous llarder!*

Tonina estimada,
el sol ja 's sortit;
volta la flassada
saltarèm del llit,

que els budells desitjan
bones berenades.
¿Quantes ensaymades
ahí vares fer?
¡Viva l'alegria
del Dijous llarder!

- - -

Una per mi 'm basta
si grossa la 'm duys
d' aquelles de pasta
que 's sol desfè 'n fuyes;
y entre els fulls s'hi troba
sahim y mantega.
Duysla 'm, que una vegada
ben rica 'n faré.
¡Viva l'alegria
del Dijous llarder!

- - -

Barques á balquena
ne surtan del forn.
La Plassa ben plena
n' estava dejorn.
Totes en fileres,
totes ensucrades,
plenes de tallades

de porch sagoner.
¡Viva l'alegria
del Dijous llarder!

N' hi ha de petites
que fan petit sò;
n' hi ha de tres pessetes
n' hi ha d'un duret d'ò.
N' hi ha de grosses, grosses,
fetes ab un motlo,
que tenen de rotlo
mitja cana bé.
¡Viva l'alegria
del Dijous llarder!

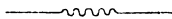
¿Qui puja l'escala?
El forner; segú...
Ja entra per la sala;
les nostres mos dú.
Va-t' aquí la méua
blanca com la lluna.
Donaula 'm, totduna
la me menjaré.
¡Viva l'alegria
del Dijous llarder!

Donaula 'm depressa
posaula á su-quí.
D'examen n'es pessa
del forner més fi.
Bon color, bon trajo,
redona figura:
ni es fluxa, ni es dura;
rica crosta té.
*¡Viva l'alegria
del Dijous llarder!*

Plè está de tallades
son cuyro ensucrat.
Son de sobrassades
y carabassat.
Ay! de cabells d'angel
també está farcida.
¡Tonina garrida
que bé les saps fé!
*¡Viva l'alegria
del Dijous llarder!*

LA PROCESSIONE DEL CORPUS

La Processó del Corpus

Rramtam... tam...

Rramtamtam... tam...

Rramtam... tamtamtamtam... tam... tam...

RANCINA! ¡La processó!
¡La processó que ja vé!
Posa el domás al balcó,
que ja doblega el cantó
del cap d'avall del carré.
Ja la téua parentela
s'en vé rebent com un llamp.

Rramtam... tam... etc.

Treu les cadires pintades;
 posalés en la carrera
 per les joves convidades.
 Allá en veitx una qu'espera
 y á n' el balcó dona ullades.
 Es la patrona Praxèdis
 que cada dia empenyam.
Rramtam... tam... etc.

-22-

Jo he comprat 'vuy demati,
 sense cap mica de ganes,
 un mocador d'avellanes
 per poderles repartí
 entre el onclo y les germanes.
 Es just que els parents contentes
 sino't fan de cara un pam.
Rramtam... tam... etc.

-23-

Mira que hi va de mudat
 ab l' uniforme de gala
 el sabater del costat
 que es tamborer de La Sala,
 vestit de poriol pintat.
 Poch li deu treure l'empleo
 quant no surt de dins la fam.
Rramtam... tam... etc.

Y el cabo ab lo gros bastó,
capell en picos llevat,
casaca ab ampla galó,
calsons justs de lo milló;
de calses ben estirat.
Y les civelles de plata
com les que noltros gordam.

Rramtam... tam... etc.

Mira quants de pipiolis
qu'ahi jugavan á nòlis
venen devant els tambors;
y confits y carcanyolis
menjan, vestits de senyors;
per veure si en tan bon día
pescan l' atlota sens' am.

Rramtam... tam... etc.

Un temps, de dotze convents
s' hi veyan frares á cents
de distintes relligions,
y manestrals molt decents
acompanyant vint penons.
Els joves d'avuy en día
tan bons estils olvidam.

Rramtam... tam... etc.

Y un homo vestit ab cota
duya una llarga massota;
y en veure capell posat
que deixás de fer xacota
á Cristo Sacramentat,
demunt aquell cap, ab forsa
deixava caure el llenyam.

Rramtam... tam... etc.

Y hey anavan els gegants
de l'Iglesia del Socós,
els cavallets elegants,
les áligues, y tres infants
vestits de Sant Juan pelós,
ab lo xòt de bondeveres
y bandereta d'estam.

Rramtam... tam... etc.

Ara hi van sols molts de nins
vestits com á figurins
ab los cabeys ben rissats,
quatre jovenots de grins,
llibreyes y autoridats;
y tiran flors y conversan
fent més remor qu'un axám.

Rramtam... tam... etc.

Ja veurás el fill major
de ca'l Mestre ab un ramell
en les mans, y un mocador
de nipis de lo millor,
y un ciri tan llarch com éll;
y un vestit nou fet de trinca,
á pagá el día del Ram.

Rramtam... tam... etc.

Y l'altre nin més menut,
moreno com un aglá,
d'enveja s'es ajegut;
y en que es xato y jeperut
vestit d'àngel també hi vá.
y li han posat tot quant ténen
en òr, en plata, en aram.

Rramtam... tam... etc.

Y Na Maria den Jordi,
qu'está á la Misericordi,
vestida de reyna hi va;
y du quatre espigues d'ordi
y una serntient en la má;
y un bon rossegay de seda
pagat á mitx duro el palm.

Rramtam... tam... etc.

Hi veurás Sant Nicolau
ab la mitra y mantell blau,
y Sant Miquel y Sant Jaume,
Santa Elena de la Pau,
y Santa Eulalia ab la pauma,
y un nin ab barba de llana
que fa de profeta Abraham.

Rramtam... tam... etc.

Hi ha lledanies hermoses
plenes de flors molt vistoses
de cera de color fi,
ab estrelles capritxoses
y bandes d'òr barberí,
que fan un renou que sembla
el de la mar quant pescam.

Rramtam... tam... etc.

Y capellans ab capots
que fan fer via als atlots,
y si importa los aturan;
després dotze sacerdots
que els dotze Apostols figuren
ab los atributs mateixos
que pintats los contemplam.

Rramtam... tam... etc.

Sentirás bones tonades
per bons primatxers cantades
que entonan de gargamella,
y les hermoses tocadés
d'els músichs de la capella,
y qualque jay ab xamarra
qu'ha perdut tot el barram.

Rramtam... tam... etc.

Veurás la tropa jeugera
qu'ara forma en la carrera
quant les armes *rendirá*,
y per demunt la bandera
Nostro 'n Senyó en passará.
Ja hi va la tropa ben neta
de fusells y corretjam.

Rramtam... tam... etc.

Y veurás á lo derré,
entre gent acomodada,
la blanca Hostia consagrada
devall un hermós dossé
dins la custodia enjoyada.
Les dames de la parroquia
li deixan tot el corbam.

Rramtam... tam... etc.

La canastra d'els ramells
 ja la 'm pots aparellá
 qu'han de ploure los més bells,
 roses, dalies y clavells
 demunt Deu quant passarà.
 Sia tot per Éll que 'm guarda
 de malaltia y de fam.

Rramtam... tam... etc.

¡Francina méua estimada!
 mira bé la processó;
 que quant ja será passada
 dins Plassa, d'aygo-gelada
 mos n'hem de beure un tassó.
 Qualsevol que 'n vulga beure
 venga ab noltros, qu'allá anám.

Rramtam... tam...

Rramtantam... tam...

Rramtam... tantamtamtam... tam... tam...

LA PROCESSÓ DE LA MOIXETA

La Processó de la Moixeta

I

ENYOR! Vostè m' ho dirà.
¿Que es axò de la *moixeta*
qu' avuy á la Seu se fa?

—Axò es cosa, Francineta,
que es molt llarga de contá.

Mes, abans de dirte qu' és;
vull sebre perque ho demanes.

—Perque m' ha dit Dona Eynés,
que hi vaja y no diga rés;
y jo d' anarhi en tench ganes.

—¡Ay, Eynés! ¡Bona l' has feta,
descubrint tan gran secret
á una criada poch discreta!...
Ja hi estaré satisfeta
si arriba á pillá el negret.

—¿Quin negret diu? Que m' ho cont.
—Un negret que hi ha en Son Quint,
dins una cova á l'enfront,
que está d'els peus á n'el front
masell de dobles de vint.

Y ha d'esser per la nineta
que á n'el negret trega un uy
ab l'arpa d'una moixeta
que haja anada enflocadeta
á la processó d'avuy.

—¿Y axò es cert, senyor? No ho crech.
—¿No ho creus? ¡Que'm fa á mí! No ho cregas.
Ja veitx que no farás tech...
Tant cert es com cert qu'es sech
aquest trispol qu'ara fregas.

—¿Y no me diu cap mentida?
—No'n mancava altra qu'un jay
que está per finir la vida,

mentís á la descosida.
Jo no 'n solech dir cap may.

—Pero, bono. ¿Ydò; com és
que cap atlota fins ara
haja pogut ferli res?
¿Ni aquest tresó li haja prés
qualcú? Jo ho trob cosa rara.

—¿Com és? Perque está encantat
desde el temps de la Conquista;
y una fada el té fadat;
y l' está guardant un gat
que tira foch per la vista.

—¿Y cap atlota ha pogut
du en processó la moixeta?
—Moltes hi han concorregut
pero totes s' han retut
perque 'ls ha fet pò en *Creuetz*.

—¿Y qui es aquest?—Un que's creu
que será séu el tresor,
perque es pensa serne hereu.
Y es passetja ab una creu
dins la Seu sempre fent por.

—Cap mica á mi m'en farà.
Tolduna que aquest atlot
guapa em veja bavará.
Jo 'l tench de fé enamorá.
—¡Ca! ¡Que es vell y sacerdot!

—Ydó guisarém el peix
ab altra casta de salsa.
Perque en processó me deix
ab la moixeta per feix,
faré la beata falsa.

Y aniré á rapá els altás
ab la moixeta devora;
y si pren tabach p' el nás,
un pot n' hi 'n daré ben rás
perque no 'm trega defora.

La moixeta s' assoleya
á un reconet de la clastra.
Ja l' agaf per una oreya
que Dona Eynés apareya
la més hermosa canastra.

'Vina aquí, te rentaré.
Mix, mix, moixeta, mèu, mèu,
la coua t' enflocaré

---

qu' has de fé el primer papé
decapvespre dins la Seu.

Senyor, que me don floretes
per ferlí un llitet hermós.
Senyora; que me deix vetes
borles, flochs y banderetes
de cent castes de colors.

Ara 'm posaré el gipó
y el rebosillo de randa,
la saya que tench milló,
y aniré á la processó
ab la canastra á la banda.

- Que no 't cayga la moixeta.
  - La duré ab les dues mans.
  - Vés alerta á n' en Creueta.
  - No tenga ánsia, senyoreta.
- May m' han fet pò els capellans.

II

—¡Francineta! ¿Y porque vens tan prest de la processó?
Tú tornes trista. ¿Que tens?
—Que vol que tenga, senyó,
no 'm som divertida gens.

—Contamos que t' ha passat per tenir tanta malicia y du el cap tân alsurat.
—Que vostés m' han enganyat porque som una novicia.

¡Y jo més beneyta y pura que totduna tot m' ho bech!
—Mes; ¿no veus, santa criatura, que la téua beneytura...?
—Per més que predich no 'l crech.

—Ja veitx sense esserhi estat que en Creueta t' ha fet por.

—Senyor, m' escolt. No s' enfat.
M' ha de dir la veritat.
La hi deman de tot bon cor.

—La veritat te diré
com si estás pera morí.
—Ydó; m' ha dit el fossé
de la Seu, y el campané
que vosté se riu de mí.

—Jo may me rich de ningú:
de tú manco, Francineta.
Pero es ben cert y segú
que ab les ninetes com tú
fan broma de la *Moixeta*.

—Ydó si aquesta vegada
m' han enganyada per nina;
ja estich ben desenganyada
y ha de sebre qu' he tornada
desde avuy una fadrina.

Per segon pich li deman
perque es diu de la *Moixeta*
la processó qu' avuy fan.

—Ja que pretens esser gran
jo t' en contaré la neta.

—La prima m'ha de dir bé
com si estigués dalt la trona.

—De tot la prima 't diré;
y si escoltes com á dona
jo com homo 't parlaré.

Vivia un temps una dama
que de llinatge era *Moix*,
casa rica y de gran fama;
y d' aquesta noble rama
ella n' era el derrer goix.

El moix torná moixa un día
y com era menudeta
la gent que tot ho batía
ab un nom, la conexia
per la senyora Moixeta.

Era fadrina y vellarda,
tenia molta de renda
desde Solle á Binifarda;
y en que no fos gens gallarda,
ja ho era la séua hacienda.

—¡Tanta riquesa! ¡Axò es sort!

—Tota sola. Mira tú.

Y sentí que tocan fort

á les portes de la Mort
y no podersenho dú.

—Ca-séua devía está
sempre plena de parents,
y d' amichs, barret en ma,
per conseguir l' heretar
qualque cosa de sos bens.

—Figurét... Quant se moría
va encarregá á son confés
que cuydás, per obra pía,
de que cada any aquest día
processó solemne es fés.

Y quant va sebre tothom
de la obra pía la neta,
y el perquè de tot y el com,
totduna va aplicá el nom:
Processó de na Moixeta.

Si á esser de dones exemple
desde avuy estás resolta,
lo que es aquest mon contempla
y ab una moixa á un temple
no hi tornes entrar cap volta.

—Pot ser qu' un' altra vegada
m' en hi torn.—Aquesta es bona.
¿No dius que ja t' has tornada
una fadrina acabada?
¿No dius que vols esser dona?

—Será, senyor, si p' el cas
arrib á fer cabra coixa
de festeljà ab En Tomás.
Llavors seré jo la moixa
que hi menaré, si m' hi cas.

GOIGS HUMORISTIGHS

GOIGS HUMORÍSTICHS

DEDICATS

á Sant Bartomeu, Apòstol y Màrtir

Q u, Apòstol Sant Bartomeu
p' els mallorquins estimat,
Vos sereu mon advocat;
si ho voleu, no vos sap greu,
vos cau bé y vos vé de grat!

Diuen santes escriptures
que sou molt bo per curar

rapades y escorxadures;
y en el mon hi ha criatures
que viuen del escorxar.

Ab la ploma del tinté
á sos germans despellissan;
y si es questió de diné,
del interés la corda issan
penjantlos de lo més bé.

¡Ay, Gloriós Sant Bartomeu
que morireu escorxat!
vos deman per caritat
me doneu un remey breu
per no esser despellissat.

- - -

Del mon els nous fariséus
son *Mercaders de Venecia*.
No tenen res de jueus;
mes, ab sucre y regalèssia
vos pelan de cap á peus.

Si un los demana un favor
s'en duan totduna estella;
y es cobran á lo millor
ab un bossí de costella,
ó ab un tros de l'escarpó.
¡Sant Gloriós! Vos sense cap
morireu y sense pell.

Mon cervell que es tornat vell
guardarse d'ells ja no sap,
y ha mester qui 'l renovell.

Contan que al África hi ha
un ramat de salvatgisme,
molt mal de desllepissar;
que passa gust en menjar
la carn del germá prohisme.

El salvatgisme novell
de la culta y sàbia Europa
té arrambatges de ravell.
Per menjar millor la popa
mos despulla de la pell.

¡Ay, Sant Bartomeu gloriós!
per fer llum dins terres fosques
escorxat morireu Vos.
Lliuraunos d'escorxadós
que'n el mon n'hi ha més que mosques.

¡Oh, sitgle d'illustració!
dirte pots del Egoïsme,
donchs l'homo sols sent amor
per la pell. Son idealisme
s'atura en toç lo exterior.

La *il·lustració* mos desnúa
y ab un dogal mos aufega,
y á la nostra pell s'afua,
y famolenca la rohega
fins que arriba á la carn crua.

¡Ay, Gloriós Sant Bartomeu!
per lo vostro 'n sant martiri
conservau el pellet méu.
Feys que may en mans el miri
del qui vol ser més que Deu.

Avuy en día es sabut
que aquell qu' es un bon anyell
trobará prest un perdut
que ab la capa de virtut
voldrá llevarli la pell.

Per axò que no 's retjir
el qui té el cor de paloma.
Si un carnicé es posa á tir
de jugarli semblant broma,
que ab uys de serp el se mir:

Y al Gloriós Sant Bartomeu
s' encomán ab valentía,
resant un «Crech en un Deu»
perque li guard nit y día
pell, ossos, freixura y lleu.

A cada passa veureu
dins el mon, arreu, arreu,
qui ab cara d'atlota rossa
vos escorxará la bossa,
y ben pelat romandreu.

Qualcun també en sortirá
que ab rahons d'acer novell
de la Fé eus afeytará,
y d'esperansa la pell
de l'ánima eus llevará.

¡Ay, Mártir Sant Bartomeu!
Vos que estau acreditat
en fer miracles, per Deu
cuydau que l'esperit méu
no 's veja despellissat.

¡Sant Gloriós! Per Vos guardades
sían les atlotes joves
de mil ungles metsinades,
y de cent escarrinxades
d'aritjes y de gatóves.

Y al jovent d'aquesta terra
lliuraulo de perdre may
la pell que á son cos s'aferra:
que may conega l'esglay
de fam, de peste ó de guerra.

¡Apóstol Sant Bartomeu
que morireu escorxat,
siau sempre el patró séu,
si ho voleu, vos vé de grat,
vos cau bé y no vos sap greu!

EL DIA D' ELS NASSOS

COSTUMS DE PALMA

EL DIA D' ELS NASSOS

DÍA 30 DE DECEMBRE

OMEU! ¿Que fa estona
que estás á Ciutat?
—¡Senyor! Fa tres mesos
que m' hi vaitx llogar.
Vengué per les fires
un tal Don Pascual;
volgué cassar llebres
dins Son Calafat;
jo hi guardava trutjes

en la pleta gran,
y un día horabaixa
s'aturá á fumar.
Me digué: ¿Que guanyes
les trutjes guardant?
Senyor: Dotze lliures:
li vaitx contestar.
Mira: Si volguesses
llogarte per criat,
va dir, te daría
vint lliures cad' any.
Y quant ja sabesses
un poch de cuynar,
menar la galera,
fer net el cavall;
t' en daría trenta.
Y si tens bon cap
per aprendre lletra
y comptes, qui sab
si cent t' en daría
dins tres ó quatre anys.
Tan bones ofertes
me feren tombar;
y ab ell ben depressa
vaitx vení á Ciutat,
sense més coherbos.
Abans de Tots Sants

ja vaitx dur sabates,
gorreta á n' el cap,
un jaquet de panyo,
corbata de daus,
calsons á la justa,
camia ab coll blanch,
perilla, mostatxos
y el coll afeytat.

—¿Y quina la feres
prop de Sant Tomás,
per mudar de casa?

—Perque Don Pascual
sols sortí 'm deixava
les festes anyals;
y jo, que som jove,
desitx podé anar
á sentir la música
del Born un instant
els vespres; la missa
ohir d' els soldats
dins Sant Cayetano;
aná á contemplar
els vapors y barcos
que están amarrats
á n' el Moll; y veure
comedies, cavalls,
títeres y toros,

y bregues de cans...
M' han dit que á La Sala
gran festa farán
demá.—¿La vols veure?
—Ja ho crech.—Idò, envant.
Del bon Rey En Jaume
lo penó veurás
al mitx de la Plassa
de Cort, enmurtrat.
Veurás els retratos
de cent Generals,
y homos de gran sabrer,
Bisbes, Reys y Sants;
y entre tots els héroes
molts n' hi trobarás
que célebres foren
per lo ben carats,
mostrant tants de nassos
com dies té l' any.
—¡¡Tants de nassos tenen!!
Supòs que será
entre tots.—No ho cregas.
Cadascú en té tants
éll tot sol, com dies
de vida té l' any.
—¡Senyor! Quina cosa
més particular...

ab les gramalles y els rissos,
curials y sobreposats,
el Retgiment d'els Suïssos,
y el Duch vestit de Virrey
ab senyors de sa oficina.
—¿Vestit com el Rey, padrina?
¿Vestit com el Rey?

—Tots els frares, els mossos,
capellans, inquisidors,
trompes, pifols y tambors,
el Retgiment d'els Dragons,
y després ab creu alsada
els canonges de la Seu
y el Bisbe, mitra posada,
que aquest día anava á peu;
y á la fi per més honó,
una música divina.
—¡Quina processó, padrina!
¡Quina processó!

—Y p' el mitx de la Colcada
llibreyes molt ben vestides
d'els cavalls duyan les brides
que eran de plata daurada.

Les dames ab cintes d'or
y gual-laretos estavan
esperant els colps ab por
d'els ous noscats que tiravan
tots els séus enamorats,
com á cortesia fina.

—¿Ous noscats heu dit, padrina?
¿Que son ous noscats?

—Capsetes de cera fina
ben closes perque no 'n surta
de dedins l'aygua de murta
ó de rosa alexandrina,
quant les carrosses passavan
ab les dames, els senyors
tirantloshi les banyavan
d'aygues de bones olors;
y els ous noscats de picat
estavan plens de farina.

—¿Que en véreu cap may, padrina,
de enfarinolal?

—Encara rich d'un senyó.
Tanta en duya que plorava
el vespre quant m'en anava

á devant can Roselló,
pèr veure fermat p' el còs
penjat com una miloca
un animalot molt gros
que 's deya «El drach de na Coca»
ab un barram de aquí á allá
y una llengua serpentina.
—¡Quina por que 'm fa, padrina!
¡Quina por que 'm fa!

—Y la processó sortía
á rodar per devés l' Horta
y quant tornava á la Porta
ab tres colps de creu la obría.
Voltava ran-ran murada
y ab una cara xerèca
devant la Porta Pintada
el senyor Lluch de la Mèca
entregava al senyor Duch
les claus dins una bassina.
—¿Quí era el senyor Lluch, padrina?
¿Quí era el senyor Lluch?

—Era el senyor Lluch un véy
d' els més facétos y vius,

Cap-de-guayta d'els catius,
com si diguessem son rey.
Més titerero que un lloro
ab lo cap ben empolvat
representava al Rey Moro
quant entrega la Ciutat
á n'el gran Conquistadó
de la perla mallorquina.
—¿Y el botifarró, padrina?
¿Y el botifarró?

—Axí al cetro anomenavan
que duya en les séues mans
tots els al-lots ignorants
que sols de riure es cuydavan,
ab ell feya postissures
bel-landines y falets
á las nines; y ellas, puras,
reyan com á babeluets
en veure el bastó bronyit
que era un tronch redó d'ausina.
—¡Jo hauria esclafit, padrina!
¡Jo hauria esclafit!

—Ja la Ciutat entregada

pujava la processó
per la costa del Bastió
fins essé á la Reconada.
Llavò entrava per devall
el mateix arch que hi ha allá
per hont diuen que á cavall
el Rey En Jaumé en passá
que era el portal principal
de la ciutat sarrahina.
—¿El mateix portal, padrina?
¿El mateix portal?

—El mateix, y á Sant Miquel
la Colcada s'aturava,
y una missa allá es cantava
dant gracies al Deu del Cel. .
Mentres tant els majordoms,
els mercaders y els notaris,
els penons ab los prohoms,
sobreposats y clavaris,
y déu cavalls cotoners
següian per can Moxina.
—¿Y llavò que més, padrina?
¿Y llavò, que més?

—Corria tot el séu curs
la solemne processó;
y acabada, en el balcó
d'Almoyna, feya un discurs
un Retgidor d'els més sávis,
en el qual feya memoria
del valor d'els nostres avis,
benehint cent noms de gloria;
¡bons llinatges! ay! jo'n sé
qu'ara passen fam canina.
—¡Que ho sabeu de bé, padrina!
¡Que ho sabeu de bé!

—Y el senyor Lluch, tot encès,
ben vestit de cap á peus
mentres treyan els arreus
del Rey, ab lo cap d'arnès,
á *Cort*, feya reverencies
capades y cortesies,
y tot eran vocel-lencies,
voces mercès, senyories;
y feya per cobrar nom
d'agut, bots de pantomina.
—¿A devant tothom, padrina?
¿A devant tothom?

—¡Oh, Senyó! y quantes families
mortes sense successió!

¡Can Net el comanadó:
els Sales, els Santacilies:
can Torrella de Borneta,
can Ferrandell, can Pujades,
can Moranta, can Dureta,
Bergues, Serralties, Zanglades,
Sunyers, d' Oms y Desclapers!
Senyors tots de bandolina.

—¡Que de cavallers, padrina!
¡Que de cavallers!

- - -

—¡Ay! tot passa, y quina prova
que en el mon res es etern:
tot ho vol á lo modern
de aquest sitgle la gent nova.

Cadufos d' els vells passats
son y festes de mal tò
aquelles solemnitats
que parlavan á n' el cò;
poch á poch el mon novell
al mon antich assassina.

—¡Quin temps era aquell, padrina!
¡Quin temps era aquell!

—Ara ab quatre rebumboris
que no costan una malla
honran com si fos rondalla
la més gran de les histories.
Lo que més llament encara
no es el perdre lo passat
es el veure el jovent d'ara
que no respecta la edat.
¡Ay! que may tornarà ja
el temps de quant era nina!
—¡Si que tornarà, padrina!
¡Si que tornarà!

Jo ho vull aná á veure
totduna, á l' instant.

—Avuy no es possible,
hi anirás demá.

Y si qualque día
célebre te fas,
cuynant bons principis,
ó cotxos menant,
t' hi veurás ben serio
pintat y penjat.

—¿Y tendré llavonses
aquest enfilay
de nassos que 'm conta?

—També.—¡Vaja un cás!
Ara comprench perque
diuen al qui está
plé de fama y gloria
qu' ha posat bon nás.

LA GOLGADA

LA COLCADA

—•—
DÍA 31 DE DECEMBRE
—

(IMITACIÓ)

A no sap ningú la historia
del nostre gran Rey En Jaume.
Mostia está ja la pauma
que mos doná la victoria,
tot s'ha perdut; la Colcada
molts pochs la recordan ja:
d' aquella hermosa diada
dins breu temps ningú hi haurá

que 'n puga contar cap mot;
quant jo encara era fadrina...
—¡Contaumoshó tot, padrina!
¡Contaumoshó tot!

—En tants d'anys com han passat
la méua memoria flaca,
d'aquella festa tan maca
no 'n treurá cap ni trellat,
ja no veitx res que 'm record
d'aquell temps les alegries;
tothom, tothom ja s'es mort
y com més trascorren dies
més se torna el Cel funest,
més y més mon cos se inclina.
—¡Digaumoshó prest, padrina!
¡Digaumoshó prest!

—¡Quin día, aquell! Alimares,
tamborinos, xeremies,
balls per tot, y galanies
y alhaques riques y rares,
retaulos, domás, festers,
drap rasos y branques d'om,
murta p' el mitx d' els carrers

y la gent d'en gom en gom.
¡Quin dia aquell, de més truy!
¡Y era avuy mateix, mesquina!
—¿Tal dia com 'vuy, padrina?
¿Tal dia com 'vuy?

—El pobre ab el rich mesclat,
éls amos ab sos missatges,
confusos tots els llinatges
passetjavan la ciutat,
y els manestrals més antichs,
ab los penons del ofici,
duyan com á bons amichs
sense rencor ni malici,
per conservar més les paus,
els esclaus á la Marina.
—¿Que hi havia esclaus, padrina?
¿Que hi havia esclaus?

—Callau, y teniu paciència
que tot, tot vos ho diré;
y res més vos contaré
si no escoltau ab silenci.
Donchs sabreu com en memoria
del dia de la Conquista

feyan funció de tal gloria,
 que era una cosa may vista;
 y admiració d' els estranys,
 que en venian... de la Xina.

—¿Que ja fa molts d' anys, padrina?

¿Que ja fa molts d' anys?

- - -

—Ja 'n fa molts: y s' aplegavan
 devant *Cort* els cavallers
 y á cavall molts de carrers
 en processó transitavan,
 á la moda antiga, armats
 de cap á peus brufats d' ó
 ab ríchs mantells adornats
 de lama ó tissú del bò;
 per aquí anavan passant
 cap á Santa Catalina.

—¿Per aquí devant, padrina?

¿Per aquí devant?

- - -

—Per aquí mateix, y ab ells
 anavan vestits de gala
 els tamborers de la Sala
 massers, mestres, y virells,
 y hi anavan els Jurats

MON DESITX

MON DESITX

TA ho crech, que m'agradaria
tenir bones possessions,
escampades per Mallorca,
de Santagni á Formentó!

No per fer lo que fan altres
qu'en tenen á forfollons;
y may hi van, y es passetjan
per la Murada ó p'el Born;
sino per ferhi dins elles
lo que fan els aucells tots,

que de l' auba á l' hora baixa
beuen del sol la claror.

Com ells també volaria
cercant ombres, nius y amors.
També, com ells cantaria
l' hermosura d' aquest mon.

¡Llavors, Mussa méua dolsa,
que 'n fariam de cansons;
plens de pau, plens de ventura,
sempre aplegadets els dos!

¡Quantes codolades noveś
escamparian p' el mon,
qu' els ángels mos dictarian
nodrides d' inspiració!

¡Prou tenirne jo voldria
de tanques y possessions
per contar les glories pátries
á n' els sensills llauradors!

Quant les vetllades son llargues
y tothom devora el tronch
de la llar s' arremolina,
cercant repòs y calor.

¡Ay, Deu méu; si les tenia
que ho fóra de venturós!

¡Quin Cel tendria en la vida!

¡Quin paradís en el mon!

Una 'n voldria á Muntanya

entre penyals y turons,
valls ombrivols, comes fresques,
sempre plenes de verdor.

Un altre en el Plá em plauria
que tengués un hort hermós,
celler, aboal y tafona,
era, estable y sestador.

Y també en voldria un altre
ab garrigues y arbres bords;
y un altre prop de Marina
ab arenals y calóns;

y un altre ab écos y singles,
y fonts y torrents y gorchs;
y un altre ab galls y gallines
y llocadetes de polls;

y un altre ab jardins de roses,
y jochs d'aygua y brolladors,
y un altre rica de fruyta
y un altre plena de tot.

D'una á l'altra correria
de cap á cap d'any, ditxós;
y al pensá en Ciutat diria:
qui l'ha feta que l'engrons.

En venir els derrers dies
trescaria ab los pastors
els sementers de pastures
plens de flors y de verdor.

Veuria els xotets quant jugan
y corren y pegan bots,
y en sentir belar sa mare
bèlan ells de lo més dols.

En desmamarlos faria
brossat, formatge y metons;
y prendria en sortir l'auba
un cafè ab llet ben gustós.

En haver serrat la Jaya,
la setmana de Passió,
cap á Ciutat baxaria
per fer les cinch estacions
y veure les Cases Santes,
y el Ram, y la processó
del Dijous Sant, que es celebra
en honra del Redentor.

En teni el Sol-Pas, depressa
tornaria prender pols,
y d'enganyadores lloses
fugiria com els tords;
anant á cullir floretes
y clavells de cent colors,
y roses alexandrines
per ferne ramells y poms.

Dins els horts contemplaria
d'els tarongers la frescor
y menjaria taronges

fins que n'estigués sodoll.

Alegre respiraria
l'aroma de fina olor
que l'oratjol embalsama
ab lo séu perfum tan dols.

Passat el Maitx aniria
derrera d'els segadors,
per veure caure l'espiga
degollada p'el faussó.

Suharia y sesteria
á l'ombra d'els cavayons.
Sentiria demunt l'era
d'els picarols la remor,
y la tonada del bàtre,
ritme sensill y armoniós
que mos vé d'en temps d'els moros;
y en havè estat l'Ascensió,
deixant les espigoleres,
á Ciutat ab quatre bots
tornaria altra vegada
per sentí soná els tambors
de la Sala, quant del Corpus
son les belles processons;
per veure les creus de Malta
de Sant Juan y els séus contorns;
y per veure la revetla
que fan tots els pescadors

á Sant Pere, el vell apòstol
que es de Marina el patró.

L' ondemá m' en aniria
á Sant Marsal tot gojós,
per demanarli que 'm curi
si qualque pich tench dolor.

Y d' allá m' en tornaria
á la costa del Mitxjorn
á passar l' estiu, y els dies
de més forta calor.

De la mar en la vorera,
les matinades d' Agost,
pescaria lluny de terra
déntols, llisses y molló.

A les deu, quant l' embat entra,
m' asseuria dins el bot
plena d' oratge la vela
y jo ab les mans al timó.

Cercaria platjes netes,
d' aygues clares y poch fons,
y allá á l' ombra nadaria
les hores de més calor.

A ran de mar soparia,
quant el sol fos post del tot,
y ab los estels tornaria
á jeure en la possessió.

M' en aniria el Setembre

á vermar rahims. Del most
de moscatells y batistes
pansals, granatxes, girones
y lloretes ompliria
el cub de ví generós.

Trascolaria á les Verges,
faría arrop y licors,
y les vetllades d' Octubre
passaria peresós
dins el Celler de les Cases
ab amichs y companyons.

Per Tots Sants m'en pujaria
als oliverars dejorn.
Veuria les cullidores
ab los panerets de jonchs,
plenes de alegría y vida
cantant, cantant fins qu' es fosch;
y els vespres dins la tafona,
devora la calentor
del pinyol, mentres fan l' oli,
escoltant el truy del torn,
els esportins que jamegan,
d' els tafoners les cansons,
pa ab fonteta d' oli verjo
fóra el méu sopar millor.

Mes ¡ay! que tot quant desitja
mon cor es néu que se fon,

aygua que l'estiu axuga,
fanch que el Mestral torna pols,
jeugé núbol que el vent mata
y somiades ilusions.

El sant treball es per ara
qui m'aguanta en aquest mon
d'amargures y miseris;
y la méua possessió
es una tanca petita
que tenen els pobres tots,
de dotze pams de llargaria
y d'amplaria quatre forchs.

Quant llauran aquesta tanca
no hi obrin may més qu'un solch,
y quant la sembran, son amo
hi enterran per llevó.

¡Deu méu, en sembrar la méua
daume esplet tan abundós
que del Cel pugan cullirlo
els àngels d'els méus amors!

EL ¡QUE DIRÁN!

EL ¡QUE DIRÁN!

SON les onze de la nit.
En Llorens y Na Lletrudis
de la botiga han sortit,
han pujat á n'els estudis
y s'han colgat dins bon lit.
Tots dos tenen la son lluny:
l'homo, porque es troba enrera
de doblés, se desespera;
y la dona que es vayvera
perque n'hi 'n don sempre gruny.

Sense llum y sense mosques
 que estorben el séu dormí,
 el cap demunt el coxí,
 cara á cara y á les fosques,
 no va el matrimoni fi.....

Ara que es troban tots sols
 han ensatat certs pinyols.....

Poch s'avenen
 quant semblants coverbos tenen.

Diu ella:—Es cert que en el dia
 tens poca feyna, espòs méu;
 si pogués t'ajudaria.

Pots creure que á mí 'm sap greu,
 d'els treballs que Deu t'envia.

Mes; ja veus que per axò
 no deixaré d'envia á Plassa
 á espéra... No tengas pò.

Qualque dia en tendrás massa
 y ho pagarém tot llavò...

—Podríam menjar pancuyt...

—Lo que dius son desbarats...

—O du 'l ventre un poch més buyt.

—Ara si que el clau rebats.

¡Llorens! ¡Saps que vas de fuyt!

¡Ay!... Si vessen que la criada

no va á cercar la dinada
cada dia,
vés tú, la gent que diria.

—¡Lletrudietes! Tú mateixa,
si ho trobasses acertat
podríam fé el pa de blat
ab un poch d'ordi mesclat
y deixá aná el pa de xéxa.
¡Ja ho veus! Y bé ho comprens, tú!
La necessitat s'hi oposa,
que si 'l pa es més negre y dú,
tú bé saps que axó no 's cosa
que hi tenga que dir ningú.
—Tens rahó; pero en el Forn,
que tenen les pots á lloure,
bon bull farías tú moure.
Si pa negre hi dus á coure
mos axecarán un born.....
Se pensaria la gent
qu'ets un manestral dolent.
¡Ay! Qu'aviat
t'haurias descreditat.

—Pensa que aquí dins hi ha

set fadrines.—Qu' han mesté
menjar molt y viure bé
perque pugan engreixar.
Vestits demanan també.
Y camies d'escambray
si han de trobá un bon partit.
— En lloch de vestits de fay,
ja que tú no t'has fet may
de tal roba cap vestit,
empra roba de cotó
que per camies n' hi ha prou,
y si fas cap vestit nou
per elles, trop qu' es millor
s' endianeta d' un sou.
—¿Y si després el jovent
del nostro comportament
s' en temia?
cap allota es casaria.

—No aneu al Pès de la Paya
enguany, ni als balls del Artístich.
—¡No'm vengas ab cap rondaya!
Jo sé que hi 'nirá na Blaya
y la patrona del Mistich.
Tú ja veus que es fa precis
que allá hi vejen les atlotes;

no ab cap *traje* de París,
sinó vestides de Miotes
que es un desfrés lo més llís.
Jo no vull ser manco que elles,
ni anar may de redolons,
ni 'm vull veure p' els racons.
Música de corns y esquelles,
codolades, y cansons
tendrias si cap vegada
vessen enguany desfressada
ni una fia'...
¡Vaja un papé que faria!

—Ydó: Enjega la monyera,
despatxa el mestre de ball
y afluxa't de la cuynera.
—Vèn tu la cussa y el gall
y mata la cadenera.
—¡Lletrudis! Tú no vas dre'ta...
—Ja que tú vols governár
desfe't de la galereta:
ven la mula y la caseta
y la canya de pescar.—
Ell ja no escolta rahons,
deixa les contemplacions
y s'enfila dalt la parra;

recorda que du els calsons
y esclata la botifarra:
y ella es posa estericsosa
y li diu tota plorosa:

—¡Ay, Llorens!

¡Mos tendrán per uns no-néns!—

¡Senyor! ¡Quin temps era aquell
qu'un homo quant se casava
se comprava un bon capell,
se feya una capa blava,
jach y calsons de burell;
y els diumenges y les festes,
quant se veyá feynes llestes,
prenia el capell de trona
y anava á missa ab la dona
vestida ab robes honestes.
Y aquell jach y aquella saya,
guardats dins neta tovaya,
desde el día de les nocés,
sortian les festes grosses;
y eran més tart la mortaya;
y si es trobava ab apuros
may li mancavan cent duros!...

Mes avuy

p'el ¡Que dirán! tots feym uy.

LO MESTRAL

LO MESTRAL

LI. es!... Ell es qu'un altra volta torna
furiós, valent y brau,
á visitar son pros y antich reyalme,
que foneh un jorn sobrat á foch y á sanch.

Lo Rey d'els vents, que triunfalment arriba;
com sempre capdellant
les forces formidables, vives mostres
de son poder omnipotent y gran.

¿No heu coneguda encara sa llibrea?

¿No vereu ahí, al tart,
ja post lo sol, dessus lo cel estesa
de son dossier la púrpura real?

Era ell, que sa vinguda ens feya á sebre,
la que sol fer cad' any
per veure si sos fills llur foch mantenen,
si anima el ferro llur ardenta sanch.

Si conservan lo cor valent y noble,
si tenen fort lo bras,
si son formals y de caracte enèrgich,
si encara son de llur paraula esclaus.

Lo cel mateix respecta sa arribada;
qu' al veure 'l traspassar
l' entrellum, de ses voltes les cortines
despenja, y posa el firmament llampant.

L' hermos sol devant ell lluhu ab més força,
l' ayre es torna més blau,
y en la nit los estels més bé llambretjan
al veure sa altivesa y majestat.

Al ull de la més dolçe primavera,
dins lo bon temps del Maitx,

quant porta el blat sa espiga ja florida,
quant sos més vius colors mostren los camps;

Quant son novell vestit de festa y gala
los arbres s'han posat,
quant les rohelles y vaumers coronan
ab roiya barretina llur front alt;

Quant de forsa y de pler y jovinesa
la Terra té l'encant,
y l'Home sent renovellar la vida,
llavors arriba el Rey á sos estats.

A sos Estats que son aquells que parlan
l'idioma d'els joglars,
Valencia, Catalunya, La Provença,
el Roselló, Mallorca y L' Ampurdá. (*)

Vé per cobrar gavelles y fogatjes,
talles, alous, censals,
y arreus, y estims, y delmes y primicies
perque son dret no s' aboleixca may.

(*) Lo vent Nord-Est, á causa d'els Pirineus pren una fesomia particular en los pahissos veynats á dita cordillera; y la gran forsa que desplega, les intermencions ab que bufa y les particularitats que l'acompanyan en dites comarques, el fa un vent local que no se pot confondre may ab el que reyna dins altres pahissos.

Sa freda y blanca esposa, Tramontana,
que vola á son costat,
espolsa de sa falda de regina
envèrs la Terra perles y diamants.

Mentres ell al passar replega aromes,
fulles y brots y rams,
y fruytes primerenques que li provan
de sos súbdits fahels lo bon treball.

Les espigades y lleujeres xéxes,
forments y ordis daurats,
arreplegats dins sementers esperan
pobrets y alegres que el Monarca pas.

Y quant ab furia arriba, tremolosos
se posan á cantar,
y li fan cortesia y reverencia,
tocant la terra ab sos capets preuats.

Y humills els peus li abrassan y li besan,
y ell los respecta. «Alsau»
los diu «La unió vos donará la força,
axis vos vull; en santa germandat.»

Mes ¡ay! quant veu la corpulenta alsina
que may baixa lo cap;

y el noble lladroner, y l'altiu roure,
que per ningú del mon s'inclinan may,

y l'olivera capritxosa y rica
ab sos fruyters cimals
que ab mil relleus fantástichs s'engalanan
y devant ell no's volen doblegar.

Quant ou qu'al passar xiulan, fentli béfa;
los abrahona irat,
los cruix, los torç, los satsa, los arranca
de penyes y d'enclèttxes lo relam;

Los engronxa jugant, los alsa al ayre
los llança destrossats;
y estesos per la terra, sense vida,
rodar los fa p'els penyalars avall.

Tresca llavors les comes una á una
guayta en tots los forats,
entra dins les bastides y barraques,
y la flama reviva de la llar.

Demunt los sòtils y teulades salta,
forcetja els fumerals,
y les teules sospesa, toca y gira,
per sebre el gruix y el pés y el sò que fan.

Obre els portals y força les finestres,
de cases y palaus;
corre sales y cambres, y axis tresca
mil llogarets y viles y ciutats;

per veure si tota obra es forta y bona
y feta ab regles d'art;
si van á plom les pedres, y si tenen
seguritat les voltes y els llenyams.

La Mar en quantre séua alsa les ones;
mes ell segueix mirant
si els arbres de les barques tenen ánima
si hi ha cap tresserol que afluxi ó manch.

Si son llurs veles d'atepida lona
si porta enclitanats
los cányoms de les gúneres y cordes,
calbrots y amarres, escotins y estrays.

Tot quant afina fals, coreat, ó brévol,
ó vell ó mal forjat,
ho trenca, ho romp, ho espolteix, ho llança
y ho deixa estès croixit y trossetjat.

Desplega les banderes que coronan
les tremoloses naus;

cercant los quatre pals que tant estima,
y destrossa els penons que troba estranys.

De sobte amansa la séua ira altiva;
sembla el més dols embat;
no vos fieu gayre de ses curtes calmes,
llavors reposa per millor provar.

Eix es lo poderós lo gran Monarca,
que es diu lo vent *Mestral*,
que corre per Valencia, Catalunya,
el Rosselló, Provença, y les Balears.

En arribar deixaulo trescar lliure;
respecteulo, companys;
qu'un jorn, qui sab, si la Fortuna boija
rich dosser altre volta li darà.

MIRAMAR

MIRAMAR

ROMANS ESCRIT PERA CELEBRAR EL SISÉ CENTENAR DE LA FUNDACIÓ
DEL COL·LEGI D'AQUEST NOM, P'EL MÁRTIR DE LA FÉ

EN RAMÓN LLULL

DALLORCA n' es illa hermosa
al mitx del mon assentada,
entre l' Africa y l' Europa,
entre l' América y l' Ássia.
Ella n' es de tota via
per mar, ditxosa encontrada;
del Orient recort de gloria,
y del Ponent esperança.

Encobehida la tenen
altres illes, ses germanes;
al mitx de rialleres ones
de coral y perles mares.
L'estiu embatols li dona,
brusques l'hivern li regala,
y la vést de flors y fruytes
una primavera y l'altra.
¿Com es que Deu tan preciosa
y perfecta l'ha créada;
y la Santa Providencia
de tot perill la resguarda?
El mar gran un temps, nos contan,
que l'Estret no traspassava;
y n'era el mar de Mallorca
part de l'històrica Atlántida.
Ahont l'edat del or els homens
ab inocencia passavan
dins lo bé del mon, la alegre
pau del cor y l'abundança.
Romput l'Estret p'el Diluvi;
cuberta la Terra d'aygua;
comensá una Historia nova
escrita ab sanch y desastres;
mes, del mon antich perdut,
belles mostres ne restaren;
y una d'elles fonch Mallorca,

Mallorca, l' Illa daurada.
¡La paloma del Diluvi,
qui sab, si al sortir del Arca,
cercant un brot d' olivera,
envers Mallorca volava!

Rica vall n' es Valldemossa
dins l' Illa hermosa tancada,
que regan les aygues vives,
que les altes timbes guardan.
Rica coma de delícies
ab penyals esquerps y márgens
que ab eura, falguera y murtra
sempre verdes s' engalana.
Verger que brosta verdura,
roses, clavells y garlandes;
ahont hi nihuen amorettes
y rossinyols sempre hi cantan.
Vila d' embats aromosos,
de fruytes les més prehuades,
de jovens valents y nobles,
de doncelles les més santes.
Miramar n' es alquería
dins Valldemossa estojada,
vers lo punt hont lluhu perenne
l' estel de la tramuntana.

Temple sant ahont la pau dolsa
el Salvador té guardada,
p' els homens que l' inocència
de son cor encara guardan.
Paradís que la Ventura,
del perdut mon recordança,
dins sos marbres té reclosa,
sota llurs verts cortinatges.
Dins ell s' ouen melodies
que tenen sospesa l' ànima,
veus que del desèrt s' axécan
y cercant lo etern s' enlayran.
Allá l' inspirat joglar
l' infinit veu sens' obstacle
y l' artista dins les penyes
lo cisell de Deu repara.
Quant del Arca la paloma
volava per demunt l' aygua,
de Miramar dalt la serra
repòs á son vol trobava.

Benhaja l' antich Col-legi
fundat dins la Terra ingrata
per repoblarla ab la nèscia
de la Caritat cristiana.
Benhaja el Sant Monastiri

custodia rica y sagrada
de la eterna pau qu' un vespre
dins Betlem cantaren àngels.
Hont may hi sonan farestes
les remors de les batalles,
ni veus d' enconades lluytes
que per tot Discordia escampa.
Benhaja el vell Oratori,
testimoni de les ansies
d' en Ramon Llull que volia
conquerir lo mon sens' armes.
De Deu les maravolloses
obres dins éll contemplava,
y cent llibres componía
ab llur bellesa inspirantse.
Dins éll, l' arábiga llengua
als missioners ensenyava
per conversió d' els infaels
de Berbería y Tartària.
Dins éll l' enginy de l' imprenta
mapá les primeres planes
d' un llibre que del idioma
mallorquí n' es joya rara.
Benhaja lo hermós Palau
que tan bons exemples tanca
de los llores que Mallorca
ab les industries guanyava.

D'aquest palau n'es la Reyna
la Trinitat Soberana
qu'ab lo foch d'amor y vida
y pau eterna l'escalfa.
Son dosser n'es l'alta serra;
la corona, l'estelada;
lo rich verger, la cadira;
la alcatifa la mar blava.
Quant la paloma volia
dur noves de pau dins l'Arca,
ab un brotet d'olivera,
de Miramar l'arrancava.

Glosadors d'aquesta festa;
voltros que avuy les potjades
del Sant Mestre haveu seguides
de quant féu vida hermitana.
Voltros que la cova heu vist
ahont son còs mortificava,
y de la font que éll bevia
heu begut les pures aygues.
Voltros que admirau les regles
de son Art, la virtut santa,
la recta Filosofia,
y les máximes més sabies.
Recordau lo que nos conta

dins l' historia anomenada
Blanquerna, per éll escrita,
quant de joglaria tracta:
«Mestre Ramon Llull un día
que á Deu devot contemplava,
d' un glosador penitent
ohí lo dol y les llágrimes.
¿Que tens? li digué. ¡Ay, Mestre!
respón. N' he comeses faltes
quantre mon ofici y tench
del tot entristida l' ánima.
Vench perque 'm deu penitencia
y vullgau aconsellarme.
Escolta, donchs, bell amich,
digué En Ramon, mas paraules.
L' ofici de glosador
porta intenció de llöança
á Deu, y amor y conhort
de tota criatura humana.
Mes, ara temps son venguts
que tothom á Deu desama,
girant l' intenció á les coses
perque foren ordenades.
La rahó final de Deu
han les ciencies oblidada,
y lo mon que es en error
grans traballs per açò passa.

Bell amich, jo t' aconsell
que tresquis per les comarques
del mon, cridant y cantant
quina és l' intenció més sana.
Y no tèmis les injurïes
de les gents, ni la amenassa
de pena, treball ó mort,
que á Deu serás agradable.»
Seguiguém donchs los consells
d' un sábi de tanta fama,
y cantém la medicina
de les miseries humanes.
Cantém la pau de la Terra
per l' Humilitat plantada,
que el bon Amor alimenta,
y el Temor de Deu consagra.
La pau que injurïes perdona
que sols ab Bé lo Mal paga,
la pau que Jesus un día
predicá dalt la muntanya.
La pau qu' ara fa sis setgles
En Ramoñ Llull ensenyava
dins Miramar, pera ferla
penó de Santa Creuhada.
Siguém palometes pures
que volant demunt les aygues
d' un nou Diluvi d' ideyes,

---

volém dur la pau dins l' Arca.
Y ab coronas d' olivera
dins Miramar arrancades,
aném ensenyant als pobles
quina es la pau que may falla.

LA NAIXENÇA D'EN JAGME I

LA NAIXENSA D' EN JACME I D' ARAGÓ
DIT „LO CONQUERIDOR”

LEMA:

Bé fan, serà com á Deus plaurá.

Crónica don Ramón Muntaner. Cap. III.

I

RANDANT están les campanes
dins Montpesller, la gran vila
que mostra guarnit de torres
lo palau d'en Tornamira.

¿Com es que 'smarrides tocan,
y penitencia predican,
quant los camps masells de roses
á fèstes d'amor convidan?

¿Serán trets p' el difunt Compte?
¿Será que es morta sa filla,
l'esposa del Rey en Pere,
que es d'Aragó la rejina?
No tocan de mort, que encara
Madona Maria es viva;
per més que el Compte Ramon
veurerla morta desitja.
Lo Compte Ramon, cunyat
del Rey en Pere voldria
de son comptat de Tolosa
veurer més llunyes les fites.
Tal volta n'es éll la causa
de que el Rey l'haja avorrída;
donchs des que feren les noçes
no ha estat ab ella un sol dia.
Per çò plora la Comptessa
de Montpesller. Per çò nihuen
dins son cor amargues penes
d'anyoransa, y jalosies.
Per çò retreta del mon
honest viú; quant se mira
per son espòs rebutjada,
essentne esposa tan digna.
Y sens eixir de la cambra,
com si fós una captiva;
broydant está rich mantell

de perles y pedreríes.
N' es un present per la Verge
de Vallvert, de qui confia
haver remey ó conhort
que arranch de rel ses desditxes.
¡N' es de dolrer la Comptessa!
¡N' es de planyer na Maria!
dihuen los homens quant passen
p'el carrer d'en Tornamira.
¡Pobre dona! Si els esterns
no la volen per rejina;
los cònsols de Montpesller
altment sa Comptessa estiman.

Ploran los pobles al veurer
que manca al estat un príncep,
hereter de la Comptessa,
mentres qu'en Pere delira
per una jove doncella
que ha vist lo jorn de les fires;
y arbitra el poder lograrla,
tanta es del Rey la folia.
Si l'amor, esman los consols,
mogués de son cor les fibres
una nit; y hagués un fill;
Montpesller no fora en minva.

En lo lloch d'eixa doncella,
que tant á n'en Pere etcisa;
calria posar un vespre
la menys-prehuada rejina.
De los propòsits que prenen,
grats á Madona María,
que com àngels los esguarda
esperances n'han eixides.
Ab lo íntim privat d'en Pere
han tractat perque florissen
prometentli grans riqueses
si 'ls aydava á conseguirles.
Resolt han que una setmana
dejunés tota la vila,
y oracioñs levás á Deu
per la naixensa d'un príncep
y han jurat ab gran misteri
que lo diumenge anirian
al castell de Miraval
acompanyant la rejina.
Mes res ne saben en Pere
ni en Ramon d'aquesta lliga,
ni res ne saben los pobles
que á peu descals peregrinan
encaperonnats clamant
dins les esgleyes y hermites
á Deu, perque lo reyalme

d'Aragó hereter ne tinga.
Lo rey que eixes veus escolta
—Bé fan—respon al sentirles.
—Será lo que plàcia á Deu.—
Mes lo amor carnal no oblida.
Sonau, sonau les campanes;
tocau, tocau á maytines;
que dins lo cor del espòs
les vostres veus no hi arriban.

II

D'Abril lo derrer diumenge,
del any mil doscents y quatre;
á l'entorn de Montpesller,
n'es la nit ben estelada.
Lo vent, de les oliveres
fa xiular les altes branques,
y en son trist minvant la lluna
eixint va de les montanyes.
De temps en temps escomohuen
l'ayre negre, campanades
que les ólibes retjiran,
y donan veus als oratjes.
La porta de Magalona
eixa nit no está tancada,

y sens que's sápia el motiu
oberta estará fins l' auba.
Per ella n' ix gros estol
de prohomens y gents d' armes,
que fent processó s' arrenjan
quant son defora les tápies.
Quatre massers de la vila
devant de tothom cavalcan,
y la claror de la lluna
mostra l' argent de llurs masses.
Dotze barons los segueixen
vestits de fort; portan llanses
de bon tremp; y llurs llibreyes
candeles de cera blanca.
De la vila els dotze cònsols
van après, de quatre en quatre,
ab en Guillem d' Alcalá,
privat que en Pere més ayma.
Veuse al mitx d' ells la Comptessa,
de dones acompanyada
y hermoses doncelles, filles
de nobles y antigues cases...
Caminan vers lo castell
de Miraval. Ja traspassan
lo riu de Letz y Montells,
Monson y lo fort de l' Ause.
Ja del rich castell les torres,

plenes de marlets s' arramban;
 y un cònsol á n' en Guillem,
 ab veu baixa axis parlava.
 —¿A quina hora, el Rey en Pere,
 l'aymia doncella aguarda?—
 —A mitja nit, li contesta,
 jo li tinch promés portarlahi.—
 —Fassa Deu que no conega
 la Comptessa.—Que Ell ho fassa.—
 —Anit eixirá tal volta
 l'estel de nostra esperansa.—
 —Avisat per mi ja resta
 qu'ha d'estar fosca la cambra;
 y á dins ella la doncella
 no hi parlará cap paraula.—
 Callats segueixen la via,
 en tant que el cònsol esmava:
 ¡Lo mal Compte de Tolosa!
 Montpesller te l'ha jugada.

III

Ja arriban á Miraval,
 lo castell de torres velles.
 Ja'n passan l'ample fossat
 per lo pont de les cadenes.

En lo primer mur ne troban
la porta ferrissa oberta;
les clastes no n'han reys d'armes,
ni escoltes les setjeteres.
Van pujant per les escales:
dins rica escala s'en entran,
sens fer brugit de petjades,
sens encendre les candeles.
Pintada alcatifa tapa
lo sol, y nobles senyeres
los finestrals mostretjats,
que vidres de colors tenen.
Drap-satins plens de figures
y espills, de los murs ne penjan;
y tesas en los quatre angles,
estátues de blanca pedra.
Rica portalada al front
de daurada bastimenta,
pás dona á la hermosa cambra,
sejorn de lo Rey en Pere.
Fosques están l'una y l'altra:
sols la lluna que hi penetra,
pinta demunt l'alcatifa
la mostra de les vidreres.
Allá callat se detura
l'acompanyament, dementres
está aguardant ab misteri,

en Pere á s'aymada fembra.
Dotze campanades toca
la torre de la capella;
y tost tothom s'ajonolla,
y á la Santa Verge resa.
Sols la Comptessa poruga,
blanca la fás com la cera,
lo rich portal de la cambra
obrint y tancant, travessa.

.....
La nit trescorre callada...
Les hores passen com setgles...
Alta la lluna, les aygues
de la mar llunyana argenta...
De l' auba la llum arriba:
d' els estels la claror cessa;
y lo toch d' Ave-Maria
fa salve á la llum novella.
Doncelles, cònsols, prohomens
y abads llurs ciris encenan;
y vers la cambra caminan,
composts en dues rengleres.
Cantant van en solfa plana
los tres salms de les tenebres,
los ulls plorosos y baixos,
la fás triste y macilenta.
Spahordit lo Rey salta;

y enutjat com una fera,
embrassant la forta espasa,
obra la porta depréssa.
Va á esvahir; mes los pus nobles,
devant ell baixant llurs testes,
li claman:—¡S'enyor! ¡Mercê!
Mirau abans quí es la fembra.
Comptessa y rejina nostra,
y esposa digna n'es ella.
Feys gracia als qui á Deu demanan
hereter del vostre regne.—
Vers la dona sos ulls gira
estorat, lo Rey en Pere;
y veu Madona María
que ajonollada soplega.
—Senyor, li diu, de mos pobles
les nobles y justes queixes
atenyeu. Som vostra esposa
devant de Deu, pera sempre.—
Sorprés en Pere la rabia
dins ses entranyes ofega,
y baixant la irada espasa
—Sou perdonats, los contesta.
Mes, fas sacrament desd' ara,
per lo que hi ha més solemne,
que com á Rey hé de prendre
venjament d'aquesta feta.—

Y contan que aquella diada
la passá tothom alegre;
y que fugí el Rey, á Roses
cavalcant, quant fonch lo vespre.

IV

Lo jorn de la Candelera
del any seguent va arribant,
y á Montpesller la rejina
ha tornat de Miraval.
Encara n' han cura d' ella
notaris, cónsols y abats,
barons, dones y doncelles,
qu' ab ella foren allá.
Placenters tots ells, animan
de Tornamira el palau;
albergant dolsa esperansa
d' haver hereter reyal.
Mes ¡ay! que lo espós en Pere
á Montpesller no 's tornat,
y del nom qu' haver li toca
n' és la rejina ignorant.
¿Haurá nom son fill, Alfons;
com son avi Alfons lo cast?
¿Li dará el nom de Guillem;

com son pare el Compte aymat?
Los ulls leva al cel y passa
devot esment per son cap;
y fa fér dotze candeles
d'un mateix pès y tamany.
Lo nom escriu á cascuna
d'un apostol; y devant
d'un retaulo del Cenacle,
les encén demunt l'altar.
De jonollons mentres creman,
fa vot de que haurá l'infant
lo nom de lo Sant Apostol
de la que més durará.
La candela de Sant Pere
arriba molt prest abaix;
la de Sant Juan y les altres
ja van ses llums acabant.
Una en resta sols d'encesa;
tres dits de cera encara há.
N'es la del gloriós Sant Jacme
lo patró de sos estats.

.....

De Montpesller les campanes
van lleugeres repicant.
Tant fort sonan que lo Compte
de Tolosa está alarmat.
Ja havém hereter, repican.

Lo fill d'en Pere ja naix.
Nostra Comptessa Maria,
mare d'un príncep es ja.
Cambreres, mostreulo al poble.
Portaulo á los llochs sagrats,
qu'ha d' escoltar quant los monjos
lo *Te-Deum* van cantant.
Y tú, Compte de Tolosa,
famolench de nostre estat;
no't cal haver tanta d'ira,
ni esmar occiurer l' infant.
Per més que l'enveja féra
ja t'haja lo pit corcat;
lo Comptat de Montpesller,
del Rey d' Aragó será.
Bé pots obrirne de trapes
tirant per ellas cantals
per matarlo; que la Verge
lo lliurará de tot dany,
perque un jorn de Barcelona
la corona porti al cap
y de Mallorca y Valencia
enjegant los vils alarbs,
repartiment de llurs terres
en fassa á los cathalans
després de plantar dins elles
de la creu l' arbre sagrat.

N.º ALI DE LA PALOMERA

N' Ali de la Palomera

Lo Pantaleu, primera illa
que prengueren los cristians,
de l' historia de Mallorca
la fulla mes bella n' ha.

I

Mo castell de l' Almudayna
n' es un alt y fort castell
que de Medina-Mallorca
plasses defensa y carrers.
Un palau nomnat La Zuda,
que es un gran castell també,
corona de l' Almudayna
les bastides del Ponent.

Vint torres lo giravoltan;
cinch al Xaloch, quatre al Grech,
altres quatre á Tramuntana,
les restants al Occident.

La més alta n' ha senyeres
de colors blanch y vermell
que al cim d' els penons tremolan
afalagades p' els vents.

N' ha fossat y barbacana,
setjeteres y pedrers,
ponts qu' es levan ab cadenes,
portals ab ferrats rastrells.

N' ha guaytes dins les escoltes,
y en los marlets marganés,
y en les sales nobles fembres,
y en les clastres cavallers.

Y al peu de les clastres roses
y flors dins regat verger,
hont los rossinyols hi nihuen
á l' ombra d' els tarongers.

Ornan sos murs grans arcades,
filigranats arabeschs,
finestrals d' hermosos vidres,
miradors gentils y bells;
d' hont la vista delitosa
per planes y munts s' estén,
mirant de l' Illa daurada

aygues y terres ensemps.
Aquí contempla planicies
que guardan terrius agrers,
hont verdejan les civades,
riques xéxes y forments.
Mes lluny admira les comes
de lo cobdiciat Rayguer,
plenes d'arbres que fruytejan
del Aquiló al arracés.

Y al entrellum veu les timbes
de Massarella y del Teix,
que lo sol d'estiu escalfa
y d'hivern tapan les neus.

Y á sos peus, les braves ones
qu' engloteixan cent vaxells,
manses les mira y sotmeses
besant sos forts fonaments.

Eix es lo castell altívol,
lo palau grandió y bell
hont sejourna n' Abu-Yahie
que es de Mallorca lo Xech.

N' es lo terç jorn de la lluna
que els alarbs diuen *Zaffér*,
y lo Xech dins rica cambra
passetja, torbat l' esment.

N' ha la cara roija d' ira,
la sanch bull dins lo pit séu;
los batechs s' ouen que dona
son cor sota el blanch mantell.
Llàgrema d' altiu coratge
galtes avall va escorrent
y per sa barba rodola
que n' es blanca com la neu.
N' Ali de la Palomera
son majordom está ab ell,
lo cap baix, mes los ulls negres
mirant á lo Xech atents.
Donchs sap que están dins cadenes
prous y valents cavallers
perque han dit que n' Abu-Yahie
era ja caduch y vell.
—¡Visca Alá! (lo Xech esclama
després de llarch callament),
que es ardit lo jove En Jaume
per esser tan pobre rey.
Me plau que vinga á Mallorca
per retre son ardiment,
que si caduch, tinch prou fibra
per espaltir l' ergull séu.
¡Lo foll! Ha somniat riqueses
palaus, castells y dossers.
Si dins l' Illa esma trobarlos,

hi trobará son cañner.

—A vos devèm homenatje,
(diu n' Ali.); Si en Benabet
de fer la guayta en Pollensa
vos n' ha donat sacrament,
jo vos ne don qu' á la costa
que vers lo Mestre s' estén,
no hi atracarán galeres
no hi pujarán batallers.

Dins mes terres cinch mil homens
puch fer levar en temps breu.

—Digasmé: ¿Que 't cal que máni?
¿Quines armes has mestér?

—Tots han cavalls y setjetes,
masses, destrals y costells,
y als més prous no 'ls manca espasa,
cuyrassa, malla y capell.

—Parteix donchs, (lo Xech contesta),
tos serveys atenyere;
mes has la vida perduda
si no atenys ton sacrament.—

A tal punt entra en la cambra
un alarb forçut y lleitx
y á lo Xech diu, inclinantse:

—Lo que heu manat está fet.
Dins la torre els quatre restan.

—¿Vius ó morts? (pregunta el Xech.)

—Vius.—Escapsats los vull veure
 aquí dins en breus moments.—
 Ix l' alarb y á dins la cambra
 hi portá poch temps après
 quatre caps que sanch gotejan
 dins palangana d' argent.

II

N' Ali de la Palomera
 á son Rafal s' en tornava
 espargint de nova guerra
 per valls y comes la alarma.
 Quant á les cases arriba
 mitja nit era passada.
 La cara esmarrida porta
 y descolrades les galtes.
 —¿Hont son mos infants? (pregunta
 á una vella que es sa mare.)
 —Tots dormen dins llurs lliteres
 d' ensá que del camp tornaren.
 —¿Fills méus! (crida). Dalt la torre
 sonau lo corn tres vegades;
 que nostre reyne perilla
 de mort, y lo Xech ho mana.
 —Lo Xech ha perduda l' esma:

diu^a la vella. N' es debades
sonar lo corn, puis Mallorca
ha finit d' esser sultana.—
Per lo caragol s' en puja
lo fill que n' Ali més ayma
y lo corn son pit ab força
fa sonar per tres vegades.
Lo fill petit aparella
capells de bon tremp y malles;
aydat p' els catius que miran
reviure morta esperansa.
Les veus de cent corns ja s' ouen
que lo clam de guerra escampan,
sons escarnits per los écos
que d' els penyalars devallan.
A los esclaus de la terra
mana n' Ali fer la guayta
vers lo mar de Cathalunya
d' els cims de les singles altes.
Lo vespral repòs ja trencan
remors de cavalls que saltan,
veus d' alarbs que se despertan
famolenchs de la matansa.
Ab lo seny del corn que sona
van concorrent cavallcades
cada instant més atepides.
Ja son cinch mil que cavallcan.

Ja son deu mil que manetjan
coltell, destral ó azagaya
los de peu, y en la vorera
de la mar prenen estatje.

—Baixa, mon fill, de la torre,
(diu n' Ali.) Restreny ta llança
may retuda ab ta ma dreta
y ab ta esquerra la cuyrassa;
Que veix baxar de les penyes
ara que l' alba es trencada,
plens d' espavent, los que al vespre
á fer la guayta pujaren.

¿Que heu vist del cim de les penyes,
bons esclaus?—Quant arribarem
ohirem brugentes ones
de les mars abalotades.

Mes tart callaren les ones,
y al esser la matinada
pujaren veus de marina
y de rems batent les aygues.

Quant la claretat naxia,
un axám de veles blanques
hem ovirat dins les ones.

Cent cinquanta n' hem contades.

—Cavalca, bon fill, de pressa;
ton millor cavall esclata.
Corre á Medina-Mallorca

qué n'ets de lo Xech missatge.
Disli les estranyes noves
y lo nombre de les barques;
que m'ajud si vol que atenye
la fé que li tinch sagrada.
—N'ha lo Xech la sort perduda,
(diu la vella.) Males passes
mala fi portan. Fugiren
los jorns de plers y folgança.

- - -

Del Pantaleu vora l'illa
naus s'hi veuen anchorades,
y lo papalló que hi levan
penó de rey l'engalana.
Les tárides y galeres
que arriban ben estibades
d'enjinys, de cavalls y d'homens
s'arradossan dins les cales.
De sopte greus clams se sentan
croximents y colps de massa;
y corren cavalls y moros
p'els arenals de la platja.
—Sús, mon fill. A la ribera
anem; anem á combatre;
(diu n'Ali), que ja á la terra
los cathalans desembarcan.

—¡Ay! ¡Fills de la méua vida!
no aneu de lo fat en quantre
qu' escrit está que Mallorca
ha d'esser del Rey En Jaume.—
N' Ali y son fill ja no escoltan
la triste veu de la fada
que abdós corren á la lluyta,
á cavall saltant les mates.
Mes ¡ay! quant prest á la torre
sobrats los moros tornavan,
plorant les morts malestrugues
de companyons y de frares.
N' Ali es lo derrer que arriba;
porta el mantell plé de taques
de sanch; y tirantse á terra
planyent á son fill li clama:
—Corre de pressa á la Zuda,
missatjer de n' Abu-Yahie:
Disli que l' armada resta
dins aquest port anchorada.
Qu' ara mateix n' hem hagudes
les primeres encontrades,
que m' ajud si vol que atenye
la fè que li tinch sagrada.—
Partí l' infant. Quant son ombra
se perdé dins lo boscatje
la vella, mirantlo deya:
—Lo Deu d' els cristians li valga.—

III

Dos jorns y una nit trescorren,
nit y jorns que son de planct
per los que en la Palomera
sempre lo cel véren blau.
Los moros les aspres costes
de Mallorca van guardant.
Dins lo Pantaleu reposan
les mesnades d' els christians.
Planyivols n' Ali y sa mare
retrets dins la casa están,
plens de dol perque no tornan
de la Zuda los infants.
Al trench de l' alba partia
lo vell arrom son esclau
per recullirne d' ells noves,
y es de nit y no es tornat.
De n' Ali la ardent mirada
vol la fosca atravessar.
De goitx salta si una mata
veu que engronxa lo Gargal.
Mes, passa del vent la ratxa
y quant coneix son engany
baixa esmarrit de la torre

y á dins la cambra s' en vá.

—¿No tornan tos fills? (pregunta la mare sanglotejant.)

—No tornan, no; (li contesta lo fill suspirant tot baix.)

—¡Ay! Lo cor tinch plè d'angunia, qu' he vist fatidichs senyals eixa horabaixa. Los núbols eran tots color de sanch.

¿No veres la nit passada de la lluna lo minvant?

Boyres en creu l' endolavan quant d' Arranda es va levar.

Y més tart vents de Provensa les oliveres trencant,

de croxits ompliren l' ayre, gemechs y sospirs amarchs.

Y al naixer la matinada, la llum de l' alba escampant, semblá que demunt Mallorca groga mortalla hi posás.

—Ma mare, ma bona mare, deixau lo dol. Mos infants serán aquí dins una hora capdellant deu mil cavalls.

—¡Dins una hora! La llum triste del nou jorn veurás brillar;

mes de tos fills les ninetes
may més la llum reveurán.

—¡Bons esclaus! Daune de pressa
mon mantell y mon cavall
que á sebrer de mos fills noves
á l' Almudayna m' en vaitx.

—No vajes, no, á l' Almudayna;
que dins una mar de sanch,
fill méu, n' Abu-Yahie indigne
negaria lo téu cap.

—¿Ohíu, ma mare, eixos xiulos
p' el camí que mena á Andraitx?
Son mos infants que retornan.
Deixau, bona mare, el planct.

—Lo xiular d' els nets abdosos
prou lo conech fa molts anys,
n' es lo crit de les arpelles
que carn morta odoran ja.

—No 'm trossetjeu les entranyes,
mare méua; haveu pietat
de vostro fill que retudes
per l' ánsia les forces há.....

Ara son ells. Les petjades
escoltau de llurs cavalls,
al ferir demunt les pedres
que vora la font están.

—No son los fills. El qui torna

tot sol, es lo vell esclau.....
Escolta les tristes noves,
que dona als qui están guaytant.....
Jo les auch. ¡Ay! Dins cadenes
ab cinquanta més están...
Ell los ha vist... Per lliurarlos
de la presó, l' han nafrat.—
Poch temps après á la cambra
entrava lo arrom lleal
y tirantse dins los brassos
de n' Ali romp en greu planct.
—¿Hont son mos fills?—¡Ay, bon amo!
Dins grillons los he deixat
perque la fè que sagrareu
no heu atès á l' altiu Sayd.
—¡Ay, fills!—Plorant me digueren:
corre á mon pare al instant
disli que fuji totduna,
que deix Mallorca y se salv'.
Si pot éll lliurar sa vida
morirèm aconhortats,
esperant que la dolsa hora
del venjament sonará.—
La vella al cel sos ulls leva.
N' Ali á terra ronech cau;
y los clams que ab forsa dona
creure fan que s' es orat.

Y el callament y la fosca,
y el trist udolar d' els cans,
y les òlibes que xiulan
esgarrifan los esclaus.
Y una veu, vora l'orella,
de la fada diu tot baix:
—Jesus los fills tornaria
al qui l'Illa li tornás.

IV

Del nou sol bella es la eixida
boyres desfent de la nit,
y n'es sa claror riallera,
com dins l'Illa ho es sovint.
Quant sos raigs dauran les pedres
de la torre de n'Ali
sa mare li diu:—No es morta
l'esperansa de tos fills.
Eix es lo sol de la vida,
si fas lo que't vaix á dir.
—Ma mare; manau. Jo sempre
vostres ordres he cumplit.
—Corre als peus del Rey en Jaume,
quant lo jorn n'estiga al mitx.
Disli de part de ta mare

que no 's detur més aquí.
Que á lo port de Santa Ponsa
la séua armada encamin.
Que salti prest dins Mallorca
si prest la vol conquerir.
Contali del Xech les forces,
los cavalls que té guarnits,
los homes de peu, lo nombre
d'els moros sos inimichs.
Disli que Mallorca es séua;
séu lo gentil paradís
que demunt coral y perles
entre ones está florint.
Que aquí tindrà son reyalme:
que axis lo cel ho té escrit:
que axis ho diuen los astres:
y lo fat s' ha de cumplir.
—Mes, lluny de vos, mare dolsa,
vostres nets, y vostron fill,
¿quí haurá de vos bona cura?
—L'esclau arrom resta ab mí.—

Vers lo mar n'Ali camina
dolent, concirós y trist,
sense mantell, sense llansa

ni cavall, ni esclaus, ni amichs.
—¡Pobre orat! (claman los moros
que acampats sota los pins
guaytan les barques christianes.)
¡Pobre orat, lluny de sos fills!—
Prop ja d'ells, n' Ali los mira
y los diu:—Si per aquí
passa lo Xech qualca dia
de ses desdixes fujint;
si eus demana hont es la Torre
de son majordom n' Ali,
per trobarhi alberch quant fuji
derrotat en fosca nit;
si famolench eus pregunta
per l'horta d'els Romarins
ó mort de set eus demana
hont es la font del Negri;
digauli que aquestes cases
n' han fet avuy mala fi
que están ses cambres desertes
y en son llar no hi ha caliu;
que de l'horta les fruyteres
son les serps y els escorpins
y la font l'han metsinada
flastomies de n' Ali.
Digauli que en les encletxes
d'els penyals, los esperits

de mil innocents occisos
 donan ferestechs sospirs.
 Y eixos jamechs llastimosos
 son de venjament los crits
 que estramordirán la terra
 fins que muyra son botxí.
 Digauli que de la Zuda
 l' hermós encís ha finit;
 y allá morirán ses fembres;
 y allá prendrán lo séu fill.
 De ses riqueses y joyes
 ne farán sach y botí,
 y may puç será Mallorca
 l' esclava d' els sarrahins.
 Del Rey En Jaume l' armada
 veureu allunyarse anit,
 mes de l' Illa possessori
 ne prendrá demá al matí.
 Jo seré ab ells fins que veja
 que están castigats los crims
 del malvat Xech n' Abu-Yahie
 que ha engrillonat los méus **fills.**
 Callá; y saltant de les penyes
 dins la mar dona un capfich
 y nadant entre dos aygues
 de Mallorca va fujint.
 Desde el terrat de la torre

veuse la retxa sòtil
que va deixant demunt l' aygua
lo cos nadant de n' Ali.

Un vell esclau y una vella
mirantlo están fit á fit
y abdos demunt éll hi tenen
posats llurs vida y sentits.

Ja ab les mans toca la terra;
De cent barons n' es al mitx,
que l' acompanyan y pujan
del Pantaleu en lo cim.

Del papalló que engalana
penó de Rey prompte n' ix
un home més alt que els altres
de sos membres ben cumplit.....

Ara á sos peus s' ajonolla
lo moro, mes ell humill
lo fa levar y mudarli
lo fret y mullat vestit.

Dementres que axò miravan
ouen veus per lo camí...
y fonch que á la Palomera
lliures tornavan los fills.

Lo vell arrom que plorava
de gotx, á la fada diu:
—¿Creus ara sábia Zulema
que es certa la fè que 't dich?

—Sí: (respon.) Veix que se apaga
la lluna d' els sarrahins,
per lo hermós Sol eclipsada
de la Creu de Jesucrist.

LO PALAU ENGHANTAT

LO PALAU ENCHANTAT

I

DUJINT s'en va la regina
per garrigues é pinars,
entristida é concirosa,
la nuyt derrera del any.

La nuyt que n'es foscha é neyre
com lo temps que 'sdevindrà,
car de la argentada lluna
n'ha finit lo veyl·minvant.

No mostra lo cel esteles,
que enterbolides les han
les nuus de pols que levavan
de feres hosts mantz cavayls.

Del cor de la beyla n'ixen
d'angoixa sospirs amarchs;
perles de sos uyls ne cauèn
de sos uyls de viu esguard.

N'ha motiu d'aytal tristança.
N'ha rahó de tort aytal;
denant jorns de joy, mais ara
no n'ha conhort lo séu planct.

Fort trist ¡ay! n'ha estat per cyla
açeyl jorn malavirat
que n'ha perduda Maylorcha
ab lo Xech é son infant.

E viu faresta matança
de sarrahins é chrestians,
dins sa maysó que gordavan
los guerrers pus esforçats.

Per ço fuitx sens pus companya
que ses esclaves leyals,

è los pochs esclaus que pogren
eschapar d' un ver trespas.

¿Perque tant ploratz, regina?
l' hi claman tuyt los esclaus;
esvahida es l' illa vostra,
obs es ja qu' el briu eus sal.

Ay! no plor, no, mon reyalme,
ne el captiuatge d' en Said:
Mes, plor la mort que l' hi espera
á mon fyl lo dolç infant.

Tramés l' han de la Almudayna,
pres, á mans d' un rey estrany.
¡Mal veri qu' occís en Jacme!
¡Sa corona fonga un lamp!

II

Trista la maura camina
per vinyes é oliverars,
ab lo pit las que respira
de greu dol oltrapassat.

Es ja l' alba y no 's detura,
luny de la ciutat s' en vá.

Perdudes há ses armiles,
trossetjat son mantell blanch.

Vola al vent sa cabeylera
n' ha sos peus ensanguentats.
Y á la terra ses petjades
hi leixan sagell de sanch.

Corren los chrestians tras eyla.
A haverla viadreta van,
que saven que la regina
n' es richa é gentil de fas.

Y lá al cap de Peira, dien
qu' eyla n' ha encantat palau
masell d' aur é de riquea
abscondut enfre penyals.

Debades corretz, debades,
gents d' Aragó, cathalans;
no hauretz aur, ne la regina;
no veseretz son palau.

Qu' es fada la noble fembra
y eyla sols la vía sap
del palau, é per obrirl' ho
les paraules d' el encant.

Bons guerrers, liuratzvos d'eyla,
liuratzvos de sos mals arts;
qu'iratxós son cor alena
venjament de los chrestians.

Ja s'acosta la regina
envers lo vayl més lunyat.
Ja del albor la lutz roiija
guarneix las nuus de levant.

Enfre los pins qu'escomouen
les ondes é lo mestral,
appar lo tirany que mena
á son palau encantat.

Los arbres semblan fantasmes
qu'es levan d'els arenals,
é 'l xeloch que los engronxa
dona 'ls formes de gegants.

Enfre un badaluch de roches
veuse lo pregon portayl
del palau, é les arpeyles
á esbarts hi volen denant.

¡Oh! que beyla architectura!
¡Oh! que richs filigranats!

¡Que n' está de molt guarnida
la porta dè lo palau!

Varons que de la muntanya
anatz baixant vers lo plá
corretz tuit, passatz cuytosos
las fredes aygues del prat.

Si voletz sobtar riqueas
al som tenitzles ja lá.
Lassa adés n' es la regina
si d' haverla ne sotz gays.

III

La regina clama é s' obra
lo gentil, lo beyl portail.
Torna á clamar la regina
é s' enlumina lo ermás.

Per las roches ja s' endreçan
á forfoylons los chrestians
donant clams de gran folia
vesent maraveyla aytal.

Tras de la regina corren,
nengun d' eyls l' ataignerá;

car del soleyl á l' eixida
ha arribat á son palau.

Fora los esclaus ne restan
ab asagayes armats.
Les esclaves dins les sales
cuydan los tresors qu' hi ha.

A mils de pilars macisos
d' aur, d' argent é de crestayl
é ganfanons é senyeres,
armes, escuts é turbants.

A betsef joyels é robes,
pavellons, coxins broidats,
ab margarides é peyres
de greu preu dessus sendat.

Mantz drap-rasos, alcatifes,
taules d' ivori é corayl,
safilis d' hermôses perles,
é caramulls de diamants.

Ja hi arriban, ja hi arriban
los chrestians agozarats.
Los esclaus volen occiurer.
Les espahes van brandant.

Esvahir la porta volen
açeyls varons esforçats,
mais fortment lluitan é feren
de la regina els esclaus.

Ja es levada la cortina
de la aurada cambra reyal
hont s' hi ouen sons melodiosos
é d'ocells raras lo xant.

Ja 'n va á passar la regina
á darlot son alt lindau,
quant ou lo brugit de lançes
é de colteyls guerretjant.

Sos esclaus veu que cedeixan
ja del tot revironats.
¡Ay! com sent la gentil fada
no poder fadar chrestians!

No 't cal intertarho ab ira.
No n' ha forsa ton esguard.
Oli sanct senyá llurs testes
é crotz roijes llurs pits han.

IV

Mes, tost clama la smarrida
Regina. Per fat é fat
que m'encomená ma mare
que ver diga é veritats.

É un punt més. Qu'es torn de marbre
tot mon encantat palau,
de marbre els tresors qu'acluca,
de marbre tuit mos esclaus.

Dix é desots la cortina
que cau feta marbre ja,
despareix la noble fembra
de tristança sanglotant.

Encercantla van cuytosos
los chrestians desperançats,
caramulls de peires troban
dins totes les sales grans.

Son de guix les alcatifes,
les senyeres son de sal,

codols son perles é joyes,
é los coxins son de fanch.

Los mils pilars d'aur son roches,
munts de grava los brillants,
mes tot há forma é semblança
de lo que fonch pauch temps ans.

Lo pavelló de la cambra
de la fada es marbre blanch,
é 'ls chrestians qu' entrar hi volen
ja no lo poden levar.

Absconduda la regina
no 's leixa de planyer may;
cobeitjant lo jorn qu' á mauros
Maylorcha regne retrá.

Sis setgles n' ha feit que plora.
¡Que n' es de trist lo séu plant!
Jo l' hé sentit é 's levaren
mos cabeyls dessus lo cap.

Per los murs é les arcades
del palau vessantne están
les lágremes de la fada,
que clama son fiyl aymat.

E enquer huy los que penetran
entró çeyl loch de trespas,
aytanta beylea admiran
dins son encantat palau.

Los esclaus é esclaves tochan
é les perles é diamants
convertits en peyra viva
que es dix «La Cova d'Artá.»

LO CASTELL DE BELLVER

Lo Castell de Bellver

I

SALUT; torres ciclòpeas
del noble monument,
qu'el cor, dolrós, admira
ençès per la guspira
del foch de *Patria* ardent!

¡Salut; parets atlètiques,
alçades per guardar
les glories mes prehuades
d'histories ja oblidades
d'un regne que finá!

¡Salut; murals escárperes
del edifici rich
que dret encara'ns resta,
bregant ab la tempesta
qu' enruna tot lo antich!

De tradicions històriques
cent écos conservau,
que'ns contan ab misteri
recorts de captiveri,
contrasts de guerra y pau.

Y ens mostran la gran fàbrica,
que'l Temps ha enderrocat;
la vía que secreta
fent cava fosca y dreta
menava á la ciutat.

Me dihuen qu'aquí alsávanse
los pavellons del host
qu'un jorn, en santa guerra,
sotsmesa hagué la terra
abans qu'el sol vés post.

Que sota els pins y ombrívoles
alsines d'eix turó,
dels prous germans Moncades,

---

les morts foren plorades
p' el Rey Conqueridor.

P' el Rey que de la arábiga
caterva rescalá
les Illes de les fones;
y ab elles dins les ones
reyalme nou fundá.

Benhajan los fets célebres
de son infant segon
en Jaume, hereter digne
d'aquell guerrer insigne
qu'omplí ab sa gloria el mon.

L'inspiració científica
benhaja d'en Salvá
qu'ab la grossera pedra
qu'al téu contorn hi medra
tan bell t'imaginá.

Y d'eixes penyes rústegues
tallá maçisos murs
per sostenir lo noble
dosser d'un valent poble
dotat de lliures furs.

Sa gran idea artística
palau t'anava fent
que fos arxiu de glories,
lleys, pactes y victories
d'un regne en naixement.

Al temps qu'ab torres sòlides
t'alçava castell fort,
hont baix de ta senyera
pogués la host d'en Pere
trobarhi un jorn la mort.

D'en Pere ¡ d'esma pèrfida!
¡Lo cobdiciós germá!
¡Rey es, y furta encara
la herencia que son pare
al fill segon leixá!

¡Lo Rey de entranyes d'águila
en Pere d'Aragó!
¡que á sos nebots los tèndres
infants, prop de Portvendres
catus tancá en presó!

Que 's guard de la justíssima
lley del Omnipotent,
que diu que el qui no conrà

de pare y mare l'honra,
no viurá llargament.

¡Gentil castell! Tes bòvedes
s'alsavan ab orgull,
vejent ton bon monarca
amich d'un nou Petrarca,
lo sábi en Ramon Llull.

Mes ¡ay! que de mort súbita
finant en Pere el tèrs;
son fill Alfons jurava
Mallorca fer esclava,
y abatrer son comers.

Les morts dins flama trágica
d'en Bassa y d'en Cabrit;
lo dol portá á tes obres,
la mort á tos manobres,
y al Rey l'enutx al pit.

¡Ay! si de penes hòrrides
p'en Pere, lo perdó
ses llágrems lograven;
venjança á Deu clamavan
los martres d'Alaró.

¡Venjança! Y conseguïrenla:
morí també n' Alfons,
cremat de pestilencia.
¡Rectíssima sentència
del Àrbitre dels mons!

II

Castell de torres gòtiques
colrades per lo sol,
vestides d'arjalagues,
que dins pinars amagues
los setgles de ton dol.

Un jorn foren alfábegues,
clavells y llirs d'olors
les herbes que't vestiren,
y de tos murs guarniren
los alts empitadors.

Quant á les mans llejitimes
de ton senyor august,
de grat ó de lleguda,
Mallorca fench retuda
p'el Rey que's dix lo Just.

Al teu entorn fatídiques
les ombres veïx volar
d'en Jaume lo magnífich,
d'en Sanxo el Rey pacífich,
del clerge son germá.

Demunt tos sòtills, móurerse
la petja encara sent
del gran Ferrant, qu'un dia
dins Grecia y Almeria
prová son ardiment.

Y ohir me sembla mística
la veu del bon infant
qu'el regne renunciava,
quant l'hábit demanava
d'un pobre frare Sant.

Benhajan les lleys pròvides
del Rey Jaume segon,
que les daurades Illes
reblli de llochs y villes
qu'avuy llur gloria son.

Que tes bastides tètriques
broydava ab miradors,
pilars plens d'esculptures,

fullatges y motlures,
y vidres de colors.

Que les moresques cúpules
vehé caure á colps de béch;
y alçarse transformades
les torres cisellades
de lo palau del Xech.

Y obrar la gran bassílica,
escut d'aqueix palau,
hont sota cent arcades
ses carns acartronades
reposan ara en pau.

¡Quin temps aquell d'albricies
p' els mallorquins lleals,
qu'en Miramar hagueran
col-legi ahont aprengueran
les llengues orientals!

Y en éll la nova máquina
que'n deyan d'imprentar,
donava als futurs setgles
les ciencies y les retgles
del art del navegar.

Llavors les naus llurs ànchores
calavan sense por
dins ta tranquil badia,
quant del llevant venia
l'argent en òrri ab l'or.

Mirant tes roijes flàmules
entre el verdor dels pins
que dalt tes torres, l'ayre
besava tip del flayre
plasant del romarins.

Y dins ta clastra elíptica
cent comtes y barons,
cent dames festejavan
joglars qu'allá hi cantavan
esparçes y cançons.

D'amor hermoses cántigues,
les gestes de los prous,
les lluytes, les victories,
los fets, los llors, les glories
de tos monarques nous.

Y al vespre de les cítaires
les musiques suaus,
les veus d'arpes èoliques

baxavan melancóliques
á delitar les naus.

Mes; ay ¡que poch durárenhi
les festes y cantars!
No va manca'un nou Pere
que plé d'enveja fera
tos richs blasons minvás.

Y un jorn ses hosts farésteques,
eixint de llurs vaixells,
á foch y sanch passaren
los pobles, fins qu'oscaren
los talls de llurs coltells.

Mesnades que, fameliques
de haver ton rich boti,
volguerán sedejarte;
cuant tú per defensarte
guardavas en Mari.

Llurs forces eran brévoles
per batrer los penons
de dol que't coronavan;
per çó te contrastavan
ab pérfides traycions.

¡Ay! al trobarse víctima
lo noble en Nicolau
de la més vil venuda,
la lluyta vehi perduda
y al vall llançá ta clau.

Y entraren les carnívores
arpelles, ton sagrat
dosser, despadassaren,
y bárbares xellaren
ton noble ratpenat.

III

¡Fossár de lloses fúnebres!
¡Desventurat castell!
¡Sojorn de l'anyorança,
cuant n'eras de folgança
un temps lo sóli bell!

Del jorn que mór la frévola
y enterbolida llum,
me mostra desjuntades
tes pedres esquerdades
qu'ha enmascarat lo fum.

Y arriba la nit térbola
de boyres sense estels,
que los relleus esborra
de ta soberga torre,
y't vest de negres vels.

Com vengué terrorífica
la nit que may tindrà
per terme llum riallera
que torne á ta senyera
lo sceptre de la mar.

Ja may será benévola
la sort per lo gran Rey
qu' ab força revindica
eixa corona rica
que li pertany de lley.

Pus, reveurá tes cámaras
en Jaume el desdixat,
que desde sa infantesa
sa vida ha vist sotsmesa
als signes del mal fat.

Un altre Pere déspota
que's diu del punyalet,
li encativá la esposa;

y en armament li gosa
si no li gosa en dret.

Y encara que les cròniques
en Jaume pintan bell
y ardit guerrer que 's llança
impàvit d'esperança
dins lluyta y desgavell,

Seránli sempre estériles
ses forses y ardiment
per batre les partides
y esquadres engrehides
de son cunyat potent.

Mes, ple de fé y gran ánima,
lo tot p'el tot jugant,
en Jaume ton monarca
dins l' Illa desembarca
ses forces capdellant.

Já d'Aragó frenétigues
les hosts corren p'el plá.
Ta torre d'homenatje
conmou llur crit salvatje,
llur cant de guerretjar.

Be ho saps, dins la planícia
dels camps de Llumajó,
la lluyta que hi mogueren
y les viltats que hi feren
les hosts del d'Aragó.

¡Com no caygueran rónegues
cruxides d'espavent
tes torres cuant miravan
que l'hermós cap tallavan
á ton senyor valent!

¡Son gentil cap exánime
dalt una pica alsat,
servint de vil senyera!
¡sa esposa, presonera;
son hereter, nafrat!

¡Y aquella nit de llástimes,
desagrahit castell,
presó per ells te feres
y noble sanch begueres
de ton senyor novell!

Per ço hi nihuan les ólibes
dalt tos altius pedrers;
y dins tes clastres velles

no hi cantan dames belles,
no hi bornan cavallers.

Per ço caygueran mústiques
les fulles de ton llor;
y en tes sales desertes,
de portes may obertes,
al vespre hi surt la por.

Per ço es tornaren llágrimas
tes perles y diamants:
les joyes qu'ara ostentas
son áspres ferramentes
qu'enjenrran dòls y plants.

Revóltante fatidiques
les nits del desconhort;
los jorns de goitx te mancan;
y encarcerats hi tancan
dins tos sojorns de mort.

No tens dossér de púrpura,
sols tens fosques presons
per los guerrers mes nobles;
y argolles son tos mobles,
cadenes y grillons.

Tos murs son tristes lápides,
carners de marbres frets;
ni altre corona portas
que la de pedres mortes
de tos corcats merlets.

EL GOLERA DE PALMA

EL CÒLERA DE PALMA

LS ausellets volan, volan;
s'en van, s'en van de Ciutat...
males noves, males noves;...
¡dixós qui 'ls veurá tornar!

El correu de Barcelona
ben dematí es arribat,
y diu que d'aquella terra
fujan també els catalans.
Ja vé el correu de Valencia,
ja á la cuarentena vá,

que hi ha peste, horrenda peste
que mata els nostres jermans.
El còlera es á Marsella,
es á Malta, á Gibraltar...
¡Desdixada de Mallorca!
¡Desdixats dels ciutadans!

Els ausellets volan, volan;
fujan, fujan de Ciutat;
l'instint de Deu los avisa,
¡Ay, Deu meu! ¿Cuánt tornarán?

Un amich de fora porta
ferit está d'aquest mal.
Per dins Santa Catalina
s'hi moren molts de malalts.
¡Ay! les grans calors no aminvan
y ja es passat San Bernat;
¡com corren les tristes noves
y la gent umplan d'espant!
Del plá del Castell rebota
la peste al mitx del Mercat,
dins contrabando amagada;
segons diu qui manco ho sab.

Els ausellets ja no's veuen.
Tots, tots han fuit de Ciutat.
Dalt els arbres de la Rambla
no s'hi sent lo seu dols cant.

Les persones que l'entraren
pagan morint son pecat.
Les persones qu'ara el tocan
ben depressa morirán.
Els malalts tots sols se cuydan,
que cuantra el metjes están.
Ja s' alarma tot el poble
y apedrega als senyalats.
Combregars de quatre en quatre .
ja's fan en Sant Nicolau;
y els ferits moren totduna
ab los seus ulls enfonyats.

Els ausellets tots fogiren.
Ara fujan els covarts,
els senyors, els rics y els pobres
jornalers y manestrals.

Ja se tancan les botigues.

Els empleats ja s'en van.
Desertes quedan les plasses
y els carrers desamparats.
Sols se veuan carretades
per los camins travessar
de cadires, matalassos,
y á demunt dones y infants.
¡Que es de triste! ¡Que es de triste
la desolada Ciutat,
cuant á la nit fan flamades
els pochos homes qu'han romás!

Els ausellets ja no's sentan
p' els deserts carrers cantar.
Ausellets tornau arrera
y els que fujan tornarán.

De Sant Miquel la parroquia
ja ha fet setse combregars.
¡Ay! dins ella hi tench ma casa
lo que més estim hi há.
¡Santa Eulalia! Santa Eulalia,
vint n'ha fets ab un instant.
¡Ay! dins ella hi viu un jove
qu'estim com si'm fós jermó,

¡Ay! per dins la Calatrava
la peste hi fá molt de maitx;
d'un sol carré en un sol día
deset morts han enterrat.

Els ausellets son enfora
sos nius han desamparat.
Ni una oronella se troba,
se troba per nat senyal.

Ja tornan moltes families
qu'anaren al Molinar,
qu'allá hi ha arribat la peste
y s'en moren á grapats.
A Palma en moren cuaranta,
cincuenta en moren demá;
passan dies, sempre aumenta:
Ja'n moren xexanta y tants.
Del farest mes de Setembre
ja'n som casi á la mitat
y encara creixent la peste
cent cuaranta en mata ja.

Els ausellets ben enfora,

ben enfora van volant.
Els ànjels de la Justícia
volan sols per dins Ciutat.

-o-

Fa cinch anys. ¡Quina alegria!
¡Quant la Reyna va arribar!
Dia dotse de Setembre
¡Quina bulla! ¡Quin encant!
¡Rara animació may vista,
d'aquelles festes reynals!
Y ara qu'es l'aniversari
¡Quin desert y quin espant!
Els cotxos plens de senyores
no cabian dins Ciutat.
Morts passetjan ara els cotxos
per los carrers desolats.

-o-

Els ausellets son enfora...
si p' els cas sentiu piular,
son les rodes que no tenen
morques de tant de rodar.

-o-

¡Desdixada Corderia!
¡Malanat carrer d'en Sans!

¡Mesquineta Gerrería!
¡Travessa y barris veynats!
¡Carrers de Sant Bartomeu,
d'en Camaró, dels Hostals,
dels Oms, de la Reconada,
dels Guixers, d'en Serinyá!
¡Triste plassa de la Porta!
Pobre fàbrica del Gas!
¡Desventurats dels que ploran,
que prest los agafa el mal!

Els ausellets ja no's sentan
cantá á Ciutat com abans.
Sols se sent de nit y día
els carros dels morts trotar.

El jornalero no té feyna.
Mols de tallers s'han tancat;
per éll reina la miseria,
per éll son tots els treballs.
Sa dona brou li demana,
sos infants demanan pá,
y éll que no cobra saldada
dins caseua hi veu la fam.
El batle en les carreteres

ha ubert faxines y tays
y els jornalers allá corren
á guanyar son trist jornal.

Els ausellets son enfora
enfora son á cantar,
y á Ciutat no hi sentan ara
més que crits los més amarchs.

Pares y fills s'abandonan
cuant se senten atacats,
que és molta la por que tenen
al mirarse vomitant.
Creuen que se pren la peste;
y no veuen, ¡desdixats!
que el mal als valents respecta
y els bons fills está guardant.
Horfens de pare y de mare
no tengueu pena; mirau:
filles de Misericordia
de mares vos servirán.

¡Ay ausellets! Quant cantaveu
p'els arbres de dins Ciutat,

qu'eran d'alegres els días;
y ara que son de fatals.

Dins l'Hospital de Colèrichs
monjes de la Caritat
cuydan ab santa paciència
tots els pòbres apestats.
L'illustrissim senyor Bisbe
cada dia's veu allà,
fent llimosna y donant proves
del desprendiment mes gran.
Tres joves allà hi serveixen;
son tres ànjels p'els malalts,
el Senyor de mal los guarda,
per amor de Deu ho fan.

Els ausellets son enfora,
se diu que prest tornaràn
y ab ells dins Palma deserta
la alegría hi reviurá.

¡La alegría! ¡Ay! Ara es poca
perque hi ha qualche malalt
qu'encara alena y ja el carro

l'espera á n'el seu portal.
Cualqun del bahul s'axeca
ahont estava amortayat,
y en fujan de dins la fossa,
¡Cuants de vius s'en duan! ¡Cuants!
Cualqun ja té la solada
de terra mesclada ab cals,
y un ¡ay! els cavechs atura
dels qui l'están enterrant.

—

Els ausellets volan, volan
ben lluny, ben lluny de Ciutat;
¡quin' será aquell ditxós día
qu'á veurermós tornarán!

—

Dins l' Hospital de Colèrichs
una malalteta hi há
hermosa com una santa,
ara n'ha cumplits onse anys.
Es quedada sense mare,
sense parents ni jermans;
y demana ab grans instancies
fer obres de caritat.
Vol esser monja, y totduna
que li dihuen qu' ho será,

del llit s'axeca y abraça
al malalt que té al costat.

Els ausellets ja se sentan
per dins l'Hospital cantant,....
son els ninets que no tenen
mare que los don mamar.

La Seu ja fá rogatives;
ja hi van les autoritats;
y el só de n'Eloy fa pena
á n'els qu'están bons y sans.
Segueixen per les parroquies;
els veynats posan altars;
oli hi creman y candeles
á n'els patrons de Ciutat.
Novenes cada hora baixa
p'el mitx dels carrers se fan,
invocant de có els catholichs
Sant Roch y Sant Sebastiá.

Els ausellets ja se sentan
per dins la Ciutat cantant
son escolanets que resan
que resan per los malalts.

¡Gran Deu, Gran Deu de justicia!
Alsau, alsau vostra ma.
Suspeneu la vostra espasa.
Teniu de noltros pietat.
Feisho per les vostres llagues.
Feisho per le vostra sanch
divina que derramareu
dalt de la creu enclavat,
moltes son Senyor y grosses
nostres culpes y pecats:
Perdonaulesmos que noltros
prometem no mes pecar.

Els ausellets volan, volan.
Tornan, tornan á Ciutat,
ja p'els arbres de la Rambla
s'ha vist el primer esbart.

¡Gran Deu de misericordia
perdó perdó demanám,
no atengau vostra justicia
ateneu vostra bondat!
¡Mare dolsa! Verje pura:
Reyna del Cel immortal,
per la vostra immaculada

Concepció teniu pietat.
Beato Ramon, Beato Alonso,
Sor Catalina Tomas,
misericordia de noltros,
per noltros á Deu pregau.

-o-o-

Els ausellets volan, volan
per los horts de dins Ciutat;
p'els arbres del Born ja botan
alegres de ram en ram.

-o-o-

La peste va de mancada;
Deu es compasiu y gran.
Ja s'animan, ja s'alegran,
les families qu'han romás.
Els enterradors ja tenen
molts de moments de descans;
ja no's sent passar cada hora
el carro dels apestats.
Ja reposan els Vicaris.
Ja dormen els Cirujians.
Ja se obren moltes botigues.
Ja's curan molts de malalts.

-o-o-

Els ausellets cantan, cantan
per dins tota la Ciutat;
y cantant, á Deu alaban.
Cantem ab ells mos germans.

Cantem de Deu la clemencia,
cantem les heroycitats
que ab almoynes y obres bones
están fent nostros germans.
Cantem del mes de Novembre
l'alegría general
y les tempestats que Palma
tan prest han purificat.
Cantem l'alegre tornada
dels fugitiu ciutadans
y cantem la nova vida
que els carrers van recobrant.

Cantem; qu'els ausells ja cantan
de sol á sol dins Ciutat.
Cantem fort y quant mos sentan
els mes poruchs tornarán.

EL TOGH DE L' FIVE-MARÍA

El toç de l'Ave-Maria

DER dins les comes ressona
d'una campana el viu sò.
Tres voltes al dia sona.

¡Ay! Sa veu que n'es de bona
per alegrá 'l nostro cò.

Aglassats per la fatiga,
banyat el còs de suhor,
sentim la campana amiga
que del treball mos deslliga
cuant fuitx del Cel la claror.

¿Ohiu?

Diu: Veniu, veniu, veniu,
veniu, fareu oració.

La veu d'aquesta campana
de tot el terme se sent;
oracions tan sols demana,
y llohar á Deu mos mana
ab un cor pur y fervent.

Del nostro treball sens mida
compatit n'está el Senyor
y á descansar mos convida,
y ab la campana mos crida
perque anem á adorarló.

¿Sentiu?

Com mos diu: Veniu: Veniu;
veniu: Fareu oració?

L'Iglesia está totasola:
Ara es mort lo seu guardiá.
Passa el temps. La vida vola.
Anem per ell á resar
á la Verge qu'aconsola.

Y donarem de passada
les gracies á n'el Creador
d'havermos dat bona anyada,

y la pau tant desitjada,
y en son temps bona sahor.

¿Ohiu?

La campana encara diu
veniu, direu la oració.

Lo temple ab la porta uberta
espera qu' anem allá.

La campana mos desperta,
mos dona la veu d' alerta
per lliurarnos de pecar.

Y al auba y á n' el mitx día
y quant entra la foscó,
tres vegades cada día
mos recorda que María
fonch mare del Redentor.

¿Sentiu?

Com mos diu: Veniu: Veniu;
veniu, fareu oració.

Si el mal obrar, per desgracia,
l' esperit mos té abatut,
Deu mos crida ab eficacia
per dararnos la seua gracia
misericordia y salut.

Diguem les Ave-Maries.
No fassem á Deu falló;
y trobarem alegries
dins ca-nostra tots els dies,
vida, pler y bon humor.

¿Sentiu?

La campana ja mos diu:
Veni, veniu, espediu,
que es l' hora de la oració.

Ja som tots dins la capella.
Senyemnos ab humildat;
y á la Verge Santa y Bella
diguemli que sols n'es Ella
concebuda sens pecat.

L'àngel anunciá á María
de part del Etern Senyor
qu'un minyonet pariria;
y un Cel de pau ne faria
de la Terra del dolor.

Veni,
gran Verge. Veniu y ompliu
nostra llar de santa unió.

Vat' aquí de Deu la esclava,

María li respongué,
y l' Esperit Sant baxava
dins Ella, quant contestava:
Vostra voluntat vuy fér.

Y carn del homo se feya
el Verb per redimirló.
Del Anyell de Deu l' auveya
blanca y pura som, li deya
María plena de amor.

Veniu

Verge Santa y feys caliu
el cor nostro, de dolor.

Plena de gracia y de encant
y Benehida eus va fer
Deu que en Vos estatje té.
Y Benehit es també
del vostro ventre el fruyt sant.

María, Mare de Deu,
pregau per mí pecador,
que el temps de la vida es breu;
y quant venga el tránsit meu
lograume l' etern perdó.

¿Sentiu?

Es la Verge que mos diu:
Vos duré al Cel si acudiu
cada día á fé oració.

MARE DE LA MISERICORDIA

POESIA

dedicada á la Mare de Deu de la Misericordia

“Mater misericordie, ora pro nobis.

“Mater misericordie, ora pro mé.

DE la ciutat de Reus no gayre enfora
una esgleya s'hi troba engalanada;
n'es un palau que de s'hermosa Reyna
ab cor alegre la tornada aguarda.

Dins la noble ciutat, d'eixa Senyora
la gran Misericordia es adorada;
y aquí vingué per alleujar miseries,
que may en vá lo seu socors se clama.

Avuy ni fá grans festes, altes honres;
per tants de benifets donantli gracies;
joyós lo poble les carreres corre
y al Cel pujan les veus de les campanes.

Cridats hi son dins Reus tots los poetes;
cridat hi som també per ensalçarla:
jo de respondre'm cuid á lo crit noble,
juntant ma veu á veus que'm son jermanes.

No mir lo guasardó de rica joya;
la rosa d'or per mi no's cobdiciada:
mon pur desitx n'es sols llohar Maria,
de la Reyna del Cel lo cor complaure.

Desert está lo temple de la Verge;
tremola al mitx la llántia solitaria;
callat está també, qu'aqueixa es l'hora
que corre l'home á diversions mundanes.

Hora n'es ara de recorrer á Ella;
hora n'es de pregar sota l'arcada
del Temple y netetjar lo cor de terra,
de terra y fanch y pompes les mes vanes.

Salve, Santa Maria, tota plena
d'amor de Deu y de divina gracia:

aplech de perfeccions; Sol de la vida;
de la Misericordia dolse Mare.

Salve, ram de floretes aromoses
de lo jardí del Cel que conran àngels;
estel brillant de la corona hermosa
que porta al front la Trinitat sagrada.

Salve, llum de la llum, Reyna de Reynes;
ídol de los Cristians; Verge sens màcula;
espill de les doncelles les mes pures;
volcá de Caritat, Fè y Esperança.

Salve, Maria; Filla perfectíssima
de Deu lo Crèador; de Deu lo Pare;
mare de Jesucrist, ver Deu, ver Home;
de Deu lo Esperit Sant esposa aymada.

¡Quí podrá may glosar vostra escl-lencia!
¡Quí haurá forçes per dir vostres miracles!
¡Quí podrá figurar vostra belleza!
¡Quí es digne de cantar perfeccions tantes!

Salve, Santa Maria, Mare nostra;
Misericordia etèrna en Vos Deu tanca.
Salve, Santa Maria, tota plena
de la bondat de Deu, que tant eus ama.

Vos sou ma vida, mon amor, ma lira;
fortaleça y dolçor de mes entranyes;
aroma y bálsam que mes penes minva;
bella armonia qu'els sentits m'encanta.

Ma Mare, sou també, noble Senyora;
fill vostre som. Tres anys no havia encara
y ja á donarvos tan dolçíssim títol
mos pares que moriren, m'ensenyaren.

Cantarvos jo desitx, ma Mare hermosa;
llohar desitx Misericordia y gracia
que á torrents derramau demunt lo poble
que vostron nom Santíssim ab fè ensalça.

Mes ¡ay! Senyora; jo'm confés sens forces.
Pecador som prou flach y miserable.
Y per cantarvos n'he mester veu pura,
n'he mester pit de bronço y lo cor d'àngel.

Jesús, per pur amor, per dar-me vida,
sufrí la mort en creu, la mort d'infamia:
la amor de Jesucrist, que tant sentireu
mort per amor dalt lo Calvari, valga'm.

María, vos que sou amor que crema,
purificau mon pit ab santa flama;

donau foch á mon cor que el mon refreda,
donau dolçó á ma llengua seca y aspre.

Ompliu mon còs de caritat divina,
dotau mon pensament d'aquella clara
inspiració que mou els cors dels homens,
perque al ohir mon cant tots eus alaben.

Lo primer home Adan pecat havia
junt ab Eva sa esposa malenada,
menjant lo fruit vedat; cuant la vergonya
de plors ompli llurs ulls, de sanch llurs galtes.

Foragitats del Paradís se veuen,
lo cástich del pecat poruchs aguardan,
tapant lo còs en fulles de figuera
perque Deu no conega son damnatje.

Mes tost vench lo Senyor á llur presencia
y dixlos—Qu' haveu fet! ¿Perque del arbre
del Bé y del Mal tastar lo fruyt volguereu?
—Senyor, Eva respon; Jo fonch tentada.

Amagada la serp sota les fulles
del arbre prohibit, dolses paraules

nos deya, prometentnos que seriam
scients com Vos, si de lo fruit menjassem.

Ab ira justa lo Senyor s'anutja,
y malehint la serp que en fanch s'arrastra,
á malehir anava ses creatures
cuant dolse veu Misericordia clama.

D'una doncella n'es; Verge Puríssima
filla d'Adan y d'Eva, noble y santa,
qu'un jorn mereixerá l'exelsa gloria
d'esser del fill de Deu la casta Mare.

La viva imatge de tant santa dona
fá caurer de son brás la justa espasa;
y omplint son cor Misericordia eterna
malediccions suspèn qu'á dir anava.

Demunt la serp astuta y orgullosa
lo pés de la justicia deixa caurer.
—La dona, diu, t'esclafará la testa;
inimichs lluytarán vostres llinatjes.—

¡María! Tenre nina ja nascuda
dins la pensa de Deu, cuant nostres Pares
surtint del Paradís, á vos degueran
el veurer lluhir l'estel de sa esperança.

Vos; font de compassió y misericordia,
que ans de neixe en el mon, de Deu lograreu
que suspenent la pena merescuda
Misericordia usás envers nosaltres.

Vos sou l'escut que rep los colps qu'en cástich
del mal obrar, el Jutge etern nos llança;
vos sou dels nostres mals la medicina:
sou, de nostres ferides sou lo bálсам.

Vos sou la intercessora de los pobres.
Vos sou del navegant l'estel y l'ánchora.
Vos sou del llaurador la bona amiga.
Vos, la que en tot perill dona coratje.

¿Qui'n títol trobaré prou noble y digne
de vos, per alabarvos, Santa Mare
de la Misericordia, qu' amorosa
lo bras de la Justicia á Deu desarma?

Lo primer jorn que Jesucrist sortia
després de batejat dintre les aygues
del riu Jordá, la penitencia feta,
á predicar doctrina nova y santa:

Fonch convidat á noces en lo poble
que es·diu Caná de Galilèa. Estava
ab Ell María y veént que no tenian
los esposos prou ví que treure en taula,

Girant sos ulls de gran Misericordia,
—No tenen vi—diu á son fill.—Encara
no's arribada l' hora li contesta
Jesús, mes ella á los sirvents esclama.

—Feis tot lo qu'Ell dirá—Umplan les hidries
fins á lo coll de l'aygua la mes clara,
al majordom les donan y estigueran
plenes d'un ví esquisit. ¡Fet admirable!

Que con mou los amichs dels dos esposos
y del cor de María los declara
lo valer gran, lo gran poder qu'hi reyna
envers Jesús per ferli obrar miracles.

¡María! Santa dona que volguereu
que vostre Fill divi, cuant comensava
á publicar de Caritat nou Còdech,
Misericordia en fós sa portalada.

Advocada de Reus, que conseguireu
l'escriure en cada full semblant paraula,

vos sou nostre conhort, nostra alegria,
Emperadora y reyna idolatrada.

¿Qui'n titol vos daré prou Sant y noble
per alabansa vostra? Ah! el nom de Mare,
de la Misericordia despenséra,
que Deu confirma ab son primer miracle.

Advocada de Reus, Misericordia
haveu de nostres viles y comarques.
Mirau llurs estadans qu'á fervos festes
corrent dins la Ciutat avuy abaixan.

Y per honrar la processó solemne
desertan eres y abandonan garbes.
Advocada de Reus, Misericordia
haveu de lo país que'us té per Mare.

Lo derrer jorn de la smarrida vida
de Jesús Home y Deu, cuant tremolavan
les roques de Judea, y en lo Temple
lo vel de dalt á baix se destrossava.

Cuant les tenebres ja lo Cel cubrian
al voltant de la Creu, sangüenta Cáthedra,

hont lo Mestre divi, Misericordia
ab paraules dolroses esplicava.

Ja perdonant injuries y blasfemies;
ja demanant perdó p' els qui'l matavan;
ja sufrint ab paciencia durs martiris;
ja prometent son regne á lo bon lladre.

Baix de la Creu, María y lo deixeble
mes amat, envers d' Ell llurs ulls giravan;
fondos jamechs donant cuant veyan hòrrits
la sanch qu'á roys comes avall baxava.

Jesús que veu lo dol de son deixeble,
y de la Verge sént l'angoixa amarga,
sos ulls esmortahits trabuca y troba
la Mare que li diu desconsolada.

¡Fill meu! ¡Tu mors! ¡Tu qu'ets Misericordia
per tos fills que llurs bens als pobres daren!
¡Com ho faré jo triste sens tenirte!
¡Com ho farán tos fills sens tú desd' ara!

—Dona, esclama Jesús, Juan mon deixeble
Eix es ton fill. Y á lo deixeble qu' ama
l' hi diu.—Mon fill, aculla't á María.
Eixa serà desd'aquest jorn ta mare..

¡Oh dolces expressions del Deu qu'es Home;
Misericordiosíssimes paraules
que en nostres afficcions poder ens donan
per pregar á la Verge immaculada!

¡Oh dolces expressions del nostre Mestre
qu'escull per sucesora sobirana
per dispensar Misericordia als pobles
á María sa Mare y nostra Mare!

María, Santa Mare que volguereu
que vostre Fill divi, quant espirava
dintre son testament cridant los homens
Misericordia en fós l'herencia sacra.

¡Qui'n titol pot haver mes fort y noble
per alabança vostre que el de Mare
de la Misericordia, sant depòsit
que el mateix Deu vos dona quant trespasa!

Beneys, diu Jesucrist, beneys los homens
qu'usan Misericordia, qu'ells hauranla.
Vos sou la qui compleix la professia
que vostre Fill digué dalt la muntanya.

Vos sou la nau segura qu'atravessa
lleugera entre les ones y borrasques,
fins á lo port del Cel que es vida y gloria.
Vos sou la clau que n'ha d'obrir la entrada.

Vosaltres qu'haveu fam, dintre lo temple
entrau de la que es Verge Reyna y Mare;
ella eus darà lo pá d'eterna vida,
lo pá per l'aliment qu'are vos manca.

Vosaltres qu'haveu set, cercau Maria,
ella eus darà per apagarla l'aygua.
Los qu'anau despullats, sota sa vesta
robes haureu que guardan dels oratjes.

Vosaltres que patiu, malalts ó presos,
acudiu á la Verge sacrosanta;
ella eus visitarà dintre cadenes;
dintre lo llit, y eus curará les nafres.

Vosaltres pegrins, ella es refugi;
vosaltres los catius, ella rescata;
vosaltres trepassats, ella soterra;
y per volar al Cel dona les ales.

Veniu los trists, Maria es qui aconhorta;
ella dona consells que sempre plauen;

ella dona la ciencia y la esperiencia,
als que viuen sumits en la ignorancia.

Los que fan bèfa de la Santa Esgleya,
los que son Nom injurian ó malfaman,
veniu aquí, María may se venja;
plorau y oblidará les vostres faltes.

Cuant de la guerra la discordia encesa
lo camp de Tarragona y Reus talava
passant á foch y á sanch casals y pobles
vinyes y oliverars, boschs, horts y planes.

Cuant la peste horrorosa, de les viles
los malalts estadans fera delmava,
semblant per tot desolació faresta,
y omplint de dol los camps y les muntanyes.

Cuant triste sequedat ne feya crides
de fam y avellanedes destroçava;
y amagat sota terra no naixía
lo forment qu'es dels pobres la dinada.

¿Qui fonch la protectora poderosa
qu' allunyá de la guerra los desastres;
aygues portá per naixer les espigues;
sanificá les corrompudes aures?

¿Qui fonch? María, la advocada nostra
de la Misericordia Reyna y Mare.
María que de Reus n'es la Patrona
y Reus son Nom adora ab entusiasme.

Anem á son Santuari, compatricis;
anem á depositar demunt les ares
de lo altar de María rica oferta
que simbolis lo amor de nostres ánimes.

Anem, diremli allá: Santa María,
fins ara havem seguit del mal les passes
no escoltant vostra veu que carinyosa
lo camí de Bondat sempre assenyala.

Fins ara hem delinquit. Jo som, Senyora,
qui al vostron Fill santíssim blasfemava:
haveu Misericordia de mes culpes
que jo promét desd' ara l'esmenarme.

No mireu de mos crims la llarga historia;
no escolteu, no, de mos vils fets la fama;
miraume sols rendit á los peus vostres,
d'amarch remordiment plorantne llágrimes.

Desd' avuy seré esclau de vostron Temple,
vida nova faré servint ma Patria;

Misericordia n' he mester, Senyora;
Misericordia mos pecats demanan.

Mon ànima, mon còs, mon ser, ma vida,
mon cor, ma voluntat, mos bens, ma casa
ma familia, riqueses y fortuna,
tot ho depos, ma Mare, á vostres plantes.

Res vull ja del fals mon. Misericordia
desitx sols que 'm doneu ab abundancia,
l'amor de Jesucrist y l'amor vostre,
y després en lo Cel etèrna palma.

¡Oh! ditxós jo, si un jorn, Mare gloriosa,
cuant aparell la Mort sa negra dalla,
plè de dolor per mes passades culpes
pensant en vos, lo sentiment me mata!

MARE D'ELS DESAMPARATS

La Mare de Deu d'els desamparats

POESIA ESCRITA EN HONRE Y GLORIA DE LA VERGE SANTA MARÍA,
EN DEMOSTRACIÓ DE L'AMOR QUE LA CIUTAT DE LLEYDA
HA PROFESSAT SEMPRE Á SA EXELSSA PATRONA

I

ESAMPARADA l'han! ¡La ciutat noble,
honra de Catalunya, escut d'Espanya!
¡La primera qu'un jorn cuantre de Ro-
lo crit doná d'independencia santa! [ma

¡Desamparada l'han! ¡La antiga Ilerda,
testimoni de guerres y desastres!
¡Lo Municipi que del mon la reyna
mirá mes de cent voltes humillada!

Ses torres ja no romp la forta rella;
torrents son já ses çiques celebrades;
marjes esbaldregats son ses esglesies;
çementiris de morts ses nobles cases.

Lo canó de la guerra brunç dins ella.
Son altivol castell no pot guardarla
mes que de los vents frets del Maladetta,
ó d'els fiblons y neus de tramuntana.

Los soldats de *La Mote* foren tigres
que sos hortals ombrívols destrossaren,
de crims omplintne plasses y carreres
á l'ombra de los lliris de la França.

En vá sos fills lo valiment y ajuda
de lo rey Felip quart ne demanaren;
de lo rey que jurat sos fors havia
poch temps abans, dins Barcelona estantne.

D'en Leganés gran host ne fou vençuda;
y ara fortment n'Arcourt la té setjada:
Y en vá claman socors los fills de Lleyda;
Felip y son privat l'abandonaren.

Sis mesos fa que l'oprimeix y ofega
lo cercle d'inimichs que l'ametrallan:

Sis mesos qu'els voltons volan espessos
demunt ses roines, esmolant llurs árpes.

N'es ja lo mitjan més del fret Novembre:
Les dones y minyons temps fá qu'anaren
á lo camp inimich perque llurs vides
lliurás de bombes que dins Lleyda cahuen.

No hi restan mes qu'un centenar de jovens
que manetjar no saben la espingarda;
més tenen sanch de catalá, y de pressa
de matar forasters bé prou sabrán-ne.

¡Desamparada l'han! ¡La antiga Ilerda!
Morts sos defenedors son já de rábia,
d'enutx, de fam, de nafres y de peste.
Un sol ne resta en vida. Un sol encara.

N'és lo valent Anton que la governa;
lo de la noble fás y barba llarga;
son esperit de lleó no té mesura
y en lo cor n'ha gran fè per defensarla.

Dalt de lo campanar de la Seu bella
pujá, d'ensá qu'es fosch, per fer la guayta;
y demunt lo plá esténs que volta Lleyda
sa vista penetrant per tot escampa.

Un sentit esquisit, que la magresa
ha fet tornar mes fi que si fós d'águila,
aplica en vers lo camp, y suau escolta
si ou lo remor de tropes que s'avancen.

Res veu ni sent. Silenci, y fret y fosca;
los crits d'alerta sols l'hi'n dú l'oratje,
recordant cada quart qu'als peus de Lleyda
vint mil soldats per arrasarla hi campan.

Negre es la nit com la pregonera ossera,
lo Cel cubreix faresta nubolada,
que reitxa tost lo llamp y deixa veure
un instant del francès las tendes blanques.

¡Ay! ¡Será cert! ne diu. De Lleyda hermosa,
ni pedra demunt pedra ha de restarne!
Y han de morir sos fills de desamparo
com moriren un jorn los de Numancia.

¡Cert será, per dissort, qu'ens aparellan
los murs de la ciutat tristes mortalles!
¡Y morirèm cremats, de fam, ó peste,
y no com á valents dins la batalla!

¡Ay! ¿Será cert? ¿Desamparats dels homens
també la Verge Santa'ns desampara?

¡Santa María dolçe que fou sempre
de Lleyda la patrona y la advocada!

¡Reyna hermosa del Cel! ¡Vos no volguereu
que morís en lo camp, cuant me nafraren!
¡Oh Mare del Senyor de los exércits
en Vos, tant sols en Vos pos ma confiança!

De los desamparats Vos sou la estrella;
protejiu la ciutat desamparada.
Verge Santa María de Valencia,
siaune de Lleyda la amorosa Mare.

Sos palaus véys derruits, nafrats sos nobles,
sos convents, ses esglésies esfonsades,
morts sos jurats, desertes ses rohines
y per terra rodant vostres imatges.

De sos ulls que no dormen les pipelles
omplen y 'n cauen espremudes llágrems
y plora, no de dol ni cobardia,
sino, com los valents, d'altiu coratge.

Y allá dins lo mitjorn estrella hermosa
appar y á poch á poch al Cel levantse
sos raitjs de foch l'hi tornan la alegría
y en sant amor de Deu n'Anton inflaman.

Donchs coneix que eixa estrella es la que briedemunt Valencia qu'á María ensalça; [lla anyorada farola del amparo que mena al ¡port de la victoria aymada.

Son devot pit alena nova vida,
son noble cor calrada nova escalfa;
y una veu carinyosa sént qu'el crida
y diu, «Ten fè: María sabrá aydarte.»

Plê d'entusiasme baixa de la torre,
cap á la Seu antiga mou les passes,
y allá de jonollons ne cau y prega
de la Reyna del Cel devant l'estampa.

Y cuant lo pros Anton á la patrona
de la ciutat ne fá dolçe encomanda,
de sos desamparats nombrantla Reyna,
Mare y governadora y capitana,

Del solitari temple lo silenci
romp d'alerta la veu que may s'acaba,
y les vergues de llamp lo Cel travessan
y retrunyan los trons á la montanya.

II

Mentrestant que n'Anton prega á Maria
lo Duch del Infantat á Lleyda avança,
y al devant d'ell aprofitant la fosca
un ballester faël lo Segre passa.

Quant á lo camp dels inimichs arriba,
panxa á terra camina anant de grapes,
y sense que s'en temen les escoltes
arriba del fossat á la estacada.

Los cavalls frisos salta, al peu s'aferra
de lo mur, puja amunt com serquentana;
bé sembla qu'en coneix totes les vies
y secretes surtides de la plassa.

De Lleyda los carrers deixa á la dreta
dalt lo Castell s'enfila á passes llargues
y cap dret á la Seu s'en vá depressa
de lo governador cercant lo estatge.

He vist, l'hi diu, lo Duch; lo bon Rodrigo
y lo marquès de Leganés s'arramban:

Tres mil soldats capdellan; á les hores
cent tornays lluny d'aquí preparan armes.

Lo francés no 'ls espera; dins llurs tendes
dormen los capitans y á les estables
eguinan los cavalls, y les escoltes
qu'hi ha demunt lo pont sens cura guardan.

Yo missatger ne som de bones noves;
escoltau d'en Rodrigo lo missatge,
les mateixes paraules que fa un hora
tres voltes me digué per no oblidarles.

A n'Anton l'hi dirás que prenga força
que no perde la fè ni la esperança;
pochs som en veritat mes tots ajuda
haurem anit de nostra Mare Santa.

Son nom dulcíssim qu'una volta els moros
de llurs cavalls á les cues oltratjaren,
p'els meus fou rescatat, del gran oprobi
salvantl'ho valentment ab llurs espases.

Eix nom santíssim ma senyera ostenta,
y'l mostra encara avuy mon escut d'armes.
Ell ha d'esser anit nostra bandera
y sant y senya que mos porti á batre.

Si després d' escometre á los francesos
veu que les nostres hosts fujan de cuatres;
que no l' espant la fuyta de les tropes,
treta'n ser a tant sols de bones manyes.

Que baixi tost, clamant Ave-Maria
per la part de Sant Joan ab la companya
de los minyons y vells que dintre hi restan
y don   tots mosquets   serbatanas.

Qu' abaix l' esperarem, Ave-Maria
clamant també pera mes prest trobar s' em;
y   la tornada, tots, salvada Lleyda,
  Maria anir em   darl' hi gracies.

Eixes son les paraules d' en Rodrigo.
Bon ballester, l' hi diu n' Anton, la patria
  ton servey dem a dar a lo premi.
Y de dalt lo castell dins Lleyda abaixan.

Ja dins lo camp franc es desordre hi reyna
ja els esclafits retronan de les sacres,
y atabals y tambors al arma cridan
y cavallers y arcabussers s' atan an.

Sonan dins Lleyda pifres y trompetes
conmou lo vent lo toch de les campanes

en somatent, sos ciutadans ja crehuen
qu' en puja lo francés la barbacana.

Los Lleridans ab prontitut, de piques
y de destrals y de pistoles s' arman
y corren als bastions y s' aparellan
á defensar llurs pedres esbucades.

Lo Marquês y n' Arcourt ja s' escometan.
De Lleyda estant se sentan de les llançes
lo brugent brandament, y de les tropes
les veus y crits de guerra y de matança.

Los mosqueters fan foch, les culebrines
no cesan de tronar, arcabussades
d' una part y de l' altre, mortals ècos
fan á lo fort remó de les bombardes.

Gran aluleya lo francés axeca
que l' espanyol l' hi gira les espatlles
com á covard fugint, victoria crida,
y d' alegría encén grosses flamades.

Callan las boques dels canons y rihuen
jos francesos prop d' elles fent bravates;
més ¡ay! que aprop de Sant Joan vell s' aplegan
de valents un grapat y á l' horta baixa,

Passan de cent, la terra que trepitjan
no s'adona tant sols de llurs petjades
tal es lo callament ab que caminan,
desamparats ne son que cercan mare.

Poch temps après lo nom d'Ave-Maria
retrona dins les hortes desolades:
Ave-Maria llurs germans responen,
y lo Duch y n'Anton fan abrassada.

Minyons diu lo Marqués. ¡Viva Maria!
De los desamparats ella n'es Mare:
No hagau pòr de los trons que nostres vides
Maria guardará al mitx de les bales.

Lo Duch exemple'ns dona. Veys: Ja corre
devant de tots ab sa faresta espasa;
lluytem ab ell y Lleyda de Maria
per son santíssim nom será lliurada.

Los falconets retronan altre volta,
altre volta comensa la matança
y los tirs dels canons y los confusos
sorolls de piques chussos y alabardes.

Y en lo Cel de Mitjorn demunt Valencia
alsantse reverbera la llum clara

de resplandent estel qu'á los de Lleyda
la valentia dona y lo coratge.

Ave-Maria cridan los de Lleyda.
Ave-Maria dihuen les escuadres
de les Castelles, y á los forts francesos
maltratan, tomban, pegan, feran, matan.

Corre llur sanch y cau dintre lo Segre:
tenyides ja de roitx baixan les aygues
y cessa lo brugit dels arcabussos
y callan los mosquets y les bombardes.

Y fujan los francesos y abandonan
dintre lo campament les tendes altes
y sos enginys, ses armes y que viures
y coselets, escuts, cavalls, corasses.

Y contan qu'al eixir lo sol n'hi veren
mes de dos mil estesos que portavan
richs espatllers, pitrals y caps d'arnesos
y jipons y vestits de fortes malles.

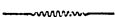
Lliurada 'n resta Lleyda per Maria.
Ja may mes se veurá desamparada,
que sos Jurats la aclaman per Patrona
y en sa honra festes semblant jorn faran-ne.

¡Si vé lo gran Condé!.... ¿Que hi fa? Que vin-
que si may n' há perduda cap batalla; [ga,
dins Lleyda protegida per Maria
hi perdrá son exércit y sa fama.

LA VERGE DE LLUGH

LA VERGE DE LLUCH

Aquí dalt, dins les neus de l'aspre serra,
que els pins y els vents y els écos fan
[sonora,
m'han dit els vells mes sávis de la Terra
que hi trobaré la ditxa sens mesura
que l'esperit anyora.

M'han dit qu'entre penyals d'esquerpa altura
veuré un palau, nova arca de clemencia

qu'ha de salvar l'Amor y l'Ignocencia
d'un nou Diluvi de Superbia impura.

M'han dit també que hi viu dins éll aquella
Santa muller, beneyta entre les dones,
de totes la mes pura y la mes bella,
modèlo viu de les virtuts mes bones,
sens mácula de culpa concebuda,
que té per nom Maria;
y que ningú mes qu'Ella
me pot mostrar la vía
qu'á la gloria del Cel segura guía;
Maria, á qui la Serp may ha retuda,
Mare de Jesucrist, y també Mare
d'els qui en Deu vertader creuen encara.

Cansat estich de correr per les hortes
y comes mes prehuades.
He estat dins les ciutats qu'eran mes fortes
en homes y murades,
creguent que de la guerra no hi entravan
les veus farestes ni les males noves.

He viscut dins les viles que donavan
de patriotisme y fè mes veres proves,
y per tot he trobat entronisada
la maldat tenebrosa; trepitjada
l'Ignocencia; la espasa de justícia
torsuda per les dents de la malícia;
la bona fè poruga y rebutjada;

y la lley del mes fort idolatrada,
com un gran còdech de virtut insigne,
baix lo dosser degut á lo mes digne.

Vestit de pelegrí, dins la planícia
hont sempre gela he estat. He vist les menes
d'hont treu l'argent, del home la codícia.
He atravessat cent erms. Dins les arenes
he dormit llargues nits, sota les boyres
qu'axeca el vent Simoun; dins los impèris
del sol-ixent, dins les ardentes platges
hont creixan les palmeres y les pinyes.

He corregut del mon els hemisfèris,
y per tot he trobat el mateix home
de cos hermós y vá, plè de penuria,
y el cor menjat p' el corch de la lucsuria.

He vist dins cent costers les riques vinyes
morintse de malurès;
del rayguer los fruytals podrintse estavan;
els forts terretremóls les parets dures
com á marges mal fets esbaldregavan;
contatges y epidemies axermavan
les contrades mes riques d'hermosura;
y he vist plenes d'espines
roses y flors d'aromes les mes fines.

En cap lloch he encontrat la ditxa pura;

la veritat de Deu que may mescaba,
que ab tant d'afany desitja la criatura;
la veritat del Bé que sempre dura;
veritat de virtut que á Deu alaba;
veritat del amor que may s'acaba.
Per tot he vist el Mal, la fam, la guerra,
la destrucció, la Mort; ires, venjances,
enrunaments, incendis y matances.
;Condicó cruel de la maleyta Terra!
Com mes infants li matan y li donan,
mes sos cremats terrossos s'assahonan:
Com mes la regan ab la sanch humana
ella ab mes flors y fruytes s'engalana.

Aquí, dalt eixa altura
m'han dit que hey trobaré del cor la vida,
el sant Amor, la pau la mes cumplida,
dins lo palau preciós y antiga esglesia
que habita aquella Verge immaculada
de Deu esposa y filla y Mare aymada.

Ja som dalt de la serra. Núbols negres
sota mos peus, com una mar estranya
que besa los costers de la muntanya,
cubreixen lo pla estens. Los trons redolan
p'els penyalars avall. Mentres que volan
vergues de llamp dessus les nuvolades,

serpents de foch nadant dins les onades
de tan faresta mar; el sol esplèndit,
brillant demunt les boyres,
dáura ab sos raigs de vida y de calrada
les pedres fonaments d'aquesta coma
á la Verge María consagrada.

Ja som dalt la muntanya. Veitx les ones
qu'enrevoltan la terra. N'es una illa
qu'engalanada ab mil floréstes brilla,
nadant demunt la mar. L'illa es Mallorca:
Té el nom de Lluch la serra: La vall bella,
morada de la Pau que hey ha dins ella,

Escorca s'anomena;
y el temple que conté lo dosser règi
de nostra Reyna, es diu lo Sant Colègi.

De son palau contempl la porta uberta,
una llum veitx dedins que se belluga

y tremola poruga;
es la fè de mon cor que se desperta.
Veitx un altar riquíssim. Dins lo temple
som ja y totd'una qu'he passat la porta
he sentit que mon cor estramordia

la sensació mes forta
de respecte y temor, dól y alegria.
La Santa imatge mir d'una matrona
que de brillants estels porta corona.

Segurament l'imatge es de Maria

qu' ha d' esser mon conhort desde aquest dia;
 donchs mirarla no puch sense que senta
 les llágrimes als ulls y el foch vivíssim
 de son amor que lo meu cor rebenta.

¡Que bella, que agradable n' es la cara
 d' aquesta Reyna hermosa y dolça Mare,
 que dins lo temple de la pau segura
 guarda per mí les hores de ventura!
 ¡Santa Verge de Lluch! Reyna adorada
 dexau que vostros peus, jonolls per terra,
 besi un sol pich... Mes, ¡ay! jo som indigne
 de gracia tan prehuada.

Vos sou la Mare de Jesús. Benigne
 Mare del Redentor de mon llinatge,
 deixau qu' ador la vostra Santa imatge.
 Gran pecador jo som qu' alsar no gosa
 sos ulls envers de Vos, divina rosa
 del jardí del Etern, flor esquisita
 que aroma té puríssima, infinita,
 y colors tant brillants y llums tan fortes
 que les del sol vora ells son tintes mortes.
 Ma vista esmorteuida, fosca y trista,
 no podrá resistir, la vostra vista.
 Tench por de quedar cech; donchs mes ninetes
 qu' un jorn foren concretes
 enfosqui la claror de foguerades
 que l' Infern dins lo mon conserva ençeses.

· Mos ulls están soyats ab les mirades
d'objectes mundanals; enterbolides
les han el mal qu'han vist. ¡Ay! ¿Com podrian
aguantar la calrada de les vostres,
qu'amor purissim á la Terra envian?

Deixau al menys que pugua una vegada
besar del mantell vostre la vorera,
per mes que de ma boca l'alenada
pestilent comunich ab sa besada
un aire impur entorn la Santa imatge;
donchs en el mon ha respirat l'oratge
que l'esperit del Mal mou dins les viles
y ciutats de la terra metsinada.

Mes ¡ay! dins mes entranyes la flamada
hi sent d'amor intens. Es l'amor vostre
qu'ha prés dintre mon pit y á Vos el crida,
y á Vos l'acosta com á bona Mare
que á son infant que plora l'agombola
y l'atreu á son pit per darli vida.

¡Ay! als vostres entorns la ditxa hi vola
y els angelets del Cel cantan y riuan,
y sota el mantell vostro amors hi nihuan.

Tapaume ab ell fins que no pugua veure
les figures del mon que m'encativan,
y ab los ulls de la fè que m'aconsola
vegi tant sols la llum de la farola
del port de vida eterna,

que no es com la del mon que tant enlluerna
Un náufrech som de mundanal tormenta;
Vos sou la roca p'el bon Deu posada
dins la mar de aquest mon, ahont la creatura
puga lliurarse de una mort segura:
Vos sou l'única porta per hont l'home
puga fojir de la presó faxuga
d'aquesta vall de llágrimes, y pugua
entrar per ella dins la gloria eterna
ahont vostron fill Jesús reyna y governa.

¡Ay! no'm desampareu, Verge Maria;
no m'allunyeu de Vos de nit y día,
perque al costat del vostro cor de Mare
hi visch tranquil y ab pau. Promét desde ara
may més deixar tan bona companyía.

Aquí dalt, aquells veys me prometeren
que hi havia la pau tant desitjada.
Veritat aquells sabis me digueren
cuant corria p'el mon. Rahó tengueren
donchs sota el mantell vostro l'he trobada.

Senyora y Mare dolse;
bossins de lo meu cor deixi en la terra,
péxets d'escames d'or que dins la molsa
que l'aygua de la mar d'els fons desferra,
sercant la vida, es mouen y es bellugan;

donaulos ales fortes perque pugan
volar fins aquí dalt. Que vostres àngels
papallones los tornen y que volen
cap á la vostre llum, sol de la vida.
Cridaulos aquí dalt, qu' aquí es la terra
del plers y de la ditxa mes cumplida;
    la terra de ventura,
nou paradís de pau y de clemencia
qu' ha de salvar l' Amor y l' Ignocencia
d' un nou Diluvi de Superbia impura.

FI LA MORT D'EN LLORENÇ RONS

À LA BONA MEMORIA DE MON AMICH

Don Llorens Pons y Santandreu

SPIGA seca que caus
baix de la lluhenta faus;
plora, plora,
que está ja per sonar l' hora
de la mort de ton senyor.

Avuy l' has vist, son cor noble
era d' els pobres del poble
l' esperansa;

y demà, ¡triste mudansa!
no'l podrás ja veure; nó.

—

Euvelleta de dèu dies
que el mirares quant nexies;
    bèla, bèla,
que ara ja la sanch se gèla
de les vènes de son cor.

Alegre com tú botava
dins la vinya que axermava,
    y ara es mira
dins llit estrany que suspira,
y lluny de ca-séua es mor.

—

Y tú, bêya, que fenera
duyas mèl á la cahera,
    tresca, tresca;
ja está esfondrada la bresca
ahont tenías ton amor;
    Que les floretes hermoses
y les herbes oloroses
    de la coma,
no darán may més aroma,
no tendrán may més dolsor.

—

Cadernera pintadeta,
que cantavas dins la pleta,
vola, vola,
ja has quedada tota sola,
qui't sentía ja ha espirat.

De vuy en-vant demunt l'era
no hi veurás may més garbera
ben disposta,
ni en venir del sol la posta
hey trobarás gens de blat.

Escopeta fatigada,
tú que foras la estimada
companyera
de la séua vida entera,
y son passatemp més dols.
En el lloch qu'ara descansas
hey cassarás anyoranses.

Sempre trista,
fòra de la séua vista
te roveyará la pols.

Cá faèl que quant cassavas
falaguer l'acompanyavas;
gisca, gisca;

cap ámo tendrás que visca
tant content de tenirté:

Grinyola ab tristor, grinyola,
y la gual-lera que vola,
deixa deixa
pasturar per dins la xexa;
deixala que cant á plê.

Dolsa lira que sonares
per sos amors, per sos pares,
y armoníes

mos donares altres díes
d' elevada inspiració;

Lira, modesta, amagada,
á la amistat consagrada;
trenca, trenca
ton cordat, ton pont esvenca
que ja es mort ton trovador.

CL TRETEGE DE NOVEMBRE

À LA BONA MEMORIA DE MON AMICH

Don Llorens Pons y Santandreu

C SPIGA seca que caus
baix de la lluhenta faus;
plora, plora,
que está ja per sonar l'hora
de la mort de toñ senyor.

Avuy l'has vist, son cor noble
era d'els pobres del poble
l'esperansa;

y demá, ¡triste mudansa!
no'l podrás ja veure; nó.

Euvelleta de dèu díes
que el mirares quant nexies;
    bèla, bèla,
que ara ja la sanch se gèla
de les vènes de son cor.

Alegre com tú botava
dins la vinya que axermava,
    y ara es mira
dins llit estrany que suspira,
y lluny de ca-séua es mor.

Y tú, bèya, que fenera
duyas mèl á la cahera,
    tresca, tresca;
ja está esfondrada la bresca
ahont tenías ton amor;
    Que les floretes hermoses
y les herbes oloroses
    de la coma,
no darán may més aroma,
no tendrán may més dolsor.

Cadenera pintadeta,
que cantavas dins la pleta,
vola, vola,
ja has quedada tota sola,
qui't sentia ja ha espirat.

De vuy en-vant demunt l'era
no hi veurás may més garbera
ben disposta,
ni en venir del sol la posta
hey trobarás gens de blat.

Escopeta fatigada,
tú que foras la estimada
companyera
de la séua vida entera,
y son passatemp més dols.

En el lloch qu'ara descansas
hey cassarás anyoranses.

Sempre trista,
föra de la séua vista
te roveyará la pols.

Cá faèl que quant cassavas
falaguer l'acompanyavas;
gisca, gisca;

cap ámo tendrás que visca
tant content de tenirté:

Grinyola ab tristor, grinyola,
y la gual-lera que vola,
deixa deixa
pasturar per dins la xexa;
deixala que cant á plè.

Dolsa lira que sonares
per sos amors, per sos pares,
y armoníes

mos donares altres díes
d' elevada inspiració;

Lira, modesta, amagada,
á la amistat consagrada;
trenca, trenca

ton cordat, ton pont esvenca
que ja es mort ton trovador.

EL TRETZE DE NOVEMBRE

El tretçe de Novembre

(ANIVERSARI DE LA MORT DE MA BONA ESPOSA N'ANTONIA GELABERT)

ET anys fa avuy!.... Rica la terra reya
com riu lo més d'Abril.

Masells de fruyta els arbres celebravan
l'estiu de Sant Martí.

¡Les dolses hores de la diada aquella
may més podré sentir!
Imatge vera n'eran de la gloria
d'un etern paradís.

A mon costat m'esposa, que tenia
lo cor de xerafi,
dantme proves d'amor, com les que dava
á sos hermosos fills:

Tres nins ja grans, plens d'alegria y vida
jugant dins lo jardí;
una nina com ells cantant broydava
son mocador petit:

Y dues mes menudes, d'ulls hermosos
y boca de rubí,
demunt la falda de ses joves dides
xupavan lo dols pit.....

Vat'aquí la familia qu'amorosa
componia el meu niu;
per qui jo treballava ab alegria
mirantla prop de mí.....

La vetlada arribá... Jo l'anyorava
per veure correr mils
d'estels p'el firmament, llum misteriosa
d'aquella negre nit.

Pensava que la ditxa que m'omplia
ja may tendria fi:

Mes ¡ah! que l'home quant mes bé sa troba
mes corre un gros perill.

Allá tart; en les hores del silenci,
prop de la mitja-nit,
de ventura y de plers ma curta vida
per sempre va finir...

Mos fills dormían ab aquella forsa
que solen dormi'ls nins.
Les mes menudes nines reposavan
dins sos bressols petits.

Filavan les estrelles... Parexian
cent ànimes fugint;
mentres que jo ma bona esposa... morta
besava dins son llit.....

¡Faresta nit de dol! ¡Mon cor estava
sorpès, nuhat y trist;
y de dins éll sortirne no podían
ni jamechs ni sospirs!

¿Perque la pena no'm matá aquell vespre
devant son cos tranquil?
¿Ni vessaren cap llàgrima ardorosa
mos ulls esmortahits?....

¡Sèt anys fa avuy!.... Y encara d'aquella hora
tench lo record ben viu...
Encara d'aquell ángel sense vida
sent la fredor dins mí.

Y sa mirada veitx, sempre animada,
sa cara que'm sonriu;
y de sa veu sonora l'armonía
encara estich sentint.....

Incrèdul jo, certs dies pens qu'es viva
y la cerch, y la crit,
y m'en vaitx fora casa, esténch la vista
per places, per camins:

Veitx molta gent, y dones belles moltes
plenes d'encant y etcis;
mes, cap ne trob qu'arripia á la seua ombra
per bé que tresch y mir.

Y corr, y corr com un beneyt sens'esma
per llochs enfora, fins
qu'un altre volta l'anyoransa'm torna
al voltant de mos fills.....

Cansat m'adorm:... y al vespre dins la fosca
la veitx quant la somiy;

y conversam els dos d'els infants nostros.....

Llavors puch dir que visch.

La tenebrosa nit me dona vida.

¡Ay! de qu'acab may fris;
perque ab ella la fosca es torna el dia
y el día per mí es nit.

Sovint me parla. «Cerca esposa nova
que cuydi els fills» me diu...

¿A mos infants donarlos mare esterna?....
¡Ja may! Primer morir.

Mon amor poseyeix, si bé se mira,
la codició dels pins,
qu'una volta arrancats d'allá ahont nasqueren
may tornan reverdir.

El sant amor que's juran dos esposos,
si es ver, no deu finir:
y el que jo sent dins lo meu cor per ella
no pot esser partit.

Mos infants l'han mester, per poder creixer,
sensér, que may s'aminv;
perque los manca aquell amor de mare
que es lo conhort d'els fills.

Abans tots ells aquest caliu de vida
rebían mitx partit;
ara som jo tot sol qui la mesura
d'amor los ha d'omplir.

«Un sol Deu y un amor.» Bé ho diu l'adagi:
Els dos son infinits.
Encara que difunta, ella es ma esposa;
jo som lo seu marit.

Desd'el Cel ella'm dona d'amor proves;
jo n'hi don desd'aquí:
y veitx que desqu'es morta, més m'estima.
També jo, més l'estim.

¿Que son sèt anys d'ausencia dins la terra,
ni deu, ni cént, ni mil?
Un minut, un moment que passa y vola
com foch—follet d'estiu.

Poch temps m'en resta ja. La Fè cristiana
m'umpl d'esperansa el pit
y em diu que al Cel recobraré ma esposa
que may podrà morir.

Any 1887.

INDICE

-iii-

ÍNDICE

	<u>PÁGINAS</u>
I NTRODUCCIÓ	1
El Pastor de Son Manenta	5
¡Com no plou!	13
Negoci	19
Una Criada per qui no'n té	29
El méu xabech	37
La Font de la Vila.	47
El Bando nou	55

El Taconer	63
Consells d'un Ignorant	71
El Patró	89
Un Sermó de Corema	97
Les Sabates Noves	105
Un Novenari de Batles	119
Un Pi	127
Miramar	131
Un Gallista	147
Un Carriler	153
Les Farineres	161
Cansó	175
L' Amo 'n Climent	183
La Verema	193
Dues Potencies	201
Els Monuments del Mercat	209
Els Tamborers de La Sala	213
El Porch de Sant Antoni	219
La Revetla de Sant Sebastiá	227
El Dijous Llarder	239
La Processó del Corpus	245
La Processó de la Moixeta	255
Goigs Humorístichs	267
El Día d'els Nassos	275
La Colcada	283
Mon Desitx	297
El ¡Que dirán!	307

Lo Mestral	315
Miramar. (Centenari)	325
La Naixensa d'en Jacme I	337
N'Ali de la Palomera	353
Lo Paláu Enchantat	375
Lo Castell de Bellver	389
El Còlera de Palma	407
El toch de l'Ave-Maria	423
Mare de la Misericordia	431
Mare d'els desamparats	449
La Verge de Lluch.	465
A la mort d'en Llorens Pons	477
El tretçe de Novembre	483

FI